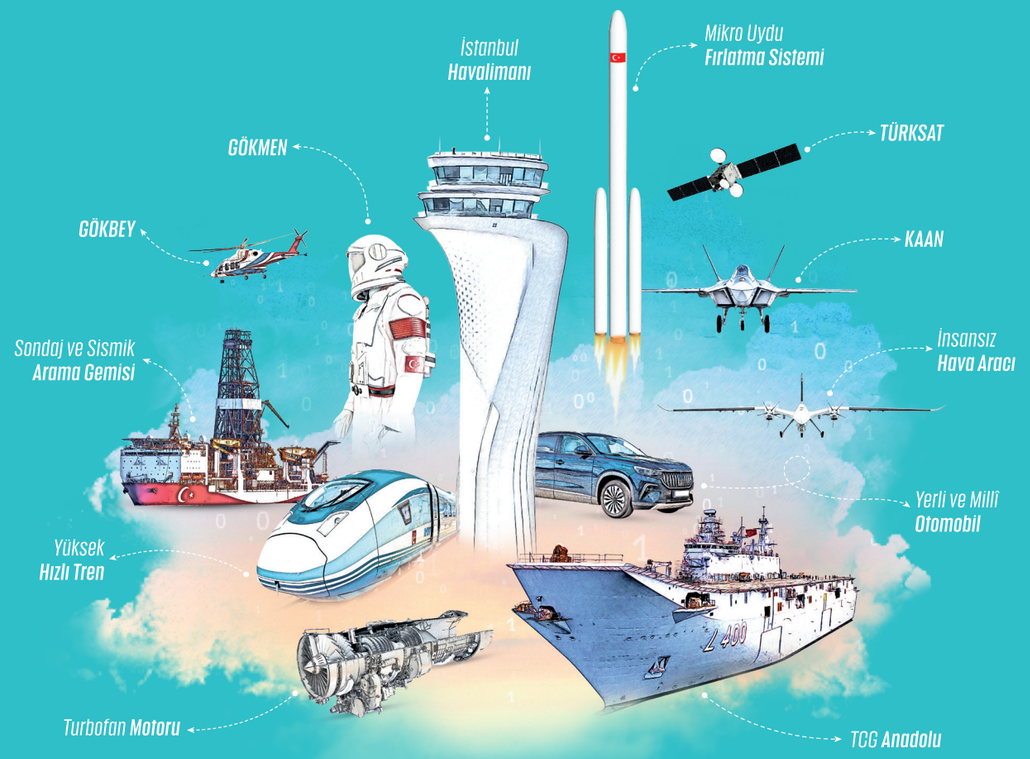
Bu kitaba sığmayan daha neler var!

www.eba.gov.tr

Karekodu okut, bu kitapla ilgili EBA içeriklerine ulaş!

Teknoloji Yolculuğumuz



BU DERS KİTABI MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR.
PARA İLE SATILAMAZ.

ISBN: 978-975-11-7840-4

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin Beşinci Maddesinin İkinci Fıkrası Çerçevesinde Bandrol Taşıması Zorunlu Değildir.

RADYO - TELEVİZYON ALANI
TELEVİZYON ATÖLYESİ
11
DERS MATERYALİ

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

RADYO-TELEVİZYON ALANI

TELEVİZYON ATÖLYESİ



11
DERS
MATERYALİ

MESLEKİ TEKNİK VE ANADOLU LİSESİ

RADYO-TELEVİZYON ALANI

TELEVİZYON ATÖLYESİ

11

DERS MATERYALİ

YAZARLAR

Mehtap BEDİR

Seda IŞIK

Uğur TEMEL

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI 8736
YARDIMCI VE KAYNAK KİTAPLARI DİZİSİ 2621

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir.
Ders materyalinin metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

HAZIRLAYANLAR

Dil Uzmanı	Melek DEMİR
Rehberlik Uzmanı	Filiz KILIÇ
Görsel Tasarım Uzmanı	Penbegül DEMİR

ISBN: 978-975-11-7840-4

Millî Eğitim Bakanlığının 24/12/2020 gün ve 18433886 sayılı
oluru ile Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğünce ders materyali olarak
hazırlanmıştır.



İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

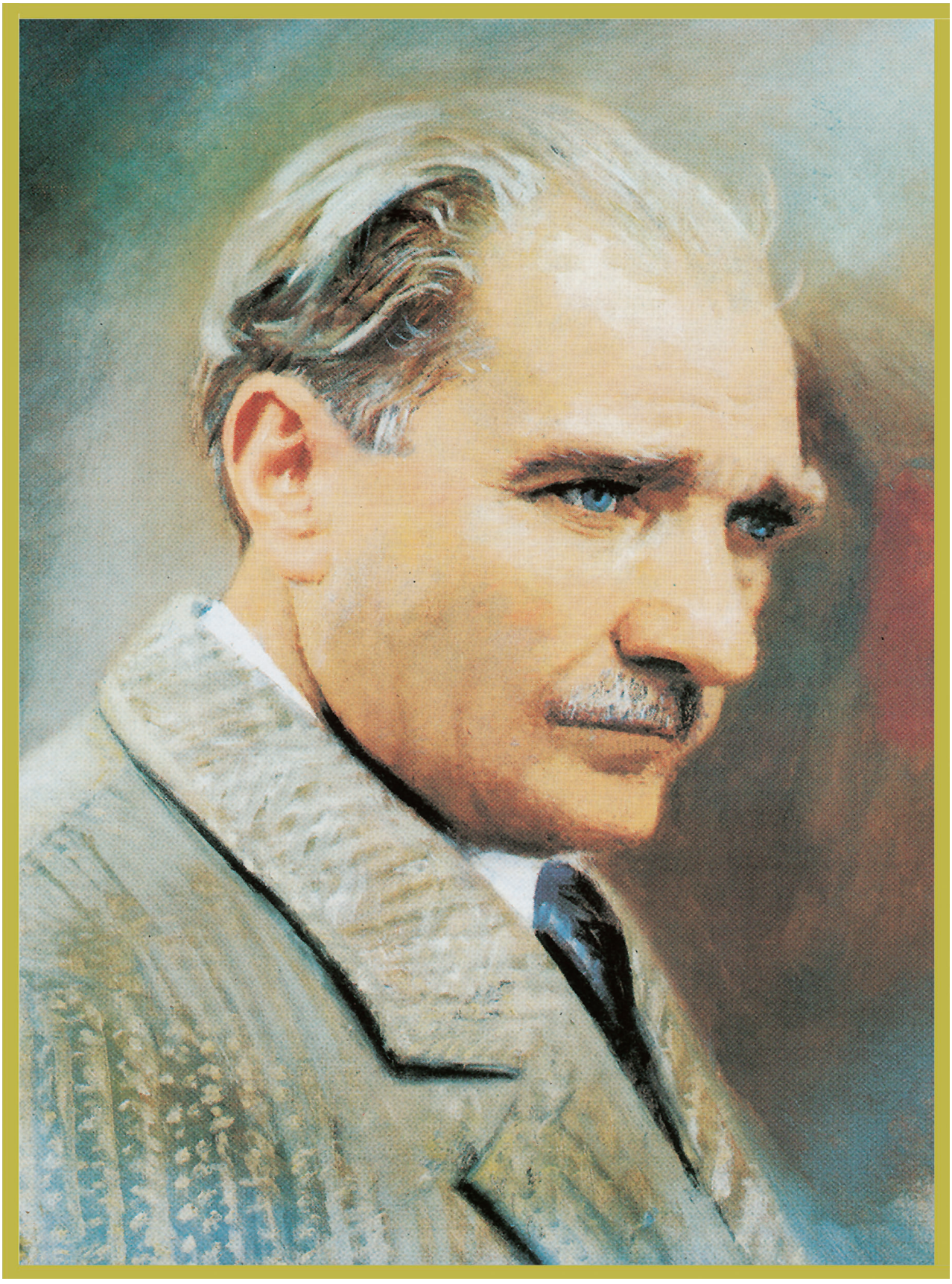
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk



MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

DERS MATERYALİNİN TANITIMI 13

1. ÖĞRENME BİRİMİ: TELEVİZYON HABERİNİN YAZIMI

1.1. TELEVİZYON HABERCİLİĞİNİN TEMEL KAVRAMLARI 18
1.1.1. Haber 18
1.1.2. Haberin Özellikleri 18
1.1.3. Haberin Değeri 19
1.1.4. Haberde 5N 1K Kuralı 19
1.1.5. Televizyon Haberiyle Yazılı ve İşitsel Medya Haberleri Arasındaki Farklar 20
1.2. HABER MERKEZİ 20
1.2.1. Haber Merkezi Çalışanları 20
1.2.1.1. Genel Yayın Yönetmeni 20
1.2.1.2. Haber Müdürü veya Editörü 21
1.2.1.3. Muhabir 21
1.2.1.4. Yapımcı 21
1.2.2. Haber Üretim Aşamaları 21
1.3. TELEVİZYON HABERİ İÇİN VERİ TOPLAMA 21
1.3.1. Televizyon Haberciliğinde Kullanılan Veri Toplama Araçları 22
1.3.2. Haber Kaynakları 22
1.3.3. Haber Görüntü Kaynakları 23
1.3.3.1. Olay Mahallinde Çekilen Görüntüler 23
1.3.3.2. Sabit Görüntüler 23
1.3.3.3. Stüdyo Kayıtları 23
1.3.3.4. Animasyon 23
1.3.4. Televizyon Haberi Veri Toplama Yolları 24
1.4. TELEVİZYON HABERİ YAZMA 24
1.4.1. Haberin Dili ve Yapısal Özellikleri 24
1.4.2. Haber Yazılırken Uyulması Gereken Kurallar 25
1.4.3. Televizyon Haberi Çeşitleri 25
1.4.3.1. Sesli Haber 25
1.4.3.2. Doğal Ses Fonda Haber 26
1.4.3.3. Anonslu Haber 27
1.4.3.4. Röportajlı Haber 28
1.4.3.5. Anonslu ve Röportajlı Haber 28
1.4.4. Televizyon Haber Metni Yazım Teknikleri 30
1.4.4.1. Ters Piramit Tekniği 30
1.4.4.2. Düz Piramit Tekniği 30
1.4.4.3. Dörtgen Tekniği 30
1.4.4.4. Konuşma Tekniği 30
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 31

2. ÖĞRENME BİRİMİ: HABER ÇEKİMİ

2.1. HABER ÇEKİM HAZIRLIKLARI 36
2.1.1. Kamera ve Objektifin Hazırlanması 36
2.1.3. Diğer Çekim Ekipmanının Hazırlanması 37
2.2. HABER ÇEKİMİ 38
2.2.1. Haber Çekiminde Kameranın Konumlandırılması 38
2.2.2. Ortama Uygun Kamera Ayarları 39
2.2.3. Haber Görüntüsüne Time Code Döşemenin Önemi 39
2.3. ANONS ÇEKİMİ 40
2.3.1. Televizyon Haberinde Anons Çekiminin Önemi 40

2.3.2. Anons Çekme Yöntemleri 40
2.3.3. Anons Çekiminde Dikkat Edilecek Hususlar 40
2.3.4. Olay Yerinden Anons Çekimi 40
2.3.5. Greenbox Anons Çekimi 40
2.4. RÖPORTAJ ÇEKİMİ 41
2.4.1. Tek Kameralı Röportaj 42
2.4.2. İki Kameralı Röportaj 42
2.4.3. Üç Kameralı Röportaj 42
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 44

3. ÖĞRENME BİRİMİ: HABER KURGUSU

3.1. GÖRSEL VE İŞİTSEL MALZEME SAĞLAMA 48
3.1.1. Haber Metninin Seslendirilmesi 48
3.1.2. Haber Değeri Taşıyan Görüntülerin Seçimi 48
3.1.3. Haberde Arşiv Görüntülerinin Kullanımı 48
3.1.4. Haberde Müzik ve Efekt Kullanımı 48
3.1.5. Haber Kurgusunda Time Code Kullanımı 49
3.1.6. Haberde Grafik ve Animasyon Kullanımı 50
3.2. HABER VTR HAZIRLAMA 51
3.2.1. Seslendirme Önceliğine Göre Haber Kurgusu 51
3.2.2. Görüntü Önceliğine Göre Haber Kurgusu 52
3.2.3. Türüne Göre Haber Kurgusu Çeşitleri 52
3.2.3.1. Doğal Ses Fonda Haber 52
3.2.3.2. Seslendirmeli Haber 53
3.2.3.3. Seslendirmeli ve Anonslu Haber 53
3.2.3.4. Anonslu ve Röportajlı Haber 54
3.2.3.5. Ham Haber 55
3.3. YAZI VE GRAFİK HAZIRLAMA 55
3.3.1. Yazı ve Grafik Hazırlama Araçları 55
3.3.2. Görüntüye Verilecek Yazıların Hazırlanması ve Yazılara Efekt Eklenmesi 55
3.3.3. Görüntüye Verilecek Grafiklerin Hazırlanması ve Grafiklere Efekt Eklenmesi 56
3.4. EXPORT (ÇIKTI) ALMA 56
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 57

4. ÖĞRENME BİRİMİ: TELEVİZYON PROGRAMI METNİ YAZIMI

4.1. PROGRAM TASARIM AŞAMASI 60
4.1.1. Televizyonun Anlatı Yapısı (Format) 60
4.1.2. Uluslararası Formatlar 61
4.1.3. Televizyon Programı Altyapısı 63
4.1.3.1. Program Fikri 63
4.1.3.2. Program Önerisi 64
4.1.3.3. Bütçe 68
4.1.3.4. Araştırma 71
4.2. PROGRAM YAPIM HAZIRLIKLARI 72
4.2.1. Televizyon Programı Yapım Ekibi 73
4.2.2. Televizyon Programı Teknik Ekibi 77
4.2.3. Program Yapım Özelliklerinin Belirlenmesi 82
4.2.3.1. Stüdyo Yapım 83
4.2.3.2. Dış Yapım (Aktüel Çekim) 83
4.2.3.3. Canlı Yapım 84
4.2.3.4. Video Bant Yapımlar 84

4.2.4. Çekim ve Kurgu Donanımlarının Hazırlanması 85
4.2.4.1. Yapım Şirketiyle Çalışma Sırasında Malzeme Tespiti 85
4.2.5. Çekim ve Yayın İzinlerinin Alınması 87
4.2.5.1. Çekim İzinlerinin Alınması 87
4.2.5.2. Yayın İzinlerinin Alınması 87
4.3. PROGRAM METİNLERİ VE ÖZELLİKLERİ 89
4.3.1. Televizyon Dili 89
4.3.2. Televizyon Metinleri 90
4.3.3. Program ve Akış Metni 92
4.3.3.1. Program Metni 92
4.3.3.2. Televizyon Metninin Yapısı 92
4.3.3.3. Sunucu Destek Metni 92
4.3.3.4. Özet Metin 93
4.3.3.5. Ayrıntılı Metin 94
4.3.3.6. Program Akış Metni 95
4.3.4. Televizyon Metin Formatları 96
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 100

5.1. KAMERA KONUMLANDIRILMASI 106
5.1.1. Aks Çizgisi Kuralına Uygun Kamera Konumlandırması 106
5.1.1.1. Aks Kırılması 107
5.1.2. Stüdyo Programlarında Kamera Konumlandırması 108
5.1.2.1. Haber Bültenleri ve Programları İçin Kamera Konumlandırması 109
5.1.2.2. Tartışma, Yorum ve Söyleşi Programları İçin Kamera Konumlandırması 110
5.1.2.3. Müzik ve Eğlence Programları İçin Kamera Konumlandırması 112
5.1.2.4. Yarışma Programları İçin Kamera Konumlandırması 113
5.1.3. Tek, İki ve Üç Kameranın Konumlandırması 114
5.1.3.1. Tek Kamera Konumlandırması 115
5.1.3.2. İki Kamera Konumlandırması .....
5.1.3.3. Üç ve Daha Fazla Kamera Konumlandırma 117
5.2. VTR ÇEKİMİ YAPMA 122
5.2.1. VTR Çekiminin Hazırlık Aşaması 122
5.2.2. VTR Çekim Aşaması 122
5.3. SES VE IŞIK HAZIRLIKLARI 125
5.3.1. Ses Sistemlerinin Hazırlığı 126
5.3.1.1. Program Türlerine Göre Ses Alımı 126
5.3.2. Işık Sistemlerinin Hazırlığı 130
5.3.2.1. Greenbox Aydınlatması 133
5.4. SOĞUK VE SICAK PROVALAR 136
5.4.1. Soğuk Prova 136
5.4.2. Sıcak Prova 137
5.4.3. Reji Toplantısı 138
5.4.4. Deneme ve Pilot Çekimler 138
5.4.4.1. Sunucu ve Oyuncu Seçimi Amaçlı Deneme Çekimleri 138
5.4.4.2. Program Tanıtımı Amaçlı Deneme Çekimleri 138
5.5. STÜDYO ÇEKİMİ 140
5.5.1. Televizyon Stüdyosunda Program Türleri 141
5.5.1.1. Haber Programları 141
5.5.1.2. Spor Programları 142

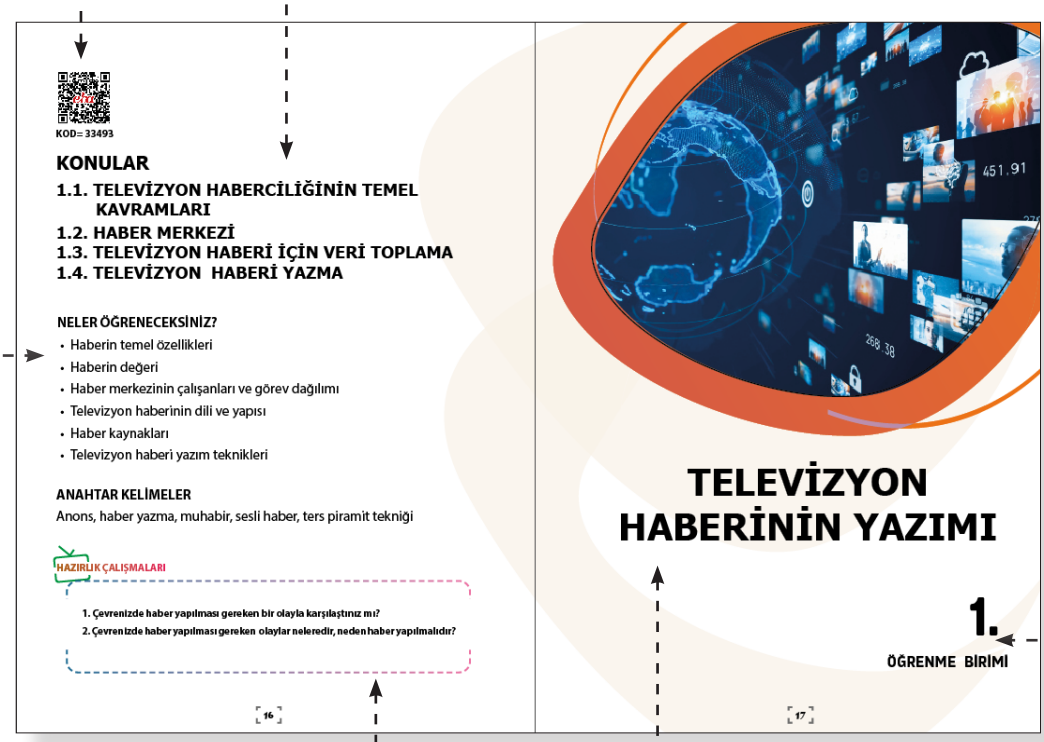
5.5.1.3. Kültür Programları 142
5.5.1.4. Eğitim Programları 143
5.5.1.5. Bilgilendiren ve Eğlendiren Programlar 143
5.5.1.6. Gerçek İnsan Yaşamından Yola Çıkılarak Oluşturulan Programlar 144
5.5.1.7. Müzik Programları 144
5.5.1.8. Eğlence Programları 144
5.5.2. Stüdyonun Çekime Hazır Hâle Getirilmesi 144
5.5.3. Uluslararası Yönetmen Komutları 146
5.5.3.1. Çekimin Dili 147
5.5.3.2. Kamera Hareketlerinin Dili 148
5.5.3.3. Yönetmenin Dili 148
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 151

6.1. KURGU ÖNCESİ ÇALIŞMALAR 156
6.1.1. Kurgu Öncesi Yapılması Gereken Hazırlıklar 156
6.1.1.1. Ses Boyutu 156
6.1.1.2. Müzik Tercihi 157
6.1.1.3. Ses Efekti Tercihi 157
6.1.1.4. Kurguda Anlatıcı (Alt Ses) 158
6.1.1.5. Kurguda Görsel Efekt Tercihi 160
6.1.1.6. Kurguda Grafik ve Animasyon Tercihi 160
6.2. VTR KURGUSU 160
6.2.1. VTR Kurgusunda Ses ve Müzik Kullanımı 161
6.2.2. Arşiv Görselleriyle VTR Hazırlama 162
6.3. YAZI VE GRAFİK HAZIRLAMA 164
6.3.1. Yazı Ekleme 164
6.3.2. Grafik Ekleme 168
6.4. PROGRAM KURGUSU 168
6.4.1. Yayın Zamanına Göre Program Türleri 169
6.4.1.1. Canlı Yayınlanan Programların Kurgusu 169
6.4.1.2. Banttan Yayınlanan Programların Kurgusu 169
6.4.2. Televizyon Programının Türüne Göre Kurgu 170
6.4.2.1. Haber Programı Kurgusu 170
6.4.2.2. Drama Programı Kurgusu 171
6.4.2.3. Belgesel Programı Kurgusu 171
6.4.2.4. Reklam Programı Kurgusu 173
6.4.2.5. Televizyon Programları Tanıtım Filmi Kurgusu 173
6.5. EXPORT (ÇIKTI) ALMA 173
6.5.1. Dosya Uzantıları 174
6.5.1.1. Video Dosya Uzantıları 174
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 176

CEVAP ANAHTARI 178
KAYNAKÇA 179

Öğrenme biriminin http://kitap.eba.gov.tr/ karekodunu gösterir.

Öğrenme biriminde yer alan konuları gösterir.

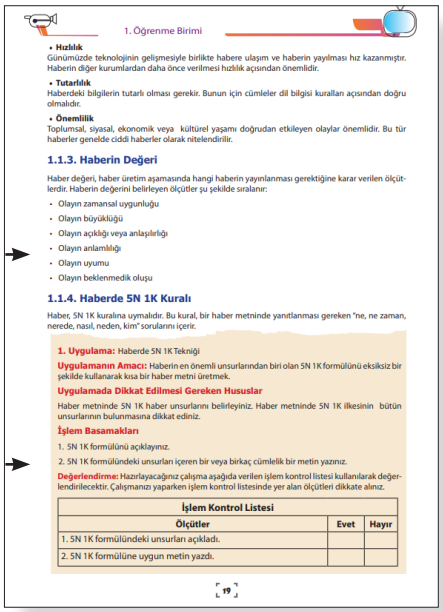


Öğrenme biriminde yer alan temel kavramları gösterir.

Hazırlık çalışmaları alanını gösterir.

Öğrenme biriminin adını gösterir.

Öğrenme biriminin numarasını gösterir.



Konu içeriğini gösterir.

Uygulamanın değerlendirme bölümünü gösterir.

5. Öğrenme Birimi

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Program içeriğine uygun aydınlatma yaptı.		
2. Aydınlatma kaynaklarını yerleştirdi.		
3. Beyaz ayarını yaptı.		
4. Kamera ayarlarını yaptı.		

Uygulamanın değerlendirme bölümünü gösterir.

5.3.2.1. Greenbox Aydınlatması

Greenbox, yeşil perde ve greenscreen olarak da adlandırılan bu uygulamayla günümüzde birçok filmde, televizyon programlarında, reklam filmlerinde, haber ve hava durumu bültenleri gibi birçok farklı videoda karşılaşılır. Bu teknik, yeşil perde önünde çekilmiş bir görüntünün arkasına istenen görüntünün yerleştirilmesi ilkesine dayanır. Stüdyo ortamında greenbox uygulamasıyla yapılan çekimler farklı mekânlarda maliyet ve zaman kaybını azaltır ve çok daha hızlı bir şekilde gerçekleştirilir. Türk sinemasında da bu tarz örnekler çoğalmıştır.

Filmlerde en heyecan verici şeylerden biri ister çöken binalar olsun ister uçan ejderhalar olsun fantastik arka planlardır. Bunun gibi görüntüleri elde etmek için yeşil ekran kullanılmalıdır. Yeşil perde kullanılırken en önemli şey, onu doğru şekilde aydınlatmaktır.

NOT: Chroma key, mavi veya yeşil fon olarak da adlandırılan bu efekt, bir görüntü kaynağında seçilen bir rengin özel bir yöntemle silinmesi ve yerine ikinci bir görüntü kaynağının yerleştirilmesi işlemidir.

Not bölümünü gösterir.

SIRA SİZDE: Greenbox tekniğinde yeşil renk kullanılmasının nedeni sizce ne olabilir?

Sıra Sizde bölümünü gösterir.

4. Öğrenme Birimi

4.3.3.6. Program Akış Metni

Program akış metni, bir programın sadece belli parçalarını programın sunuş düzenine uygun biçimde sıralar. Program akış metninde ayrıca aksiyonun yer aldığı başlıca dekor alanları, bölümlerin süreleri, bölümlerin gerçek saate göre başlama ve bitiş zamanları, bölümlerin kaynakları (örneğin stüdyo, film vb.) belirtilir. Böylelikle konuşma ve sözler yer almasa da bu metin sayesinde yönetmen ve programdaki sunucu ve konuklar veya programın yapım ekibi, program süreleri ve bölümlerinin dizilişi hakkında önceden bir bilgi sahibi olurlar (Görsel 4.17).



Görsel 4.17: Bir programın akış metnine uygun çekimi

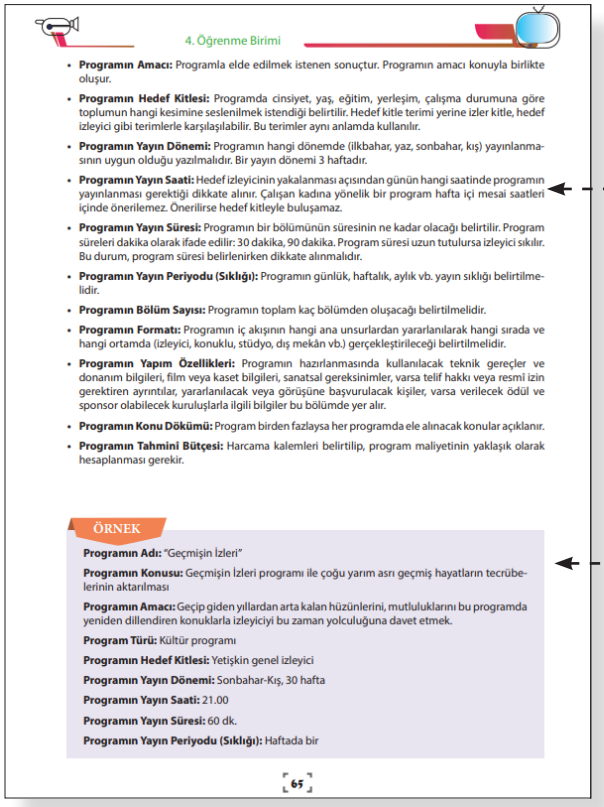
Program akışı, kameranın göstereceği şeylerin neler olduğunu sıralayan ve kabaca neler söyleneceğini belirten bir metindir. Bu metinde hangi kameranın nereyi çekeceği, kaçıncı dakikada kaç dakikalık VTR gireceği, sunucunun ayakta kaç dakika konuşacağı gibi çekime yardımcı olacak bilgiler yer alır.

Tablo 4.2'de bir programın baştan sona tüm yapım özelliklerinin gösterildiği bir akış planı görülür. Stüdyoda çekilen bölümleri "STD", banttan yayınlanacak bölümleri "VTR" gösterir. Stüdyo planı doğru tasarlandığı ve bu plana uyulduğu takdirde çekimde bir aksaklık yaşanması ihtimali oldukça düşüktür

Tablo 4.2: Program Akış Metni

"3'TE 3 TARİH" YARIŞMA PROGRAMI AKIŞ METNİ				
SIRA	**GÖRÜNTÜ KAYNAĞI**	**AÇIKLAMA**	**SES KAYNAĞI**	**SÜRE**
1	VTR	JENERİK	VTR	20"
2	STD	AÇILIŞ ANONSU YARIŞMA BAŞVURU ADRESİ	STD	25"
3	STD	SUNUCU AYAKTA TARİH UZMANI ANONSU	STD	20"
4	STD	SUNUCU AYAKTA 1. YARIŞMACI ANONSU	STD	15"
5	STD	1. YARIŞMACI KISA SOHBET	STD	4'
6	STD	SUNUCU YARIŞMA BAŞLIYOR ANONSU	STD	7"
7	VTR	INTRO	VTR	5"
8	STD	SUNUCU SORU OKUMA	STD	12"

Tablo alanını gösterir.



4. Öğrenme Birimi

- **Programın Amacı:** Programla elde edilmek istenen sonuçtur. Programın amacı konuyla birlikte oluşur.
- **Programın Hedef Kitlesi:** Programda cinsiyet, yaş, eğitim, yerleşim, çalışma durumuna göre toplumun hangi kesimine seslenilmek istendiği belirtilir. Hedef kitle terimi yerine izler kitle, hedef izleyici gibi terimlerle karşılaşılabilir. Bu terimler aynı anlamda kullanılır.
- **Programın Yayın Dönemi:** Programın hangi dönemde (ilkbahar, yaz, sonbahar, kış) yayınlanmasının uygun olduğu yazılmalıdır. Bir yayın dönemi 3 haftadır.
- **Programın Yayın Saati:** Hedef izleyicinin yakalanması açısından günün hangi saatinde programın yayınlanması gerektiği dikkate alınır. Çalışan kadına yönelik bir program hafta içi mesai saatleri içinde önerilemez. Önerilirse hedef kitleyle buluşamaz.
- **Programın Yayın Süresi:** Programın bir bölümünün süresinin ne kadar olacağı belirtilir. Program süreleri dakika olarak ifade edilir: 30 dakika, 90 dakika. Program süresi uzun tutulursa izleyici sıkılır. Bu durum, program süresi belirlenirken dikkate alınmalıdır.
- **Programın Yayın Periyodu (Sıklığı):** Programın günlük, haftalık, aylık vb. yayın sıklığı belirtilmelidir.
- **Programın Bölüm Sayısı:** Programın toplam kaç bölümden oluşacağı belirtilmelidir.
- **Programın Formatı:** Programın iç akışının hangi ana unsurlardan yararlanılarak hangi sırada ve hangi ortamda (izleyici, konuklu, stüdyo, dış mekân vb.) gerçekleştirileceği belirtilmelidir.
- **Programın Yapım Özellikleri:** Programın hazırlanmasında kullanılacak teknik gereçler ve donanım bilgileri, film veya kaset bilgileri, sanatsal gereksinimler, varsa telif hakkı veya resmî izin gerektiren ayrıntılar, yararlanılacak veya görüşüne başvurulacak kişiler, varsa verilecek ödül ve sponsor olabilecek kuruluşlarla ilgili bilgiler bu bölümde yer alır.
- **Programın Konu Dökümü:** Program birden fazlaysa her programda ele alınacak konular açıklanır.
- **Programın Tahmini Bütçesi:** Harcama kalemleri belirtilip, program maliyetinin yaklaşık olarak hesaplanması gerekir.

ÖRNEK

Programın Adı: "Geçmişin İzleri"

Programın Konusu: Geçmişin İzleri programı ile çoğu yarım asrı geçmiş hayatların tecrübelerinin aktarılması

Programın Amacı: Geçip giden yıllardan arta kalan hüzünlerini, mutluluklarını bu programda yeniden dillendiren konuklarla izleyiciyi bu zaman yolculuğuna davet etmek.

Program Türü: Kültür programı

Programın Hedef Kitlesi: Yetişkin genel izleyici

Programın Yayın Dönemi: Sonbahar-Kış, 30 hafta

Programın Yayın Saati: 21.00

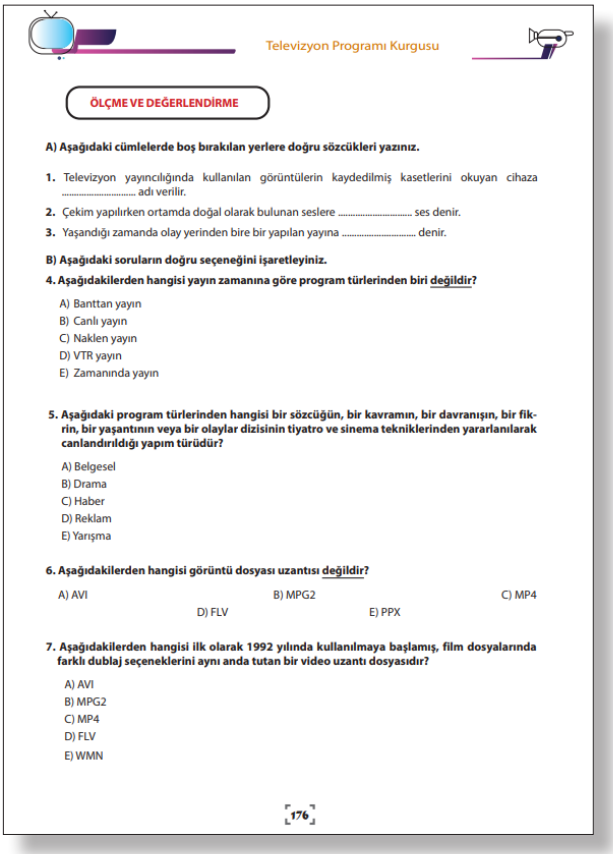
Programın Yayın Süresi: 60 dk.

Programın Yayın Periyodu (Sıklığı): Haftada bir

65

Madde imi kullanılan bölümü gösterir.

Örnekleri gösterir.



Televizyon Programı Kurgusu

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

1. Televizyon yayıncılığında kullanılan görüntülerin kaydedilmiş kasetlerini okuyan cihaza ..... adı verilir.
2. Çekim yapılırken ortamda doğal olarak bulunan seslere ..... ses denir.
3. Yaşandığı zamanda olay yerinden bire bir yapılan yayına ..... denir.

B) Aşağıdaki soruların doğru seçeneğini işaretleyiniz.

4. Aşağıdakilerden hangisi yayın zamanına göre program türlerinden biri değildir?

A) Banttan yayın
B) Canlı yayın
C) Naklen yayın
D) VTR yayın
E) Zamanında yayın

5. Aşağıdaki program türlerinden hangisi bir sözcüğün, bir kavramın, bir davranışın, bir fikrin, bir yaşantının veya bir olaylar dizisinin tiyatro ve sinema tekniklerinden yararlanılarak canlandırıldığı yapım türüdür?

A) Belgesel
B) Drama
C) Haber
D) Reklam
E) Yarışma

6. Aşağıdakilerden hangisi görüntü dosyası uzantısı değildir?

A) AVI B) MPG2 C) MP4
D) FLV E) PPX

7. Aşağıdakilerden hangisi ilk olarak 1992 yılında kullanılmaya başlamış, film dosyalarında farklı dublaj seçeneklerini aynı anda tutan bir video uzantı dosyasıdır?

A) AVI
B) MPG2
C) MP4
D) FLV
E) WMN

176

Ölçme ve değerlendirmeyi gösterir.

KOD= 33493

KONULAR

1.1. TELEVİZYON HABERCİLİĞİNİN TEMEL KAVRAMLARI

1.2. HABER MERKEZİ

1.3. TELEVİZYON HABERİ İÇİN VERİ TOPLAMA

1.4. TELEVİZYON HABERİ YAZMA

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Haberin temel özellikleri
- Haberin değeri
- Haber merkezinin çalışanları ve görev dağılımı
- Televizyon haberinin dili ve yapısı
- Haber kaynakları
- Televizyon haberi yazım teknikleri

ANAHTAR KELİMELER

Anons, haber yazma, muhabir, sesli haber, ters piramit tekniği

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Çevrenizde haber yapılması gereken bir olayla karşılaştınız mı?
2. Çevrenizde haber yapılması gereken olaylar neleredir, neden haber yapılmalıdır?



TELEVİZYON HABERİNİN YAZIMI

1.

ÖĞRENME BİRİMİ

1.1. TELEVİZYON HABERCİLİĞİNİN TEMEL KAVRAMLARI

Yazılı basın haberleri ile radyo ve televizyon haberleri arasında bazı farklar vardır. Gazetede haberler yazılı olarak verilirken televizyon haberleri görsel videolarla desteklenir. Televizyon haberi daha geniş kitlelere ulaşırken yazılı basın haberlerinin ulaştığı kitle daha azdır.

1.1.1. Haber

Haber; bir olay, bir olgu üzerine edinilen bilgi ve bu bilginin iletişim veya yayın organlarıyla aktarılmasıdır. Kitle iletişim araçlarındaki haberler; bireyleri kişisel, yerel, yöresel, ulusal ve uluslararası düzeyde toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel yaşamdaki gelişmelerden bilgi sahibi yapar. Bir başka deyişle haber, kişileri gündem hakkında bilgilendirir.

Medya sektöründeki gazetelerin, televizyon kanallarının, gazetecilerin ve akademisyenlerin farklı haber tanımları mevcuttur. Bazı haber tanımı örnekleri şunlardır:

- Haber, belli bir mekân ve zamanda meydana gelen olayların bilgi sahibi olanlar aracılığı ile bilgi sahibi olmayanlara aktarılmasıdır.
- Haber, bir olayın olabildiği kadar nesnel bir dille ifade edilmesidir.
- Haber; yeni, önemli veya ilginç olaylara merak duyanların bu olayları öğrenme gereksinimlerinin giderilmesidir.
- Haber; okuyucu, seyirci veya dinleyici için önem taşıyan herhangi bir olaya dair bilgilerdir.
- Haber, toplumu ilgilendiren ve doğruluğu kesin olan bir olayın, düşüncenin veya fikrin insanların anlayabileceği şekilde verilmesidir.

1.1.2. Haberin Özellikleri

- **Gerçeklik**

Haberin ana ilkesi, gerçeklik niteliğidir. Haber, okuyucuya veya dinleyiciye gelinceye kadar birçok farklı kanaldan veya aktarıcıdan geçer. Bu nedenle haber, onu aktaranın izlerini taşır. Haberi ileten kişinin en temel amacı, gerçeği ortaya çıkarmaktır.

- **Doğruluk**

Yayınlanan bir haberin doğruluğu, haberde verilen bilgilerin doğruluğu anlamına gelir. Haberde yalan, çarpıtılmış veya yanlış bilgiler bulunmamalıdır. Bir haberde hızdan daha önemli olan husus, haberin doğruluğudur. Bu nedenle kaynağı doğrulanmayan haberler aktarılmamalıdır.

- **Güncellik**

Bir haberin oluşturulduğu zaman önemlidir. Güncelliğini kaybetmiş olaylar insanların ilgisini çok fazla çekmez. Bu nedenle aktarılacak haberde güncellik özelliği aranmalıdır.

- **Nesnellik**

Haberde nesnellik, gerçeğin doğru yazılması ve aktarılan olay dokusunun doğru olmasıdır.

- **Anlamlılık**

Bir haberin anlamlı sayılması için açık, sade ve anlaşılır olması önemlidir.

- **Kesinlik**

Kesinlik, haberde aktarılan bilgilerin doğruluğunun kuşkuya yer bırakmamasıdır. Bir haberin inandırıcı olması için kesinlik son derece önemlidir. Kesinlik ilkesi, ilgili haberin etkisini artırmak için de önemlidir.

- **Hızlılık**

Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle birlikte habere ulaşım ve haberin yayılması hız kazanmıştır. Haberin diğer kurumlardan daha önce verilmesi hızlılık açısından önemlidir.

- **Tutarlılık**

Haberdeki bilgilerin tutarlı olması gerekir. Bunun için cümleler dil bilgisi kuralları açısından doğru olmalıdır.

- **Önemlilik**

Toplumsal, siyasal, ekonomik veya kültürel yaşamı doğrudan etkileyen olaylar önemlidir. Bu tür haberler genelde ciddi haberler olarak nitelendirilir.

1.1.3. Haberin Değeri

Haber değeri, haber üretim aşamasında hangi haberin yayınlanması gerektiğine karar verilen ölçütlerdir. Haberin değerini belirleyen ölçütler şu şekilde sıralanır:

- Olayın zamansal uygunluğu
- Olayın büyüklüğü
- Olayın açıklığı veya anlaşılırlığı
- Olayın anlamlılığı
- Olayın uyumu
- Olayın beklenmedik oluşu

1.1.4. Haberde 5N 1K Kuralı

Haber, 5N 1K kuralına uymalıdır. Bu kural, bir haber metninde yanıtlanması gereken "ne, ne zaman, nerede, nasıl, neden, kim" sorularını içerir.

1. Uygulama: Haberde 5N 1K Tekniği

Uygulamanın Amacı: Haberin en önemli unsurlarından biri olan 5N 1K formülünü eksiksiz bir şekilde kullanarak kısa bir haber metni üretmek.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Haber metninde 5N 1K haber unsurlarını belirleyiniz. Haber metninde 5N 1K ilkesinin bütün unsurlarının bulunmasına dikkat ediniz.

İşlem Basamakları

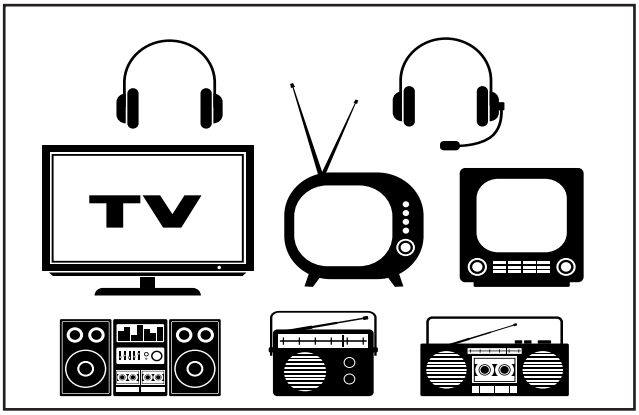
1. 5N 1K formülünü açıklayınız.
2. 5N 1K formülündeki unsurları içeren bir veya birkaç cümlelik bir metin yazınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. 5N 1K formülündeki unsurları açıkladı.		
2. 5N 1K formülüne uygun metin yazdı.		

1.1.5. Televizyon Haberiyle Yazılı ve İşitsel Medya Haberleri Arasındaki Farklar

Radyo ve televizyon haberleri, hedef kitlesine çok çabuk ulaşır. Gazetelerin okuyucularına ulaşması ise saatler sürer. Yazılı basın, haberleri ayrıntılı olarak sunar. Radyo ve televizyon ise haberleri özet şeklinde verir. Gazete haberleri kalıcıdır. Kaydedilmediği takdirde radyo ve televizyon haberlerine tekrar erişim olmaz. Okuryazarlık becerileri gazete okumak için gereklidir. Radyo ve televizyon haberi ise böyle bir beceri gerektirmez. Televizyon haberi, gazete haberlerine göre daha günceldir. Televizyon haber programlarında editör daha açık bir kontrole sahiptir. Radyo ve televizyon haberciliğinde Görsel 1.1'deki araçlar kullanılır.



Görsel 1.1: Radyo ve televizyon haberciliğinde kullanılan araçlar

1.2. HABER MERKEZİ

Haber merkezi, radyo ve televizyon kanallarında haberlerin toplanıp işlendiği birimdir. Radyo ve televizyonlarda haber içeriğinin oluşturulup yayına hazırlanması haber merkezinde gerçekleştirilir.

1.2.1. Haber Merkezi Çalışanları

Haber merkezinde görev alan çalışanlar; genel yayın yönetmeni, haber müdürü, haber editörü, muhabir ve yapımcı olarak sıralanır (Görsel 1.2).



Görsel 1.2: Haber merkezi çalışanları

1.2.1.1. Genel Yayın Yönetmeni

Genel yayın yönetmeni, bir medya organizasyonunun yaratıcı bölümünün başındaki kişidir ve haber bölümünün en üstünde yer alır. Genel yayın yönetmeni için genel yayın müdürü, haber genel yönetmeni, haber dairesi başkanı gibi isimler de kullanılır.

Genel yayın yönetmeni, genel müdüre bağlı olarak imtiyaz sahibine karşı sorumludur ve kuruluşa göre yayın politikasını belirler. Genel yayın yönetmeni, her servisin çalışma şekline ve haber aşamalarına hâkimdir.

1.2.1.2. Haber Müdürü veya Editörü

Haber müdürü, olaya hangi muhabirin gideceğine karar veren kişidir. Haber editörü, haber seçme ve üretme konusunda muhabirlere rehberlik eder. Haber müdürü, televizyon şirketinin yayın politikasını iyi bilmeli ve baş editörle koordineli çalışmalıdır.

1.2.1.3. Muhabir

Muhabir, haber üretmekten sorumlu kişidir. Muhabir, olayları halka sunar ve tüm tarafsızlığıyla haber yapar (Görsel 1.3). Muhabir, haber üretmede zamanla yarışır.



Görsel 1.3: Muhabir

1.2.1.4. Yapımcı

Yapımcı, kurgulanan bir haberin yayınlanıncaya kadar sorumluluğunu alan kişidir. Yapımcı; canlı yayın bağlantılarında, son dakika gelişmelerinde veya aksaklıklarda son söz ve müdahale yetkisine sahiptir. Yayının zaman planlamasını da yapar.

1.2.2. Haber Üretim Aşamaları

Haber üretim aşamaları dörde ayrılır:

- **Birinci Aşama:** Araştırma aşamasıdır. Sabah yapılan gündem toplantısında muhabirlerin haber önerileri ve ajanslardan gelen bilgiler değerlendirilir. Hangi haberlerin kim tarafından ve hangi yöntemle takip edileceğine karar verilir ve görev dağılımı yapılır.
- **İkinci Aşama:** Muhabir ve kameraman, yayınlanacak haberle ilgili hazırlıklarını bu aşamada tamamlar. Daha sonra muhabir ve kameraman olay yerine ulaşır. Muhabir, haberlerle ilgili bilgi ve materyali toplar.
- **Üçüncü Aşama:** Haber metni, yazı işleri ekibi ve haber koordinatörü tarafından kontrol edildikten sonra bu aşamada düzenlenir.
- **Dördüncü Aşama**: Bu aşamada bültendeki haberlerin sırası belirlenir ve haber bülteni yayınlanır.

1.3. TELEVİZYON HABERİ İÇİN VERİ TOPLAMA

Televizyon haberi için veri toplama önemlidir. Bunun için tripot, kamera, mikrofon, ses kayıt cihazı vb. araçlar kullanılır.

1.3.1. Televizyon Haberciliğinde Kullanılan Veri Toplama Araçları

Televizyon haberciliğinde kullanılan bazı veri toplama araçları şunlardır:

- Tripot
- Mikrofon
- Boom (Görsel 1.4)
- Ses kayıt cihazı
- Kamera (Görsel 1.5)



Görsel 1.4: Boom



Görsel 1.5: Kamera

1.3.2. Haber Kaynakları

Haber kaynakları; birinci el kaynaklar, ikinci el kaynaklar, resmî kaynaklar, özel kaynaklar, haber ajansları olmak üzere sınıflandırılır.

- **Birinci El Kaynaklar:** Bir olaya bizzat şahit olmuş, yaşamış, görmüş veya olay hakkında bilgi verebilecek kişilerdir (Görsel 1.6).
- **İkinci El Kaynaklar:** Gazeteci görmediği, tanık olmadığı bir olayı ikinci elden öğrenir. Örneğin haber ajansı bültenine göre hazırlanan çoğu haber, ikinci el haber kaynağı kullanılarak oluşturulur.



Görsel 1.6: Birinci el haber kaynağı

- **Resmî Kaynaklar:** Bir ülkenin tüm kamu kurumları, yabancı misyonları (büyükelçilikler, konsolosluklar vb.) ve o ülkedeki uluslararası kuruluşların tümü resmî haber kaynaklarıdır.
- **Özel Kaynaklar:** İşletmeler, sivil toplum kuruluşları, meslek kuruluşları, dernekler, vakıflar, ticari şirketler, çok uluslu kuruluşlar ve bireyler özel haber kaynaklarıdır.
- **Haber Ajansları:** Haber ve bilgileri doğru, tarafsız, hızlı ve ayrıntılı bir şekilde toplayarak abone oldukları kitle iletişim araçlarına belirli bir ücret karşılığında ileten kuruluşlardır.
- **İnternet:** Kurum, kuruluş ve kişiler için zorunlu bir mecradır. Kurum, kuruluş ve kişiler kamuoyuyla paylaşmak istedikleri tüm bilgileri internet üzerinden de yayımlamaya başlamıştır. Bu bakımdan internet, gazetecilerin her geçen gün daha fazla kullandıkları bir haber kaynağıdır.

1.3.3. Haber Görüntü Kaynakları

Haber görüntü kaynakları; olay mahallinde çekilen görüntüler, sabit görüntüler, stüdyo kayıtları ve animasyon olmak üzere gruplandırılır.

1.3.3.1. Olay Mahallinde Çekilen Görüntüler

Olay yerindeki kameraman tarafından kaydedilen haber görüntüleri, televizyon haberciliğinde en çok kullanılan haber kaynaklarıdır. Kameraman, görüntüleri çekerken olay yerindeki ani gelişmeleri yakından takip etmeli ve hiçbir ayrıntıyı gözden kaçırmamalıdır.

1.3.3.2. Sabit Görüntüler

Haberlerle ilgili elde yeterli video görüntüsü yoksa haberler yayınlanırken sabit görüntüler ekrana yerleştirilir ve haber metni okunurken sabit görüntüler ekranda bulunur. Spiker, haberleri okumayı bitirir bitirmez sabit görüntüler de ekrandan kaldırılır. Bu görüntüler, haberleri ilgi çekici hâle getirebilir.

1.3.3.3. Stüdyo Kayıtları

Bir görüntü oluşturmak için stüdyoda veya herhangi bir kapalı ortamda çekim yapılabilir. Toplumun ilgisini çeken haberler hakkında izleyicileri bilgilendirmek için genellikle stüdyoya konuklar davet edilir. Televizyon haber programı için stüdyoya davet edilen konuklar, programın izlenme oranını artırır.

1.3.3.4. Animasyon

Animasyon, görüntüsü olmayan haberlerde kullanılan bir yöntemdir.

2. Uygulama: Haberin Görüntü Kaynakları

Uygulamanın Amacı: Olay yerinden veya stüdyodan görüntü elde etmek ve arşiv görüntülerini doğru kullanmak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Haberin görüntü kaynaklarını doğru seçiniz. Haberin olay yerinden alınan görüntülerini kurguda işlerken olay örgüsüne dikkat ediniz.

İşlem Basamakları

1. Herhangi bir olay yerine ait görüntü kaydı temin ediniz.
2. Aynı olay veya konu hakkında arşiv görüntü desteği sağlayınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Olay yerinden görüntü temin etti.		
2. Arşiv görüntülerini doğru şekilde temin etti.		

1.3.4. Televizyon Haberi Veri Toplama Yolları

Haber toplama yöntemlerinin en önemlileri; gözlem, röportaj, araştırma, arşiv ve istihbarattır.

- **Gözlem:** Olay yeri incelemesi, iyi haberciliğin temellerinden biridir. İyi muhabirler, olay yerinde tüm duyularını kullanırlar. Böylece hitap ettikleri kitleye haberi en doğru şekilde aktarabilirler. Habercilerin haber toplama ile ilgili "görünür ve gözlemlenebilir" olayları izlemesi ve gözlemlemesi en çok tercih edilen yöntemdir.
- **Röportaj:** Alanında uzman kişilerle yapılan görüşmelerdir (Görsel 1.7). Röportajın konusu ilginç ve etkileyici olmalıdır. Görüşülen ve bilgi alınan kişiler genellikle katılımcılar veya görgü tanıklarıdır.
- **Arşiv:** Kurumların her türlü görsel, yazılı ve veri bilgilerinin tutulduğu yerdir (Görsel 1.8). Muhabirler; raporlara, belgelere, reklamlara, dosyalara bakarak haber üretebilirler.
- **İstihbarat:** Medya kuruluşlarının en önemli haber toplama yöntemlerinden biridir. İstihbarat haberleri, gün içinde meydana gelen her türlü haberi kapsar. Medya kuruluşlarına gelen telefon, faks, e-posta mesajları veya ziyaretçilerin haber yapmak için verdiği bilgiler istihbarat bilgisidir.



Görsel 1.7: Röportaj



Görsel 1.8: Arşiv

1.4. TELEVİZYON HABERİ YAZMA

Televizyon haberi, radyo ve gazete haberinden farklıdır. Televizyon haberi yazılırken cümlelerin kısa, açık ve net olmasına dikkat edilmelidir.

1.4.1. Haberin Dili ve Yapısal Özellikleri

Haberi ve haberin izleyici üzerindeki etkisini anlamak, haber metninin yazılışına bağlıdır. Haber metni oluşturulurken şu kurallara uyulmalıdır:

- Haber metni yazılırken günlük konuşma dili kullanılmalıdır.
- Televizyon haberi yazımında zorunlu olmadıkça yabancı kelimeler kullanılmamalıdır.
- Haber metinleri yazılırken cümleler kısa, açık ve belirgin olmalıdır.
- Haber metinleri yazılırken mümkünse sıfat kullanılmamalıdır.
- Argo ifadelerden kaçınılmalıdır.
- Haberi yazan veya sunan kişi, haberde kişisel görüşlerini açıklamamalıdır.
- Haber hazırlanırken haber resimlerinin anlatımında kullanılacak teknik terimler sadeleştirilmiş biçimde yazılmalıdır.

Haberler, olaya ve konuya göre ikiye ayrılabilir. Olaya dayalı haberler, görüntü sağladığı için televizyonda daha yaygındır. Televizyon haberlerinin izleyiciye ulaşması daha hızlıdır. Televizyon haberleri kısadır. Televizyon haber programları toplumun tamamına hitap edecek şekilde hazırlanır.

1.4.2. Haber Yazılırken Uyulması Gereken Kurallar

Etik; iyi, kötü, doğru, yanlış gibi kavramları inceleyen; bireysel ve grupsal davranış ilişkilerini ahlaki ilke, değer ve standartlar çerçevesinde sistemleştiren yapıdır. Haber, çabuk tüketilen bilgi kaynağı olduğu için etik ihlallere açık bir yapıdadır. Haberi doğru ve tarafsız olarak yayınlamak, okuyucunun doğru habere ulaşmasını sağlamak bir habercinin en temel görevidir. Muhabirin haber yazarken uyması gereken hukuk kurallarından bazıları şunlardır:

- Muhabirin birincil görevi, gerçekleri nesnel bir şekilde iletmektir.
- Muhabir, demokratik değerleri ve insan haklarını ihlal etmemelidir.
- Muhabir, masumiyet karinesine saygı göstermeli ve suçluluğu mahkeme kararıyla kanıtlanmadıkça birini suçlu çıkarabilecek haberler yayınlamaktan kaçınmalıdır.
- Muhabir, olay kişilerinin cayma ve cevap haklarına saygı göstermelidir.
- Haberi yapılan veya haber yapılması amaçlanan kişi ve kuruluşlardan maddi ve manevi hediye kabul edilmemelidir.
- Özel hayatın gizliliği esastır. Özel hayatın gizliliğini ihlal eden haberler, üstün bir kamu yararı olmadıkça veya kişinin rızası alınmadıkça yazılmamalıdır.
- Muhabir, haberde yaptığı hatayı bir an önce düzeltmekle yükümlüdür.

1.4.3. Televizyon Haberi Çeşitleri

Televiyon haberi; sesli haber, doğal ses fonda haber, anonslu haber, röportajlı haber, anonslu ve röportajlı haber olarak sınıflandırılır.

1.4.3.1. Sesli Haber

Sesli haberde görüntü ve haber metni yayından önce eşleştirilir ve seslendirilir. Ayrıca haber kaynağının sesinin bir kısmı haber metninde yeniden üretilir. Önceden doğal ses fonda olarak çıkan haber daha sonra sesli habere de dönüştürülebilir (Görsel 1.9).



Görsel 1.9: Seslendirme odası

3. Uygulama: Televizyon Haberi Çeşitlerinden Sesli Haber

Uygulamanın Amacı: Televizyon haberi çeşitleri içinde yer alan sesli haberin özelliklerine dikkat ederek sesli haber örneği yazmak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Sesli haberin özelliklerini araştırınız. Haberi seslendirirken ortam seslerine dikkat ediniz.

İşlem Basamakları

1. Sesli haberin özelliklerini belirleyiniz.
2. Sesli bir haber örneği bulunuz.
3. Sesli haber örneği yazınız.
4. Sesli haber örneğini sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Sesli haberin özelliklerini belirledi.		
2. Sesli bir haber örneği buldu.		
3. Sesli haber örneğini yazdı.		
4. Sesli haber örneğini arkadaşlarıyla paylaştı.		

1.4.3.2. Doğal Ses Fonda Haber

DSF, Doğal Ses Fonda ifadesinin kısaltmasıdır. DSF haberlerde, haber görüntülerinin doğal sesinin asıl haber metnine fon oluşturacak biçimde daha alt seviyeden sunulması söz konusudur. DSF tekniğiyle sunulan haberler genellikle 60-80 saniyelik haberlerdir. Metin yazılırken iki kelimenin 1 saniyede okunduğu hesap edilir. DSF haberlerin başlangıcında ilk birkaç saniye yalnızca görüntü akar sonra metin okunmaya başlanır. DSF haberin bitiminde ise yayın sırasında oluşabilecek aksaklıklara karşı kurguda metnin okunması bittikten 5 saniye sonra görüntü sonlandırılır.

DSF haberlerde ajanslar veya haber merkezi kameramanlarının çektiği ham görüntülere, olayın akışına göre metin yazılır. Bu haber metni daha sonra iki şekilde seslendirilir:

- Metne göre montajı yapılan görüntü, haber bülteni sırasında canlı olarak sunulur ve montajı yapılan görüntülere yayın öncesinde ve yayın sırasında spiker tarafından haber metni okunur.
- Yayın sırasında görüntü akarken canlı olarak metni okunan DSF'ler genellikle önemsiz içerikli haberlerdir ancak bazen önemli haberlere de vakit yetersizliğinden dolayı ses okunmamış olabilir.

4. Uygulama: Televizyon Haberi Çeşitlerinden Doğal Ses Fonda Haber

Uygulamanın Amacı: Televizyon haberi çeşitleri içinde yer alan doğal ses fonda haberinin özelliklerine dikkat ederek doğal ses fonda haber örneği yazmak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Doğal ses fonda haberinin özelliklerini araştırınız. DSF haberi seslendirirken ortam seslerine dikkat ediniz.

İşlem Basamakları

1. Doğal ses fonda haberin özelliklerini belirleyiniz.
2. Doğal ses fonda haber örneği bulunuz.
3. Doğal ses fonda haber metni yazınız.
4. Doğal ses fonda haber metnini arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Doğal ses fonda haberinin özelliklerini belirledi.		
2. Doğal ses fonda haber örneği buldu.		
3. Doğal ses fonda haber metni yazdı.		
4. Haberi arkadaşlarıyla paylaştı.		

1.4.3.3. Anonslu Haber

Anonslu haberde, olay yerindeki muhabir olayla ilgili gelişmeleri bulunduğu yerden aktarır. Olay yerinden gerçekleştirilen haber sunumları, haberin daha çok izlenmesini sağlar. Muhabirin anonsunu yaparken arka planda olay yerinin bulunması haberin inandırıcılığını artırır.

5. Uygulama: Televizyon Haberi Çeşitlerinden Anonslu Haber Örneği Yazımı

Uygulamanın Amacı: Herhangi bir konu ile ilgili anonslu haber yazabilme yeteneği edinmek, öğrenilen yazım tekniklerini kullanmak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Televizyon haberi çeşitlerini açıklayınız. Öğrendiğiniz yazım teknikleri ile anonslu bir haber yazınız.

İşlem Basamakları

1. Televizyon haberi çeşitlerini açıklayınız.
2. Habere uygun anons bulunuz.
3. Anonsun da içinde yer alacağı haber yazım tekniklerine uygun bir haber metni yazınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. TV haberi türlerini açıkladı.		
2. Habere uygun anons buldu.		
3. Yazım tekniklerine uygun haber metni yazdı.		

1.4.3.4. Röportajlı Haber

Haber bültenleri veya haber programları içinde kullanılan röportajların amacı, izleyicilere haberin konusunu oluşturan olayla ilgili bilgi vermektir. Muhabir, olayla ilgili kişiyle olay hakkında röportaj yapar. Haberin bu biçimde sunumuna **röportajlı haber** denir.

6. Uygulama: Televizyon Haberi Çeşitlerinden Röportajlı Haber

Uygulamanın Amacı: Televizyon haberi çeşitleri içinde yer alan röportajlı haberin özelliklerine dikkat ederek röportajlı haber örneği yazmak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Röportajlı haberin özelliklerini araştırınız. Röportajlı haberin sorularını açık, net ve anlaşılır şekilde hazırlayınız.

İşlem Basamakları

1. Röportajlı haberin özelliklerini belirleyiniz.
2. Röportajlı haber örneği bulunuz.
3. Röportajlı haber örneği yazınız.
4. Röportajlı haber örneğini sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Röportajlı haberin özelliklerini belirledi.		
2. Röportajlı haber örneği buldu.		
3. Röportajlı haber örneği yazdı.		
4. Röportajlı haber örneğini sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

1.4.3.5. Anonslu ve Röportajlı Haber

Televizyon haberciliğinde flaş haberin verildiği bölümün arkasından olayla ilgili bilgi sahibi kişilerle veya yetkililerle röportaj yapılır. Bu kişiler, haberin konusu ile ilgili daha ayrıntılı bilgi verirler. Televizyon haberciliğinde bu tarz haberlere **anonslu ve röportajlı haber** denir.

7. Uygulama Adı: Televizyon Haberi Çeşitlerinden Anonslu ve Röportajlı Haber

Uygulamanın Amacı: Televizyon haberi çeşitleri içinde yer alan anonslu ve röportajlı haberin özelliklerine dikkat ederek anonslu ve röportajlı haber örneği hazırlamak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Anonslu ve röportajlı haberin özelliklerini araştırınız. Anonslu ve röportajlı haberi yazarken içeriğe uygun olmasına dikkat ediniz.

İşlem Basamakları

1. Anonslu ve röportajlı haberin özelliklerini belirleyiniz.
2. Anonslu ve röportajlı haber örneği bulunuz.
3. Anonslu ve röportajlı haber yazımını gerçekleştiriniz.
4. Yazdığınız haberleri arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Anonslu ve röportajlı haberin özelliklerini belirledi.		
2. Anonslu ve röportajlı haber örneği buldu.		
3. Anonslu ve röportajlı haberi yazdı.		
4. Yazdığı haberleri arkadaşlarıyla paylaştı.		

NOT

KJ (Karakter Jeneratörü): Karakter üreteci aslında TV ekranına metin yazmak için kullanılan cihazın adıdır. Bazen iki satır alt yazı kullanılır veya bir satırda iki spot yayınlanır. Bu durumda noktalar numaralandırılarak yazılır.

KAM. SPK.: Haberin başında spikerin okuyacağı iki veya üç cümlelik metindir. Haberin kurgusal VTR'sinde yer almaz.

VTR: Video Teyp Kaydedici kelimelerinin baş harflerinden oluşan ve kaydedilen görüntüleri okuyan cihazdır.

Perfore: Haber videosunun metnidir. Seslendirme genellikle muhabir tarafından yapılır. Bazı kanallarda sadece seslendirme işini yapan unsurlar da bulunur.

RÖP: Röportaj kelimesinin kısaltmasıdır. Haberde yer alan kişilerin görüntüleri ve sesleri vardır. Basın açıklaması yapılması durumunda yetkili kişinin söylediği cümleler kendi sesleriyle verilir.

Telefon Bağlantısı: En kısa sürede ilk elden bilgi almak için kullanılır ancak teknik olarak diğer yayınlara göre daha riskli sayılabilir. Günümüz teknolojisi sayesinde bu riskler en aza indirilse de telefon görüşmelerinin canlı yayınlardan farkı, görüntülü olmamasıdır.

1.4.4. Televizyon Haber Metni Yazım Teknikleri

Televizyon haberi yazımında ters piramit, düz piramit, kronolojik dizi, listeleme, bölümleme ve dörtgen teknikleri kullanılır. Ters piramit tekniği, haber yazma teknikleri içinde en yaygın kullanılanıdır.

1.4.4.1. Ters Piramit Tekniği

Ters piramit tekniğinde haberlerdeki bilgiler en önemli olan ile başlar ve daha az önemli olana doğru ilerler. Bu tekniğe göre okurun ilgisi göz önünde bulundurularak muhabir veya yazı işleri sorumlusunun vereceği karar doğrultusunda habere ilişkin en önemli unsurlar ön plana çıkarılır, daha az önemli unsurlara ise haberin devamında yer verilir.

1.4.4.2. Düz Piramit Tekniği

Düz piramit tekniği, ayrıntılardan başlanarak haberin en önemli unsurlarının sonda verilmesi yöntemidir. Bu yazım tekniğinde haber genellikle öyküleyici anlatımla başlar. Haberin bilgileri az önemliden çok önemliye doğru sıralanarak yazılır. Düz piramit tekniği daha çok magazin konuları, mizah, yenilik gibi renkli haberlerin yazımında kullanılır.

1.4.4.3. Dörtgen Tekniği

Dörtgen tekniği, haberlerdeki bilgilerin eşit derecede önemli olduğu durumlarda kullanılır. Bu tekniğe kare tekniği de denir. Haberler üst üste yazılmış paragraflarla oluşturulur. En önemli bilgiler, üst paragrafta bulunur. Daha az önemli bilgiler ise sonraki paragraflarda verilir. Bazı paragraflarda ayrıca olayın arka planı hakkında bilgiler yer alır.

1.4.4.4. Konuşma Tekniği

Radyo ve televizyon haberciliğinde yazılı basının haber yazma tekniklerinin aksine görsel ve işitsel unsurlar ön plana çıkar. Günümüzde yaygınlaşan konuşma tarzında haber yazma tekniği daha çok televizyon haberciliğinde kullanılır. Ayrıca dergi ve gazetelerin gezi ve izlenim haberlerinin yazımında bu teknikler tercih edilir.

SIRA SİZDE: Diğer televizyon haber metni yazım teknikleri nelerdir?

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki soruların doğru seçeneğini işaretleyiniz.

1. Aşağıdaki haber tanımlarından hangisi yanlıştır?

A) Okuyucu, seyirci veya dinleyici için önemli veya önemsiz herhangi bir olaya dair bilgilerdir.
B) Belli bir mekân ve zamanda meydana gelen olayların bilgi sahibi olanlar aracılığı ile bilgi sahibi olmayanlara aktarılmasıdır.
C) Bir olayın olabildiği kadar nesnel bir dille ifade edilmesidir.
D) Yeni, önemli veya ilginç olaylara merak duyanların bu olayları öğrenme gereksinimlerinin giderilmesidir.
E) Toplumu ilgilendiren ve doğruluğu kesin olan bir olayın, düşüncenin veya fikrin insanların anlayabileceği şekilde verilmesidir.

2. Aşağıdakilerden hangisi haberin özelliklerinden değildir?

A) Doğruluk
B) Güncellik
C) Kesinlik
D) Öznellik
E) Tutarlılık

3. Aşağıdakilerin hangisinde 5N 1K formülü doğru verilmiştir?

A) Kim? Ne? Niçin? Nerede? Nasıl? Neden?
B) Kim? Neyi? Ne zaman? Nerede? Nasıl? Neden?
C) Kim? Ne? Ne zaman? Nerede? Nasıl? Ne kadar?
D) Kimi? Ne? Ne zaman? Nerede? Nasıl? Neden?
E) Kim? Ne? Ne zaman? Nerede? Nasıl? Neden?

4. Aşağıdakilerden hangisi televizyon haber merkezi çalışanlarından biri değildir?

A) Daire başkanı
B) Editör
C) Genel yayın yönetmeni
D) Muhabir
E) Yapımcı

5. Aşağıdakilerden hangisi televizyon haberciliğinde veri toplama araçlarından biri değildir?

A) Daktilo
B) Fotoğraf makinesi
C) Kamera
D) Mikrofon
E) Ses kayıt cihazı

6. Aşağıdakilerden hangisi haberin görüntü kaynaklarından biri değildir?

A) Animasyon
B) Arşiv
C) Olay yeri görüntüleri
D) Sinema
E) Stüdyo görüntüleri

7. Aşağıdakilerden hangisi televizyon ve radyo haberinin gazete haberinden farkını doğru ifade etmez?

A) Radyo ve televizyon haberleri hedef kitlesine hızlı ulaşır, gazete haberleri hızlı ulaşmaz.

B) Gazete haberleri kalıcıdır. Kaydedilmedikleri sürece radyo ve televizyon haberlerini tekrar tekrar dinleme şansı yoktur.

C) Okuryazarlık gazete haberi okumak için gereklidir, radyo ve televizyon haberi için böyle bir beceri gerekmez.

D) Televizyon, geçmiş olayları bugün yaşanmış gibi verir, gazete ise güncel olaylara yer verir.

E) Gazete, haberleri ayrıntılı biçimde sunmakta radyo ve televizyonlar ise özet halinde vermektedir.

8. Aşağıdakilerden hangisi televizyon haber çeşidi değildir?

A) Anonslu haber
B) DSF haber
C) Makale haber
D) Röportaj haber
E) Sesli haber

9. Aşağıdakilerden hangisi DSF haberin özelliklerinden değildir?

A) Doğal Ses Fonda anlamına gelir.
B) Haberin montajı, metne göre yapılır.
C) Spiker, görüntü akarken metni eş zamanlı olarak okur.
D) Haber içinde anons kullanılır.
E) Haber kısa tutulmalıdır.

10. Aşağıdakilerden hangisi TV ekranına metin yazmak için kullanılan cihazdır?

A) KJ B) Kuşak C) Perfore

D) RÖP E) VTR

11. Aşağıdakilerden hangisi spiker tarafından önceden okunan haber metnine verilen addır?

A) DSF B) KAM C) Kuşak

D) Perfore E) VTR

12. Aşağıdakilerden hangisi haberde en önemli unsurun öne çekildiği yazım tekniğidir?

A) Düz piramit
B) Kare
C) Konuşma
D) Kronoloji
E) Ters piramit

13. Haberde birden çok önemli unsur bulunduğunda aşağıdaki haber yazma tekniklerinden hangisinin seçilmesi daha doğrudur?

A) Düz piramit tekniği
B) Kare tekniği
C) Konuşma tekniği
D) Kronoloji tekniği
E) Ters piramit tekniği

14. Aşağıdakilerden hangisi televizyon haberlerinin yapısal özelliklerinden biri değildir?

A) Uzundur
B) Olaya dayalıdır.
C) İzleyicilere çok çabuk ulaşır.
D) Güncel olayları ekrana getirir.
E) İzleyen kişinin bazı haberleri görmeme şansı yoktur.

15. Aşağıdakilerden hangisi görüntüler arasındaki geçişlerde kullanılan bir metottur?

A) Efekt
B) ENG
C) KAM SPK
D) Pen
E) Time code

KOD= 33494

KONULAR

2.1. HABER ÇEKİM HAZIRLIKLARI
2.2. HABER ÇEKİMİ
2.3. ANONS ÇEKİMİ
2.4. RÖPORTAJ ÇEKİMİ

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Haber çekimi öncesinde yapılması gerekenler
- Haber çekimi için gerekli araç gereç
- Anons çekimi
- Röportaj çekimi

ANAHTAR KELİMELER

Anons, greenbox, kamera, röportaj

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Televizyonda izlenen haberlerde hangi araçlar görülür? Düşüncelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Röportaj türlerini araştırınız. Edindiğiniz bilgileri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.



HABER ÇEKİMİ

2.

ÖĞRENME BİRİMİ

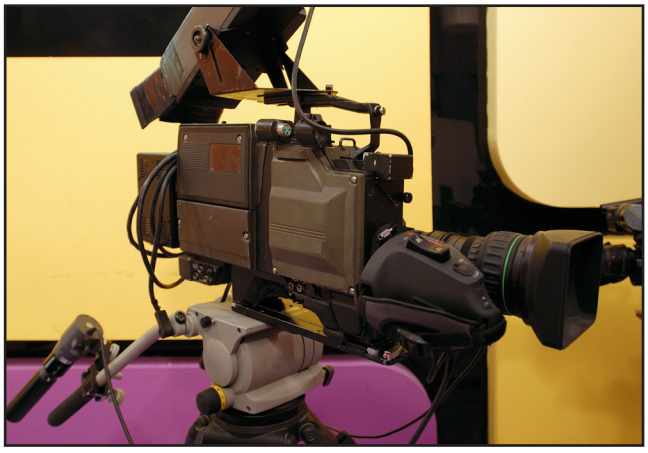
2.1. HABER ÇEKİM HAZIRLIKLARI

Haber çekimine gitmeden önce yapılması gereken bazı hazırlıklar vardır. Bunların başında ekipman hazırlığı gelir. Bu ekipmanlardan bazıları; tepe ışığı, ses kayıt cihazı, kulaklık, yedek hafıza kartlarıdır.

2.1.1. Kamera ve Objektifin Hazırlanması

Kamera; haberin türüne, konusuna ve ortamına göre seçilmelidir. Tercih edilecek kameranın kişisel ayarları mutlaka yapılmalıdır. Çekim öncesi kamera genel bir kontrolden geçirilmeli, kameranın çalışıp çalışmadığı teyit edilmelidir.

Bellek, kameranın en önemli unsurlarından biridir. Haber çekimine gidilmeden önce kameranın belleği kontrol edilmeli, kameranın belleğinde yeterli alan bulunduğundan emin olunmalıdır. Seçilen kameraya ve çekim şartlarına göre objektif tercihi yapılmalı, seçilen objektif ile görüntü kontrolü de ihmal edilmemelidir (Görsel 2.1).



Görsel 2.1: Kamera

2.1.2. Mikrofon ve Bataryanın Hazırlanması

Televizyon haberinde ses de görüntü kadar önemlidir. Bu yüzden çekim öncesi ses ile ilgili cihazlar kontrol edilmelidir. Kameraların çoğunda dâhilî mikrofon bulunur fakat bu mikrofonun ses çekim kalitesi yeterli olmadığı için ek mikrofon kullanılır. Çekimin özelliğine ve ortama uygun mikrofon seçilmeli, mikrofonun sesi ve kabloları test edilmelidir (Görsel 2.2).



Görsel 2.2: Mikrofon

Bataryalar, haber çekiminde kullanılan en önemli araç gereçtir. Kamera, mikrofon, ışık ve diğer araç gereç için gerekli enerjiyi sağlayan bataryalar, haber çekimine gidilmeden önce mutlaka kontrol edilmelidir. Çekime yedek batarya da götürülmelidir.

2.1.3. Diğer Çekim Ekipmanının Hazırlanması

Haber çekiminde kullanılan diğer ekipmanlar; ışık, tepe ışığı, ses kayıt cihazı, kulaklık, yedek hafıza kartları vb. olarak sıralanabilir (Görsel 2.3).

Işık, çekim için önemlidir. Haber çekimi esnasında kullanım kolaylığı sağladığı için genellikle tepe ışıkları tercih edilir. Tepe ışığının bataryalarının ve lambalarının çalışıp çalışmadığı tespit edilmelidir. Tepe ışıkları, enerjisini kamera veya kendi bataryasından sağladığı için bataryalar sıklıkla kontrol edilmelidir.



Görsel 2.3: Çekim ekipmanları

1. Uygulama: Haber Çekimi Öncesi Hazırlıkları

Uygulamanın Amacı: Haber çekimine gitmeden önce gerekli hazırlığı yapmak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Haber çekimine gitmeden önce yapılması gerekenleri sayınız. Çekim için gerekli araç gereç listesini hazırlayınız.

İşlem Basamakları

1. Çekimini yapabileceğiniz bir haber konusu seçiniz.
2. Seçtiğiniz habere gitmeden önce hazırlanacak teknik ekipmanın listesini çıkarınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Çekime uygun bir haber konusu seçti.		
2. Seçilen haberin çekimine uygun araç gereç listesini doğru şekilde hazırladı.		

SIRA SİZDE: Haber çekiminde kameranın konumu neden önemlidir?

2.2. HABER ÇEKİMİ

Haber çekimine muhabir tek başına gidebileceği gibi bir kameramanla ortak da çalışabilir. Bu durumda hem muhabire hem de kameramana düşen görev ve sorumluluklar vardır.

2.2.1. Haber Çekiminde Kameranın Konumlandırılması

Kameranın konumlandırılması, haber çekiminin en temel unsurudur. Haber çekiminde görüntünün estetik olabilmesi için kameranın konumlandırılmasına dikkat edilmelidir. Kameraman, konumlandırma tekniklerini iyi bilmeli ve uygulamalıdır. Çekim ortamının tanınması, kameranın nereye yerleştirileceği ve hangi çekim ölçekleri kullanılacağı gibi konularda kameramana kolaylık sağlar.

Haber çekimi yapılırken o haberin kurgu ve montaj aşamaları da düşünülmelidir. Bu sebeple kamera çekim planları, haber kurgusu ölçütlerine uygun olmalıdır. Çekim yapılan saha şartlarına göre kamera için yedek ekipmanlar da götürülmelidir. Kamera kaydı esnasında ışığın geliş yönü ve açısına dikkat edilmelidir.

Olayın özelliğine göre kamerayla farklı açılardan çekim yapılabilecek bir yer seçilmelidir. Kameranın görüş açısına başka nesnelerin girmeyeceği bir yerden çekim yapılmalıdır (Görsel 2.4).



Görsel 2.4: Haber çekimi

2. Uygulama: Haber Çekiminde Kamerayı Konumlandırma

Uygulamanın Amacı: Haber çekiminde kameranın doğru şekilde konumlandırılmasını öğrenmek.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Örnek bir haber canlandırması yaparak kameramanın haber çekimi için kamerayı konumlandırmasını sağlayınız. Çekim esnasında ters ışığa dikkat ediniz.

İşlem Basamakları

1. Haber canlandırması için ortam oluşturunuz.
2. Kameramanın kamerayı yerleştirmesini sağlayınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Haber canlandırması için ortam oluşturdu.		
2. Kameramanın kamerayı yerleştirmesini sağladı.		

2.2.2. Ortama Uygun Kamera Ayarları

Haber kameramanları kaliteli görüntü elde edebilmek için kameranın ayarlarını düzenler. Haber kameramanları farklı mekânlarda, farklı ışık değerlerinde çekimler yapar. Bu nedenle kamera üzerindeki ayarlar sürekli kontrol edilir ve gerekirse kamera tekrar ayarlanır. Kameramanın kamera üzerinde ayarlaması gereken bazı ayarlar şunlardır:

- Beyaz ayarı
- Zebra ayarı
- Kontrast ayarı
- Shutter ayarı
- Vizör ayarları
- Diyafram ayarı
- Netlik ayarı

2.2.3. Haber Görüntüsüne Time Code Döşemenin Önemi

Time code, zaman kodlamadır. Kameranın kaydettiği resim karelerinin üzerine kaydedildiği zamanı kodlar. Bu sayede bir kayıt planının kaç kare olduğu, dolayısıyla ne kadar zamanda kayıt yapıldığı, ne zaman hangi görüntünün kaydedildiği belirlenir. Bu bilgi; kayıt, montaj ve okuma sırasında kullanılır. Çekimin süresinin, başlangıç ve bitiş zamanının bilinmesi montaj yapılırken yardımcı olur. Bu durum, haber kurgusu esnasında kolaylık ve zamandan tasarruf sağlar.

ÖRNEK

Time Code	Görüntü
01.12.22.05	İstiklal Marşı
01.00.22.05	Tören alanı
00.55.28.05	Çelenk sunumu

2.3. ANONS ÇEKİMİ

Muhabir tarafından haber videosunun başlangıcında, bitişinde veya ortalarında kullanılacak anons çekimi, olaya ilişkin ilk bilgilerin verildiği bölümdür ve haber için çok önemlidir.

2.3.1. Televizyon Haberinde Anons Çekiminin Önemi

Anons, televizyon haberciliğinde muhabirin kameraya bakarak yaptığı konuşmadır. Muhabirin anons çekmesi, bir başka deyişle seyirciye doğrudan hitap etmesi, seyircinin o haberle daha çok ilgilenmesini sağlar. Ayrıca anons esnasında habere konu olan olayla ilgili muhabirin duyguları, heyecanı da sesine, jest ve mimiklerine yansır ve haberi daha dinamik hâle getirir. Anons çekilirken muhabirin olay yerinde olduğu görülmelidir. Bu nedenle genellikle bel plan ve daha geniş çekim ölçekleri tercih edilir.

2.3.2. Anons Çekme Yöntemleri

Anons, muhabir tarafından haber videosunun başlangıcında, bitişinde veya ortalarında kullanılacak şekilde çekilebilir. Haber videosunun başında yayınlanacak şekilde anons çekilecekse olaya ilişkin ilk bilgiler de verilir. Anons, haberin ortasında yayınlanacak şekilde çekilecekse olaya ilişkin diğer bilgilerden bazılarını içermelidir. Anons, haberin sonunda yayınlanacak şekilde çekilecekse de olayın ne olduğuna ilişkin son bilgiler verilebilir veya gelecek günlere ilişkin öngörüde bulunulabilir.

2.3.3. Anons Çekiminde Dikkat Edilecek Hususlar

Anons çekiminde dikkat edilecek hususlar şunlardır:

- Anons çekimi gelişigüzel yapılmamalı, anons bir disiplin içinde çekilmelidir.
- Anons çekilirken haberin konusunun dışına çıkılmamalı, mümkün olan en kısa ve net ifadeler kullanılmalıdır.
- Anons çekilirken kameraman ile koordine kurulmalı, kameramanın teknik ve estetik yönlendirmelerine açık olunmalıdır.
- Anons çekiminde uzun ve karmaşık cümleler kullanılmamalıdır.
- Mikrofon uygun şekilde konumlandırılmalı, ağızdan yaklaşık 10-15 cm uzakta tutulmalıdır.
- Çekilen anons hem muhabir hem de kameraman tarafından dikkatle izlenmeli ve dinlenmelidir.

2.3.4. Olay Yerinden Anons Çekimi

Habere konu olan olayın gerçekleştiği yere olay yeri adı verilir. Olay yerinden anons çekimi, haberin gerçekçiliği ve inandırıcılığı açısından oldukça önemlidir. Olay yerinden yapılan anons çekiminde muhabirin hareket alanı geniştir. Muhabir daha fazla gözlem yapar, habere konu olayın görgü tanıklarıyla iletişim kurar.

Canlı yayında görevlendirilen muhabir deneyimli olmalıdır çünkü canlı bağlantılarla yapılan sunumlarda geriye dönüş ve tekrar yoktur.

2.3.5. Greenbox Anons Çekimi

Greenbox veya Greenscreen olarak bilinen bu teknik hem fotoğrafta hem de videoda kullanılabilir. Yeşil perdenin temel mantığı, arka planın kolayca silinerek yerine istenen görüntünün yerleştirilmesine dayanır. Greenbox'ın renginin yeşil olmasının özel bir nedeni yoktur. Yeşilin tercih edilmesinin

temel sebebi, insan teninde yeşil rengin bulunmamasıdır. Greenbox'ta çekim yapılırken yeşil renkli kıyafetler tercih edilmemelidir. Günümüzde Greenbox'ın kullanımı yaygınlaşmıştır. Örneğin hava durumu programlarının hepsinde Greenbox tekniği kullanılır. Greenbox tekniği estetiktir, prodüksiyon maliyetini düşürür ve zamandan tasarruf ettirir. Anons çekimi tehlikeli mekânlarda yapılacaksa bu teknik kullanılabilir (Görsel 2.5).



Görsel 2.5: Greenbox (Yeşil ekran)

3. Uygulama: Televizyon Haberi İçin Anons Çekimi

Uygulamanın Amacı: Televizyon haberi için olay yerinde anons çekimini gerçekleştirmek.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Televizyon haberi için anons çekiminde gerekli ekipmanı hazırlayınız. Çekeceğiniz haberin anons metnini önceden hazırlayınız.

İşlem Basamakları

1. Anons çekiminde kullanılacak ekipmanları çekim sahasına yerleştiriniz.
2. Televizyon haberinde kullanılmaya uygun olay yerinde anons çekimi yapınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Çekimde kullanılacak ekipmanları çekim sahasına yerleştirdi.		
2. Haberde kullanılmaya uygun anons çekimi yaptı.		

2.4. RÖPORTAJ ÇEKİMİ

Röportaj çekimi; tek kameralı röportaj, iki kameralı röportaj, üç kameralı röportaj olmak üzere gruplandırılır.

2.4.1. Tek Kameralı Röportaj

Tek kameralı röportaj türünde özellikle konuğun yakın plan çekimleri, estetik görünümü sağlayacak şekilde kamera yerleştirilmelidir. Röportajı yapan kişi, program esnasında hem konuğa soru sorarken hem de röportajın başlangıç ve bitiş bölümlerinde ekranda görülür. Tek kameralı röportajda "pan" hareketi sıkça kullanılır. Kameraman, programa konuk olan kişide önce uzak sonra yakın çekim planını kullanır.

Röportajın sonunda kamera ya tek başına röportajı yapan kişiyi ya da röportajı yapan kişiyle birlikte çerçeveleyerek programın son görüntülerini kaydeder (Görsel 2.6).



Görsel 2.6: Röportaj kaydı

2.4.2. İki Kameralı Röportaj

İki kameralı röportajda daha az kamera hareketiyle değişik çekim ölçeklerinde görüntü elde edilebilir. İki kamera kullanılarak yapılacak röportajda çekim ölçeklerindeki çeşitlilik artar.

İki kişi ile yapılan röportajın iki kamerayla çekiminde kamera hareketini en aza indirmek için kameraların konumu iyi ayarlanmalıdır. Kameranın biri sadece konuğu yakın çekime alırken diğeri de görüşmeciyi çerçeveye alır. Bazen de çevrinme hareketiyle kamera, farklı açıdan konuğu veya iki kişiyi birlikte çerçeveye alır. Görüşmeci, açılış konuşmasını bel plan çekiminde yapar. Konuk tanıtılırken bel plan çekimine devam edilir. İlk soruda konuk ve görüşmeci aynı planda yer alır. Sorular sorulurken görüşmeci, cevaplama sırasında ise konuk çekime alınır. Görüşmenin sonuna doğru ikili çekim yapılır ve görüşmeci kapanış konuşmasını sunarken çerçevede tek görünür.

2.4.3. Üç Kameralı Röportaj

Röportajda üç kameranın kullanılması, röportaj verenlerin farklı açılardan görüntülerinin alınmasını sağlar. Kameraların yer değiştirmesi gereken durumlarda üçüncü kameraya zaman kazandırır. Üç kamera kullanılarak yapılan röportajın görüntü zenginliği fazladır. Bu durum, kurguda esneklik sağlar.

Birinci kamera ikili plan alırken ikinci kamera, konuğu tekli çekimde gösterir. Üçüncü kamera ise çoğunlukla görüşme yapan kişiyi tekli çekimde gösterir ve bazen üçlü genel çekim de yapar. Görüşmenin açılış ve kapanışı ile soruların sorulması esnasında ortadaki kamera, görüşmeciyi bel çekimi ile çerçeveler. İlk sorunun sorulmasında ve görüşmenin sonunda da bu kamera üçlü çekim yapar.

4. Uygulama: Röportaj İçin Soru Hazırlama

Uygulamanın Amacı: Televizyon haberindeki röportaj için soru hazırlamak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Röportaj türlerini yazınız. Röportaj yapmaya uygun bir konu seçiniz.

İşlem Basamakları

1. Röportaj türlerini araştırınız.
2. Seçtiğiniz konuyla ilgili bir uzmanla 5 dakikayı geçmeyecek uzunlukta röportaj soruları hazırlayınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Röportaj türlerini doğru bir şekilde araştırdı.		
2. Televizyon haberinde kullanılmaya uygun röportaj sorularını hazırladı.		

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki soruların doğru seçeneğini işaretleyiniz.

1. Televizyon haberiyle ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) Televizyon haberleri kısa haberlerdir.
B) Haber süreci, kolektif bir süreçtir.
C) Çekimin yapılacağı yer ve zamanın tespiti önemlidir.
D) Haber çekim yerine zamanında ulaşılması önemlidir.
E) Kamera tercihinde haberin türü önemli değildir.

2. Kamera kullanımıyla ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) Haber çekiminde görüntünün estetik olabilmesi için uygulanan temel kurallara dikkat edilmelidir.
B) Çekim ortamının bilinmesi, kameranın nereye yerleştirileceği ve çekim ölçekleri gibi konularda kolaylık sağlar.
C) Kameranın konumlandırılması, haber çekiminin en temel unsurudur.
D) Haber çekimi yapılırken o haberin kurgu aşamasını düşünmek gerekli değildir.
E) Kamera kaydı esnasında ışığın geliş yönü ve açısına dikkat edilmelidir.

3. Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Anons, muhabirin kameraya bakarak yaptığı konuşmadır.
B) Haber bülteninde yayınlanacak klip hazırlanırken muhabirin çektiği anons da bu klibe yerleştirilir.
C) Muhabirin anons çekmesi, seyircinin o haberle daha çok ilgilenmesini sağlar.
D) Anons çekerken muhabirin olay yerinde olduğu görülmemelidir.
E) Anons, haber videosunun başında yayınlanacak biçimde çekilecekse olaya ilişkin ilk bilgileri içermelidir.

4. Anons çekimi ile ilgili aşağıda verilen ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Detay bilgilere yer verilmelidir.

B) Gelişigüzel yapılmamalı, bir disiplin içinde çekilmelidir.

C) Haberin konusunun dışına çıkılmamalıdır.

D) Kullanılacak kelimeler özenle seçilmelidir.

E) Uzun cümle kurmaktan ve karmaşık söz öbekleri kullanmaktan sakınılmalıdır.

5. Aşağıdakilerden hangisinde Greenbox sözcüğünün karşılığı doğru şekilde verilmiştir?

A) Beyaz perde
B) Karanlık oda
C) Mavi ekran
D) Yeşil oda
E) Yeşil perde

6. Aşağıdaki ifadelerden hangisi kamera sayısına göre röportaj çeşididir?

A) Dört kamera ile röportaj çekimi
B) Altı kamera ile röportaj çekimi
C) İki kamera ile röportaj çekimi
D) Yedi kamera ile röportaj çekimi
E) Beş kamera ile röportaj çekimi

7. Aşağıdakilerden hangisi haber çekiminde bulunması gereken ekipmanlardan biridir?

A) Batarya
B) Dolly
C) LCD
D) Pedestal
E) Şaryo

KOD= 33495

KONULAR

3.1. GÖRSEL VE İŞİTSEL MALZEME SAĞLAMA
3.2. HABERDE VTR HAZIRLAMA
3.3. YAZI VE GRAFİK HAZIRLAMA
3.4. EXPORT (ÇIKTI) ALMA

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- İşitsel malzemeyi temin etme
- Görsel malzemeyi temin etme
- Haber VTR'si hazırlama
- Yazı ve grafik hazırlama
- Çıktı alma

ANAHTAR KELİMELER

Anons, efekt, grafik, kurgu

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Televizyon haberinde kurgunun önemini tartışınız.
2. Haberde kullanılan görsel ve işitsel malzemeler nelerdir? Bu malzemeleri sıralayınız.



HABER KURGUSU

3.

ÖĞRENME BİRİMİ

3.1. GÖRSEL VE İŞİTSEL MALZEME SAĞLAMA

Televizyon haberciliğinin en temel unsuru, kameraman tarafından kaydı yapılan görüntülerdir. Haber görüntüleri olay yerinde kaydedilir ve bu görüntüler haber merkezinde kullanılır. Televizyon haberlerinde bu görüntüler kullanıldığı için olayın en can alıcı yerleri haberin içeriğinde olmalıdır. Görüntüsü çekilen bir olayda kameraman tarafından tüm olay kaydedilir, haber yayınında bu görüntüler içinden olayı en kısa ve güzel şekilde anlatan videolar seçilir ve kurgulanır (Görsel 3.1).



Görsel 3.1: Kurgu ekipmanları

3.1.1. Haber Metninin Seslendirilmesi

Haber metni seslendirilirken telaffuz kurallarına uyulmalıdır. Muhabir önce metni iyi analiz etmelidir. Haber metni okunurken duygular işin içine katılmaz.

Doğru tonlama ile haberin aktarımı ne kadar başarılı olsa da diksiyon hataları haber metninin anlaşılmasını zorlaştırır. Hızlı okunması gereken metinlerde muhabir, metnin anlaşılırlığını bozmadan akıcı bir şekilde haber metnini okuyabilme becerisine sahip olmalıdır. Bunun için de düzenli olarak diksiyon egzersizleri yapmalıdır.

3.1.2. Haber Değeri Taşıyan Görüntülerin Seçimi

Muhabir, kurguyu kendi yapmayacaksa görüntüleri yetkililer tarafından seçilmiş veya yönlendirilmiş kurgucuya götürür. Bu görüntüler, günümüzde çok farklı depolama alanları aracılığı ile taşınır. Bazı kameraların direkt kablolu bilgisayar bağlantıları olabileceği gibi bazı kameralar bu işlevi kablosuz sistemler aracılığıyla da yapabilir. Bu süreçte, kurguda kullanılacak görüntüler, uzak bir bilgisayardan veya elektronik mail, online transfer siteleri gibi yöntemlerle temin edilebilir. Kameradan görüntü aktarımında temel prensip, kurgunun yapılacağı programın bu görüntülere erişimidir.

Kurgunun bir diğer önemli aşaması da eldeki görüntülerin seçilmesidir. Muhabirden veya tanıklardan gelen görüntüler, arşiv görüntüleri vb. çok sayıda görsel malzeme ortaya çıkabilir. Kurgucu, kendine ulaşan görüntüler arasında önce kaba bir eleme yapar. Kalan görüntüler, haber metnine ve akışına uygun şekilde seçilir. Gece ve gündüz, yaz ve kış gibi geçiş görüntüleri de dikkatlice seçilmelidir.

3.1.3. Haberde Arşiv Görüntülerinin Kullanımı

Arşiv görüntüleri, haber görüntüsünün ana kaynaklarından biridir. Arşiv görüntüleri ağırlıklı olarak devam haberlerinde, politika ve spor haberlerinde kullanılabilir. Haber montajı yapan kişinin iyi bir arşive sahip olması, kurgu sürecini kısaltacağı gibi haberin ilgi çekiciliğini de artırır.

3.1.4. Haberde Müzik ve Efekt Kullanımı

Haberde görüntülere duygu ve canlılık kazandırmak için müzik ögesi kullanılır. Duygusal içerikli bir haberde duygusal bir müzik kullanmak veya hareketin çok olduğu bir haberde hareketli müzik kullanmak izleyici üzerindeki etkiyi artırır. Haber kurgusunda müzik, boş bir ses kanalına aktarılır.

Müzik, görüntü ile birlikte işlenecekse müziğin, anonsun veya doğal seslerin seviyesinin çıkmamasına dikkat edilir. Müzik ses seviyesi doğru ayarlanmazsa diğer sesleri bastırır ve haberin anlaşılmasını önler.

Ses efektlerinin habere eklenmesi ile müzikte yapılan işlemler birbirine benzerlik gösterir. Haberde efektler izleyiciyi etkilemek için kullanılır. Haberde kullanılan efektler, ses ve görüntü efektleri olmak üzere ikiye ayrılır. Ses efektinin yerinde ve zamanında kullanımı önemlidir. Görüntü efektleri, kurgu programında bulunan efektlerin görüntü üzerine eklenmesiyle oluşturulur.

1. Uygulama: Haberde Müzik ve Efekt Kullanımı

Uygulamanın Amacı: Habere müzik ve efekt ekleyerek haberi renklendirmek.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Haber örneklerini inceleyerek haberlerde kullanılan müzik ve efektlere uygun örnek bir haber oluşturunuz.

İşlem Basamakları

1. Haber örneği hazırlayınız.
2. Hazırladığınız örnek habere uygun müzik seçimini yapınız.
3. Hazırladığınız örnek habere uygun efektleri ekleyiniz.
4. Hazırladığınız örnek haberde müzik ve efekt uyumunu kontrol ediniz.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Haber örneği hazırladı.		
2. Hazırladığı örnek habere uygun müzik seçimini yaptı.		
3. Hazırladığı örnek habere uygun efektleri ekledi.		
4. Haberde müzik ve efekt uyumunu kontrol etti.		

3.1.5. Haber Kurgusunda Time Code Kullanımı

Video görüntüler üzerinde hangi dakikada hangi görüntünün yer aldığının işaretlenmesiyle gerçekleştirilen time code kullanımı, kurgu esnasında kurgucuya hız kazandırır. Time code 00.00.00.00 şeklinde gösterilir. Birinci 00 saati, ikinci 00 dakikayı, üçüncü 00 saniyeyi, dördüncü 00 resim karesini temsil eder (Görsel 3.2).



Görsel 3.2: Time code

2. Uygulama: Haberde Time Code Kullanma

Uygulamanın Amacı: Haber kurgusunda muhabirin belirtiği time code yardımıyla kurgu yapmak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Muhabir time code'a göre not alırken açık, anlaşılır notlar almaya dikkat etmelidir.

İşlem Basamakları

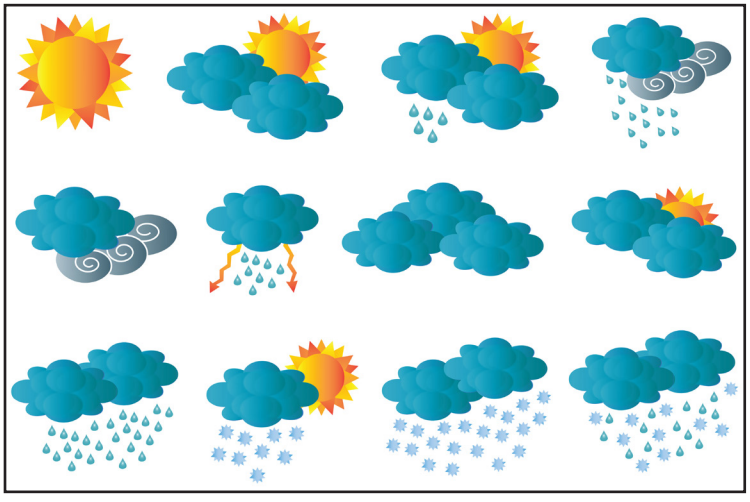
1. Çekim ve kurgu ekipleri, çekim malzemelerini hazırlayınız.
2. Çekim ekibi, haber çekimini yapınız.
3. Kurgu ekibinden time code'a uygun kurgu çalışması yapmasını sağlayınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Çekim ve kurgu ekipleri, çekim malzemelerini hazırladı.		
2. Çekim ekibi, haber çekimini gerçekleştirdi.		
3. Kurgu ekibi, time code'a uygun kurgu çalışmasını yaptı.		

3.1.6. Haberde Grafik ve Animasyon Kullanımı

Haber kurgusunda teknolojinin gelişmesiyle grafik ve animasyon da kullanılmaya başlanmıştır. Grafik ve animasyon, pahalı yöntemler olarak nitelenebilir. Bu yüzden haber kurgularında çok sık kullanılmaz. Küresel çapta haber ve görüntü yapan ajanslar, bazı haberlerini grafik ve animasyon kullanarak yayınlar (Görsel 3.3).



Görsel 3.3: Hava durumu animasyonları

3. Uygulama: Haberde Doğru Görüntü Seçimi Yapma

Uygulamanın Amacı: Haberin kurgulanması sırasında kullanılacak uygun görüntüleri temin etmek.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Görüntünün temel ilkelerini sıralayınız. Seçilen görüntülerde etik kurallara dikkat ediniz.

İşlem Basamakları

1. Görüntünün temel ilkelerini yazınız.
2. Seçtiğiniz bir haberin kurgusunda kullanılmak üzere arşiv görüntüsü temin ediniz.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Görüntünün temel ilkelerini doğru şekilde yazdı.		
2. Seçilen haber konusuna uygun arşiv görüntüsü temin etti.		

3.2. HABER VTR HAZIRLAMA

Haberin içeriğine göre VTR'lerden görüntüler seçilir ve kurguya eklenir.

3.2.1. Seslendirme Önceliğine Göre Haber Kurgusu

Kurgu hazırlanırken bilgisayarda görüntüden önce ses kaydedilir. Bu ses, haber metninin okunmasıdır. Muhabir tarafından yazılan haber metni okunup kaydedilir. Kaydedilen bu metne uygun görüntüler daha sonra sesin üzerine aktarılır. Görüntülerde röportaj varsa bu bölümlere ses kaydı yapılmaz, bu bölümler boş bırakılır (Görsel 3.4).



Görsel 3.4: Haber seslendirmesi

3.2.2. Görüntü Önceliğine Göre Haber Kurgusu

Görüntü önceliğine göre haber kurgusu tekniğinde önce görüntüler kurgulanır sonra kurgulanan haber üzerine metin yazılır ve seslendirilir. Kurguda öncelik verilecek bölüm, anonslar ve röportajlardır.

Televizyon haber metni, haberi takip eden muhabir tarafından yazılmalıdır. Televizyon haberleri olayı görüntüyle anlattığı için metnin içeriği sade, açık ve kısadır (Görsel 3.5).



Görsel 3.5: Haber kurgusu

3.2.3. Türüne Göre Haber Kurgusu Çeşitleri

Türüne göre haber kurgusu çeşitleri; doğal ses fonda haber, seslendirmeli haber, seslendirmeli ve anonslu haber, anonslu ve röportajlı haber, ham haber olmak üzere beşe ayrılır.

3.2.3.1. Doğal Ses Fonda Haber

DSF haber türünde doğal sesler kullanılacağı için haberin yayını sırasında sunucunun sesiyle arka fon sesinin karışmamasına dikkat edilmelidir. Arka fon sesiyle sunucunun sesi farklı ses kanallarından kaydedilmeli ve kurguda bu iki ses kanalı kullanılmalıdır.

4. Uygulama: Türüne Göre Haber Kurgusu

Uygulamanın Amacı: Doğal ses fonda haber türünde kurgu çalışması yapmak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Doğal ses fonda haber türündeki örnekleri inceleyiniz. Ortam seslerinin haberin anlaşılırlığını etkilememesine dikkat ediniz.

İşlem Basamakları

1. Doğal ses fonda haber türüne uygun bir haber çekiniz.
2. Çektiğiniz haberi, haber türüne uygun şekilde kurgulayınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Doğal ses fonda haber türüne uygun bir haber çekti.		
2. Çektiği haberi, haber türüne uygun şekilde kurguladı.		

3.2.3.2. Seslendirmeli Haber

Seslendirmeli haber türünde önce haber metninin seslendirmesi yapılır. Haber içinde başka dilden bir röportajın Türkçe seslendirilmesine **dublaj** denir. Haber içinde dublaj kullanılan bölüm varsa önce dublaj tamamlanır. Kaydedilen ses dosyaları, kurgu programına aktarılır. Ses üzerine görüntü veya resim ekleme sürecine geçilir. Haber kurgusu yapılırken görüntülerde yer alan sesler arasındaki denge ayarlanmalıdır.

SIRA SİZDE: Seslendirmeli bir haber metni yazınız.

İzlediğiniz haberlerde ortam sesi dışında sesler var mı, bu seslendirmeler nasıl yapılır?

5. Uygulama: Türüne Göre Haber Kurgusu

Uygulamanın Amacı: Seslendirmeli haber türünde kurgu çalışması yapmak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Seslendirmeli haber türündeki örnekleri inceleyiniz. Haberi seslendirirken diksiyon kurallarına dikkat ediniz.

İşlem Basamakları

1. Seslendirmeli haber türüne uygun bir haber çekiniz.
2. Çektiğiniz haberi, haber türüne uygun şekilde kurgulayınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Seslendirmeli haber türüne uygun bir haber çekti.		
2. Çektiği haberi, haber türüne uygun şekilde kurguladı.		

3.2.3.3. Seslendirmeli ve Anonslu Haber

Muhabir, haberin tamamı anonslu olduğunda olayı kendi sesinden anlatır. Bu anonslar daha sonra kurguda seslendirmelerle birlikte kullanılır (Görsel 3.6).



Görsel 3.6: Anons çekimi

6. Uygulama: Türüne Göre Haber Kurgusu

Uygulamanın Amacı: Seslendirmeli ve anonslu haber türünde kurgu çalışması yapmak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Seslendirmeli ve anonslu haber türündeki örnekleri inceleyiniz. Kurguda sesleri işlerken ses kalitesine dikkat ediniz.

İşlem Basamakları

1. Seslendirmeli ve anonslu haber türüne uygun bir haber çekiniz.
2. Çektiğiniz haberi, haber türüne uygun şekilde kurgulayınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Seslendirmeli ve anonslu haber türüne uygun bir haber çekti.		
2. Çektiği haberi, haber türüne uygun şekilde kurguladı.		

3.2.3.4. Anonslu ve Röportajlı Haber

Kurgu sırasında röportajlar ve anonslar olayın anlatımına göre kurgulanır.

7. Uygulama: Türüne Göre Haber Kurgusu

Uygulamanın Amacı: Anonslu ve röportajlı haber türünde kurgu çalışması yapmak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Anonslu ve röportajlı haber türündeki örnekleri inceleyiniz. Röportaj sorularının kısa, açık ve net olmasına dikkat ediniz.

İşlem Basamakları

1. Anonslu ve röportajlı haber türüne uygun bir haber çekiniz.
2. Çektiğiniz haberi, haber türüne uygun şekilde kurgulayınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Anonslu ve röportajlı haber türüne uygun bir haber çekti.		
2. Çektiği haberi, haber türüne uygun şekilde kurguladı.		

3.2.3.5. Ham Haber

Ham haber, olay yerinde kaydedilen görüntülerin hiçbir kurgu işlemine tabi tutulmamış hâlidir. Ham haberin içeriğinde sadece olay yerinde kaydedilen görüntüler, sesler, röportajlar ve anonslar vardır. Ham haber çok önemli ve hızlı gelişen olaylarda kurgu yapılmadan kullanılır (Görsel 3.7).



Görsel 3.7: Haber çekimi

3.3. YAZI VE GRAFİK HAZIRLAMA

Yazı ve grafik, televizyon haberlerini desteklemek için hazırlanır.

3.3.1. Yazı ve Grafik Hazırlama Araçları

Haberlerde haberi desteklemek amacıyla kullanılan yazı ve grafikleri hazırlamak için özel cihazlar mevcuttur. Bu cihazlardan KJ (Karakter Jeneratörü), sabit veya hareketli olan yazı veya grafikleri görüntü üzerinde göstermeyi sağlayan cihazdır. Bir diğeri ise prompter cihazıdır. Prompter, kamera önüne yerleştirilerek çekimi yapılan spiker veya muhabire yazılı veya görüntülü hatırlatmalarda bulunan elektronik suflördür. Prompter üzerinden okunacak yazılı metinler kontrol edilmeli ve metinlerdeki hatalar düzeltilmelidir. Aksi hâlde konuşma veya haber çekimi yanlış metin içeriği nedeniyle iptal olur. Çekimi yapılan program canlı yayınlanıyorsa hatayı düzeltmek imkânsızdır.

3.3.2. Görüntüye Verilecek Yazıların Hazırlanması ve Yazılara Efekt Eklenmesi

Haber kurgusunda olayı daha iyi açıklamak ve desteklemek için yazılar kullanılır. Olayın nerede geçtiği, haberin flaşı, haberdeki kişilerin adları, ünvanları, sıradaki haberin adı, anlaşılmayan konuşmalar alt yazı olarak görüntülerin üzerine yazılabilir. Bu yazılar, haber kurgusu sırasında veya görüntüler yayınlanırken reji odasında karakter jeneratörü veya alt yazı programları tarafından oluşturulur. Oluşturulan bu yazılar, görüntülerin uygun yerine yerleştirilir. Görüntüye verilen yazı türlerinden bazıları şunlardır:

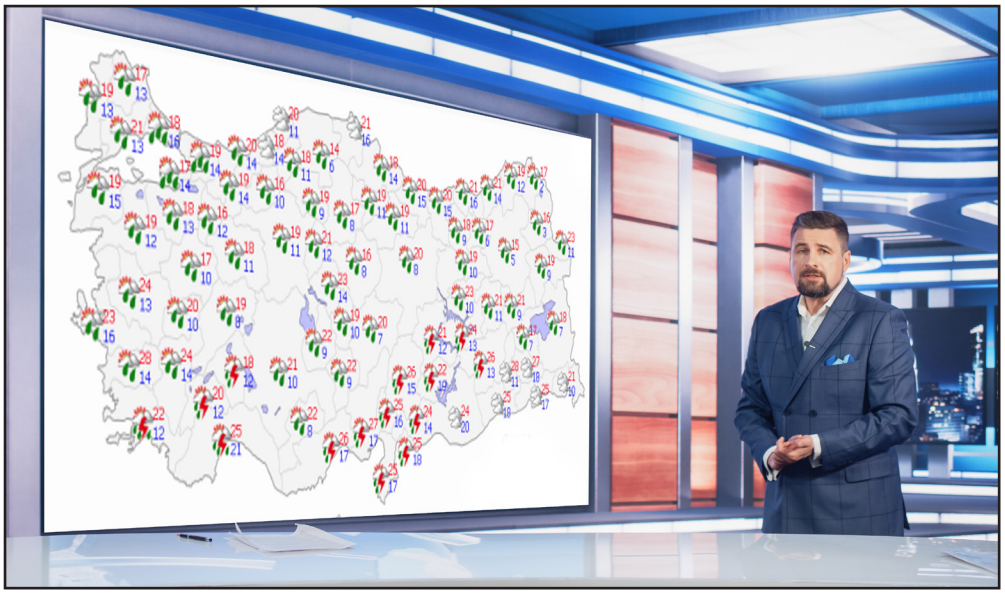
- **Tam Ekran Yazılar:** Ekranın tamamını kaplayan ve ekranda çok kısa süre yer alan yazılardır.

- **Kayan Yazılar:** Ekranda hareketli olan yazılardır. Kayan yazılar, ekranda istenen noktadan giriş ve çıkış yapar. Kayan yazılar, olayla ilgili yazılı açıklamalarda veya uzun yazı yazmak gerektiğinde kullanılır. Kayan yazılar kullanıldığında ekranda görüntü olmaz. Bir ekran yazısının akıp akmayacağı, şekli, boyutu vb. düzenlemeler karakter jeneratörü veya bilgisayarlardaki yazı programları aracılığıyla ayarlanır ve bu yazılara efekt eklenir.

Alt yazılarda kullanılan efektler; yazının hareket yönü, ekrana girişi ve çıkışı, ekranda bulunduğu zaman ve ekrandan çıkarken yaptığı hareketlerdir.

3.3.3. Görüntüye Verilecek Grafiklerin Hazırlanması ve Grafiklere Efekt Eklenmesi

Grafikler, bilgisayarlarda özel programlarla hazırlanıp görüntüye aktarılır. Olay, grafik kullanımı sayesinde görüntülerle desteklenip daha ilgi çekici ve inandırıcı hâle getirilir. Grafiklere de yazılar gibi özel efektler uygulanabilir (Görsel 3.8).



Görsel 3.8: Haberde grafik kullanımı

3.4. EXPORT (ÇIKTI) ALMA

Montajlanan görüntüler baştan sona tekrar izlenmelidir. Seste veya görüntüde bir hata görülürse hemen düzeltilmelidir. Tamamlanmış görüntüde boş kare kalmamasına dikkat edilmelidir. Kurgu bittikten sonra yayın yapılacak mecraya uygun dosya formatında çıktı alınmalıdır. Kurgulanan haber doğru şekilde isimlendirilmelidir. Bu isimlendirme, arşivleme işlemi için son derece önemlidir. Televizyon haberciliğinde arşiv görüntülere sıklıkla başvurulduğu için kaydın doğru isimlendirilmesi, kayda tekrar erişimi kolaylaştırır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki soruların doğru seçeneğini işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi haber kurgusunda kullanılan bir görüntü türü değildir?

A) Animasyon B) Arşiv görüntü C) Canlandırma
D) Efekt E) Grafik

2. Aşağıdakilerden hangisinde time code örneği doğru verilmiştir?

A) 00:00 B) 00:00:00 C) 00:00:00:00
D) 00:00:00:00:00 E) 00:00:00:00:00:00

3. Aşağıdakilerden hangisi haber metninin ekranda yayınlanmak üzere okunmasını ifade eder?

A) Anons B) Düz metin C) KAM spiker
D) Kuşak E) Seslendirme

4. Aşağıdakilerden hangisi haber içindeki yabancı dilden bir röportajın Türkçe seslendirilmesini ifade eder?

A) Animasyon B) Canlandırma C) Dublaj
D) Efekt E) Kurgu

5. Aşağıdakilerden hangisi DSF haber kurgusu yapılırken esas alınan unsurdur?

A) Anons B) KAM spiker C) Kuşak
D) Metin E) Röportaj

6. Aşağıdakilerden hangisi kurgunun sonunda yapılması gerekenlerden biri değildir?

A) Kurgulanan haberi baştan sona izlemek.
B) Kurguda boş kare kalmadığına dikkat etmek.
C) Kurgulanan haberi doğru formatta kaydetmek.
D) Görüntüyü kaydederken doğru isim vermek.
E) Kurgulanan habere erişim engeli getirmek.

7. Aşağıdaki haber türlerinin hangisinde grafik kullanımı daha fazladır?

A) Ekonomi B) Kültür ve sanat C) Magazin
D) Siyaset E) Spor

KOD=33496

KONULAR

4.1. PROGRAM TASARIM AŞAMASI
4.2. PROGRAM YAPIM HAZIRLIKLARI
4.3. PROGRAM METİNLERİ VE ÖZELLİKLERİ

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Bir televizyon programı çekilmeden önce yapılan program yapım hazırlıkları
- Televizyon program ekibi oluşturma
- Televizyon programının çekiminde kullanılacak donanımsal ihtiyaçların tespiti
- Program metni yazma

ANAHTAR KELİMELER

Bütçe formu, format, öneri formu, program metni, program tasarımı, VTR, yapım ekibi, yapım klasörü

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Televizyon programı yapımcısı olsaydınız hangi türde program hazırlamak isterdiniz, neden?
2. Bir televizyon programı bitiş jeneriğini düşündüğünüzde program yapımında görev alan kişiler kimler olabilir?



TELEVİZYON PROGRAMI METNİ YAZIMI

4.
ÖĞRENME BİRİMİ

4.1. Program Tasarım Aşaması

Program tasarımı, konunun nasıl anlatılacağını belirlemek için yapılan çalışmadır. Bir televizyon programı; yapım öncesi, yapım ve yapım sonrası aşamalarından oluşur. Program tasarım aşaması, yapım öncesi hazırlıkları içerir. Yapımdan önce program düşünülüp tasarlanır. Bu tasarımla ilgili olan araştırma ve çalışmalar yapılır. Bir programın tasarlanması ve senaryosunun hazırlanması genellikle çok yönlü ve zaman alan bir çalışmayı gerektirir. Bu çalışma sürecinde neler yapılacağı ve senaryonun biçimi, televizyon program formatının özelliğine göre değişir ancak temel tasarım ögeleri, bütün program türleri ve formatları için geçerlidir. Bu ögeler; programın konusu, programın amacı, programın gerekçesi, programın hedef kitlesi, programın süresi ve programın bütçesidir.

4.1.1. Televizyonun Anlatı Yapısı (Format)

Televizyonda **format** olarak adlandırılan bu anlatı yapısı, program biçimini ve yapım yaklaşımını anlatan bir kavramdır. Bu kavram, anlatı ve sunum biçimini ifade eder. Televizyon formatının en kısa ve öz anlamı, televizyon programı demektir.

Televizyon programı; belli bir izleyici kitlesi olan, belirlenmiş amaçlara göre hazırlanan, belli yayın kuşaklarında belli saatlerde yayınlanan, televizyon tekniklerine ve diline uygun üretilen televizyon eserleridir.

Program yapımcısının amacı, programların izleyenler üzerinde istenen etkiyi yaratmasıdır. Yapımcının amacıyla izleyicinin isteklerinin örtüşmesi, programın başarılı olmasını sağlar. Bu programların yaratılmasında yaş, cinsiyet, gelir durumu, hedef kitle, eğitim seviyesi gibi birçok faktör ele alınır. Televizyon programlarının ürün olduğu düşünülürse format yaratmak aslında bir nevi ürün geliştirmektir.

Televizyon programı çekiminden önce senarist veya yönetmen bir konu tespit eder. Yapımcıya gelen senaryo sonrasında hikâyenin senaryolaştırılmasına karar verilir. Bu aşamadan sonra hikâyenin seyirciye nasıl ulaştırılacağı kararlaştırılır. Senaryolaştırılan hikâye uzun uzun anlatılacak bir konu değilse kısa film şeklinde düzenlenir. Gerçek hikâyeler varsa belgesel de hazırlanabilir. Oyuncular kullanılarak hikâyenin anlatılması ile belgesel sinema çekilebilir. Uzun metraj film, dizi film veya televizyon filmi olabilir. Bütün bunlar hikâyenin konusuna, uzunluğuna ve anlatım tarzına bağlı olarak değişebilir. Çekime başlanmadan önce filmin formatına karar verilir. Karar verilen formatın özelliklerine göre doğru çekim yapılır.

> **NOT:** Televizyonun gündüz kuşağında yayınlanan kadın ve çocuk programları ile akşam kuşağında yayınlanan haber programları veya yarışma programları, ilk bölümlerinden itibaren belli bir formata göre tasarlanır ve bu programlar zaman içinde çok az değişikliğe uğrar.

1. Uygulama: Yapım Öncesi Süreçle İlgili Çalışmaları Yürütme

Uygulamanın Amacı: Programın hedeflerini oluşturup program pazarı hakkında bilgi toplamak, yapım türü ve format araştırmalarını yapımcıya raporlamak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Televizyon programlarını inceleyiniz. Program türlerine göre nasıl bir format izlendiğini belirleyiniz. Sosyal, ekonomik ve kültürel nitelikler kapsamında televizyon izleyicilerinin hangi programları tercih ettiğini inceleyiniz. Bir program türü belirleyip oluşturduğunuz program formatını ürün dosyası hâline getiriniz.

İşlem Basamakları

1. Format konusunu inceleyiniz.
2. Televizyon pazarında geliştirilmiş yapım türleri ve program formatlarını araştırınız.
3. Program türü ve formatlara ilişkin eğilimleri inceleyiniz.
4. Çalışmanızı rapor hâline getiriniz ve ürün dosyanıza ekleyiniz.
5. Çalışmanızın sunumunu yapınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Format konusunu inceledi.		
2. Televizyonda yayınlanan programları araştırdı.		
3. Araştırma sonucunu analiz etti.		
4. Rapor hazırladı.		
5. Raporun sunumunu yaptı.		

4.1.2. Uluslararası Formatlar

Televizyon programı, uluslararası pazarda format olarak satılır. Yapılan anlaşmalar çerçevesinde alıcı ülkelerin toplumsal ve kültürel durumlarına göre bu formatta uyarlamalara izin verilir. Ülkemizde en çok izlenen birçok türde program, farklı ülkelerde başka adlarla yayınlanır. Programın dekorundan sunucusuna, renk seçiminden ışık ve kamera kullanımına, izleyicilerin oturuş biçimlerine kadar satın alınan bu formata uyulması gerekir. Tüm bu özellikler, program yayınlanmadan önce bir grup izler kitle üzerinde yaratılan etkiler açısından sınanır ve format başarılı olduktan sonra program yayınlanır.

Ülkemizde özellikle son yıllarda yapılan yarışma programları, sitcom (situation comedy) adı verilen dizi türleri (Dadı, Tatlı Hayat bu tarz dizilerin ilk örneklerindendir.) yabancı formatlı program türleridir. Çocuklar için hazırlanan Görsel 4.1'deki "Sesame Street" adlı yabancı formatlı program, Türkiye'de "Susam Sokağı" adı ile Türkçe olarak uyarlanmıştır. Susam Sokağı, Türkiye'de 1980'li yılların sonunda ve 1990'lı yılların başında TRT'de iki sezon yayınlanmış ve o dönemde çocukların büyük ilgisini toplamıştır.



a b

Görsel 4.1: Yabancı formatlı bir çocuk programı

Televizyonda yayınlanan farklı televizyon programları (haberler, diziler, reklamlar vb.) günlük, haftalık, aylık ve bir yayın dönemi olarak belli bir bütünlük içinde planlanır. Televizyon programlarının yayın planlaması genellikle altı aylık dönemler olarak (yaz ve güz dönemi) yapılır. Yayın akışları, gündüz ve ana yayın kuşağı olmak üzere farklı iki yayın kuşağına ayrılır ve her yayın kuşağının içinde de farklı kategoriler bulunur. Her kuşak ve kategori, farklı izleyici gruplarına hitap eder.

2. Uygulama: Uluslararası Televizyon Formatları

Uygulamanın Amacı: Programlarını araştırıp sunum hazırlamak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Ülkemizde dışarıdan satın alınan program formatlarını yayınlandıkları kanala göre tablo hâlinde araştırınız. Araştırmanızı istediğiniz bir program türünde (haber, eğitim, kültür vb.) yapınız. Program formatının orijinali ile Türkiye'de yayınlanan biçimi arasındaki farkların neler olduğunu tespit ediniz. Bu konudaki tespitlerinizi sunum hâline getirerek sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

İşlem Basamakları

1. Format konusunu inceleyiniz.
2. Ülke dışı televizyon yayıncılığında başarı kazanmış program formatlarını inceleyiniz.
3. Televizyonda yayınlanan yabancı formatlı programları araştırınız.
4. Araştırdığınız programın türünü belirleyiniz.
5. Program formatının orijinaliyle Türkiye'de yayınlanan biçimi arasındaki farkların neler olduğunu belirtiniz.
6. Ülkemizde yayınlanıp dışarıya satılan televizyon program formatlarının hangileri olduğunu araştırınız.

7. Çalışmanızı rapor hâline getiriniz ve ürün dosyanıza ekleyiniz.
8. Çalışmanızın sunumunu yapınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Format konusunu inceledi.		
2. Yabancı formatlı programları araştırdı.		
3. Araştırma sonucunu analiz etti.		
4. Rapor hazırladı.		
5. Raporun sunumunu yaptı.		

4.1.3. Televizyon Programı Altyapısı

Bir televizyon programı şu aşamalarda gerçekleştirilir:

- Program fikri
- Program önerisi
- Bütçe
- Konu araştırması

4.1.3.1. Program Fikri

Yapım sürecinde ilk aşama, program konusunun belirlenmesidir. Bu aşama bazen bir sorun şeklinde de ortaya çıkabilir çünkü programın konusu; içinde bulunulan koşullar, toplumsal eğilimler, gündem, yıl dönümleri veya izleyicinin beklentileriyle paralellik göstermelidir.

Her ne kadar "Dünyada çekilmedik konu kalmadı." denilse de yönetmenin veya senaristin aynı olaya farklı bakış açısı ile bambaşka bir ürün ortaya çıkarılır.

Televizyon programında konunun her yönüne değinmeye çalışmak yerine belirli konu başlıkları üzerinde durmak ve konuyu sadeleştirmek, seyircinin televizyon programını daha kolay anlaması açısından önemlidir. Bu nedenle konunun sınırlarını belirlemek gerekir. Örneğin Osmanlı eğitim sistemi araştırılarak çekimi yapılacak konu belirlenir. Bu konuyla ilgili önceden yapılan incelemeler, kitaplar, belgeler, arşiv kayıtları, belgeseller ve uzman görüşleri doğrultusunda konunun çerçevesi belirlenir. Konunun sınırları çizildikten sonra bu konunun nasıl sunulacağı, bir başka deyişle kısa film mi, belgesel mi, sinema filmi mi olacağı tespit edilir. Gerçek bir hikâyeden, anıdan mı yola çıkılacağı yoksa hayalî bir senaryo mu yazılacağı kararlaştırılır.

SIRA SİZDE: Bir fikrin bir televizyon programı hâline dönüşmesi için hangi özelliklere sahip olması gereklidir?

3. Uygulama: Televizyon Program Fikri Oluşturma

Uygulamanın Amacı: Yapımcı tarafından üretilmiş program türü ve formatına uygun televizyon porgram fikri oluşturmak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Atölyede gruplara ayrılarak bir program fikri geliştiriniz ve ön araştırmasını yaparak bu program fikrinin uygulanabilir olup olmadığını değerlendiriniz. Geliştirdiğiniz program fikrinin telif haklarına uygunluğunu araştırınız.

İşlem Basamakları

1. Grupları gönüllülük esasına göre oluşturunuz.
2. Fikirlerin ve program içeriğinin, varsa senaryonun oluşturulan yayın stratejisine uygunluğunu araştırınız.
3. Program fikirlerinin TV programına dönüşüp dönüşemeyeceğini değerlendiriniz.
4. Program fikrinizin ön araştırmasını yapınız.
5. Çalışmanızı rapor hâline getiriniz ve ürün dosyanıza ekleyiniz.
6. Çalışmanızın sunumunu yapınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Program fikri oluşturdu.		
2. Program fikirlerini değerlendirdi.		
3. Araştırma yaptı.		
4. Rapor hazırladı.		
5. Raporun sunumunu yaptı.		

4.1.3.2. Program Önerisi

Bir program fikri oluşturulduktan sonra öneri hâline gelmeye hazır demektir. Bu durum, ön araştırmayı izleyen ve programın iskeletinin ortaya çıkmasını sağlayan bir aşamadır. Bir başka deyişle bu aşamada hangi konunun, ne kadar süreyle, biçim olarak nasıl, ne zaman, hangi izleyici kitlesi için yapılacağıyla ilgili durumlar belirlenir.

Yapımcının kendi üzerinde çalıştığı ve araştırmasını yapıp tasarladığı projelere **özgün öneri,** yayıncı kuruluşun isteği doğrultusunda tasarladığı projelere de **sipariş öneri** adı verilir.

- **Programın Adı:** Kısa, akılda kalıcı, programın içeriğine uygun olmalıdır. Programın adı duyulduğunda hedef kitle, kendine seslenildiğini anlamalıdır.
- **Programın Konusu:** Programın hangi konuda olduğu kısaca belirtilmelidir.
- **Programın Türü:** Programın içeriğine göre belirlenir.

- **Programın Amacı:** Programla elde edilmek istenen sonuçtur. Programın amacı konuyla birlikte oluşur.
- **Programın Hedef Kitlesi:** Programda cinsiyet, yaş, eğitim, yerleşim, çalışma durumuna göre toplumun hangi kesimine seslenilmek istendiği belirtilir. Hedef kitle terimi yerine izler kitle, hedef izleyici gibi terimlerle karşılaşılabilir. Bu terimler aynı anlamda kullanılır.
- **Programın Yayın Dönemi:** Programın hangi dönemde (ilkbahar, yaz, sonbahar, kış) yayınlanmasının uygun olduğu yazılmalıdır. Bir yayın dönemi 3 haftadır.
- **Programın Yayın Saati:** Hedef izleyicinin yakalanması açısından günün hangi saatinde programın yayınlanması gerektiği dikkate alınır. Çalışan kadına yönelik bir program hafta içi mesai saatleri içinde önerilemez. Önerilirse hedef kitleyle buluşamaz.
- **Programın Yayın Süresi:** Programın bir bölümünün süresinin ne kadar olacağı belirtilir. Program süreleri dakika olarak ifade edilir: 30 dakika, 90 dakika. Program süresi uzun tutulursa izleyici sıkılır. Bu durum, program süresi belirlenirken dikkate alınmalıdır.
- **Programın Yayın Periyodu (Sıklığı):** Programın günlük, haftalık, aylık vb. yayın sıklığı belirtilmelidir.
- **Programın Bölüm Sayısı:** Programın toplam kaç bölümden oluşacağı belirtilmelidir.
- **Programın Formatı:** Programın iç akışının hangi ana unsurlardan yararlanılarak hangi sırada ve hangi ortamda (izleyici, konuklu, stüdyo, dış mekân vb.) gerçekleştirileceği belirtilmelidir.
- **Programın Yapım Özellikleri:** Programın hazırlanmasında kullanılacak teknik gereçler ve donanım bilgileri, film veya kaset bilgileri, sanatsal gereksinimler, varsa telif hakkı veya resmî izin gerektiren ayrıntılar, yararlanılacak veya görüşüne başvurulacak kişiler, varsa verilecek ödül ve sponsor olabilecek kuruluşlarla ilgili bilgiler bu bölümde yer alır.
- **Programın Konu Dökümü:** Program birden fazlaysa her programda ele alınacak konular açıklanır.
- **Programın Tahminî Bütçesi:** Harcama kalemleri belirtilip, program maliyetinin yaklaşık olarak hesaplanması gerekir.

ÖRNEK

Programın Adı: "Geçmişin İzleri"

Programın Konusu: Geçmişin İzleri programı ile çoğu yarım asrı geçmiş hayatların tecrübelerinin aktarılması

Programın Amacı: Geçip giden yıllardan arta kalan hüzünlerini, mutluluklarını bu programda yeniden dillendiren konuklarla izleyiciyi bu zaman yolculuğuna davet etmek.

Program Türü: Kültür programı

Programın Hedef Kitlesi: Yetişkin genel izleyici

Programın Yayın Dönemi: Sonbahar-Kış, 30 hafta

Programın Yayın Saati: 21.00

Programın Yayın Süresi: 60 dk.

Programın Yayın Periyodu (Sıklığı): Haftada bir

Programın Formatı: Program jenerikle başlar, önceden çekilmiş yaşamın kısa bir özeti yayınlanır. Ardından gelen konukla röportaj yapılır. Konuklar tecrübelerini aktarırken konukların yaşadıkları yerle ilgili görüntülere de yer verilir.

Programın Yapım Özellikleri: 1 adet kamera, boom mikrofon

Programın Konu Dökümü: Gençliğin, güzelliğin, zenginliğin, yoksulluğun, zorluğun göz açıp kapayıncaya kadar geçtiğini anlattıktan sonra iyiliği, doğruluğu, merhameti, sabrı tavsiye eden konuklarımız ile zaman zaman ağlayıp zaman zaman gülüyoruz. O yorgun yüzler yıllarca koparıp attıkları binlerce takvim yapraklarını yeniden ellerine alıyor ve bu defa kendi tarihlerini yazıyorlar arka yüzlerine... Sararmış yapraklar yeniden canlanıyor. Öyle ki kâğıt kokusu geliyor burnumuza... O gözlerden akan yaşlar mürekkep oluyor… Diller kalem... Ve durmadan yazıyorlar… Kimi zaman sahnelerde delicesine alkışlanan bir sanatçı oluyoruz kimi zamansa kendini toprağa adamış bir çiftçi... Röportaj yapılan kişi yaşadıklarını izleyiciye aktarır.

Tahminî Bütçe: Her bölüm yaklaşık 20.000 TL

ÖRNEK

Programın Adı: "Geri Dönüşüme Katkıda Bulunmak Çok Kolay"

Programın Konusu: Plastik, cam, metal ve kâğıt atıklarının geri dönüşümle kazanılması

Programın Amacı: Geri dönüşümün doğayı ve dolayısıyla insan hayatını korumadaki önemini anlatmak; hedef kitleyi bu tür atıkları organik atıklardan ayırmaya, özel kutulara ve toplayıcılara yönlendirmeye özendirmek.

Program Türü: Eğitim programı

Programın Hedef Kitlesi: Yetişkin genel izleyici

Programın Yayın Dönemi: Sonbahar-Kış olarak iki dönem 13 haftalık periyot şeklinde belirlenmiştir.

Programın Yayın Saati: 21.00

Programın Yayın Süresi: 30 dk.

Programın Yayın Periyodu (Sıklığı): Haftada bir

Programın Formatı: Program jenerikle başlar, sunucunun giriş sunumuyla devam eder ve önceden çekilmiş belgeselin kısa bir özeti yayınlanır. Gelen konukla geri dönüşüme katkı hakkında röportaj yapılır. Geri dönüşümle kazanılan malzemelerin ham madde olarak nasıl kullanılacağı ile ilgili gerekli çekim yapılır. Program stüdyo programıdır. Seyircisiz çekilir.

Programın Yapım Özellikleri: Üç adet kamera, Jimmy jib

Programın Konu Dökümü: Cam, metal, plastik atıkların birikimi doğada önemli bir kirlilik yaratır. Doğada oluşan kirlilik insan hayatına zarar verir. Bu zararların kimi doğrudan kimi ise hayvan nüfusunun ve bitki florasının yok olması, atmosfer kirliliğine yol açması nedeniyle dolaylı biçimde ortaya çıkar. Tüketiciler, atıkların değerlendirilmesine ve geri dönüşüm zincirine dâhil edilmesine kolayca katkıda bulunabilirler. Bu konuda farkındalık yaratılabilirse her bir tüketicinin organik olmayan atıkları toplaması ve doğru yerlere yönlendirmesi, çevre kirliliğini azaltır ve ekonomiye katkı sağlar. İnsanları bilgilendirme ve ikna etmede medyaya, özellikle televizyon kuruluşlarına büyük pay düşer.

Programın Tahminî Bütçesi: Ekip (5.000 TL), Kurgu ve Animasyon (2.000 TL)

4. Uygulama: Program Öneri Formu Oluşturma

Uygulamanın Amacı: Program fikrini program önerisi hâline getirmek.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Hedef kitlenin televizyon izleme sıklık ve zamanlarını inceleyiniz. Televizyon kanallarına giderek program önerilerinin nasıl yapıldığını araştırınız.

İşlem Basamakları

1. Grupları gönüllülük esasına göre oluşturunuz.
2. Programın adını programın içeriğine ve hedef kitlesine göre belirleyiniz.
3. Programın türünü (eğitim, yarışma, eğlence, belgesel vb.) belirleyiniz.
4. Programın konusunu kısaca belirtiniz.
5. Programın yapılma amacını yazınız.
6. Programın hedef kitlesini belirleyiniz.
7. Programın süresini dakika olarak belirtiniz.
8. Programın yayın periyodunu (aylık, haftalık, günlük vb.) belirtiniz.
9. Planlanan programın kaç bölümden oluşacağını belirtiniz.
10. Programın iç akışının ana unsurlarını (izleyici, konuklu, canlı yayın, bant yayın, stüdyo vb.) belirleyiniz.
11. Program önerisinde bulunan unsurlara göre program fikrini oluşturunuz.
12. Oluşturulan program önerisinin uygulanabilirliğini değerlendiriniz.
13. Program fikrinizin ön araştırmasını yapınız.
14. Çalışmanızı rapor hâline getiriniz ve ürün dosyanıza ekleyiniz.
15. Çalışmanızın sunumunu yapınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Program öneri formu oluşturdu.		
2. Program önerisini değerlendirdi.		
3. Araştırma yaptı.		
4. Rapor hazırladı.		
5. Raporun sunumunu yaptı.		

4.1.3.3. Bütçe

Bütçe, programın tasarımı ve yapımı için ödenen bedeldir. Bir film çekiminin yapılabilmesi için belli bir süre aralığında, gereken bütün gelir ve giderlerin çizelge şeklinde hesaplanmasına **çekim bütçesi** adı verilir. Televizyonda program üretmek çok pahalı bir iştir. Bir program çok sayıda insanın emeği, dikkati, araştırması, fikri, becerisi ve uzmanlığının bir araya gelmesi sonucunda gerçekleşir. Yapımcının organize edeceği program, bütçe sınırları çerçevesinde olmalıdır. Bütçenin büyüklüğü, program önerisinin kabul edilip edilmemesini belirleyen en önemli etkenlerden biridir. Bütün kalemler sıralandıktan ve toplamları alındıktan sonra beklenmedik giderler için yüzde 10-15'lik bir ekleme yapılarak öngörülmeyen giderler kalemi oluşturulmalıdır (Tablo 1.1).

Bir sahnenin maliyeti; o sahnedeki oyuncu kadrosuna, görevli teknik elemanların sayısına ve niteliğine, teknik araç gerecin özelliklerine ve miktarına, dekora, mekâna, aksesuarlara vb. unsurlara bağlı olarak değişiklikler gösterir. Her maliyet unsurunun bütçe ve çekim takvimi ile doğrudan ilişkisi vardır. Çekimlerin zaman planlaması, bütçenin hazırlanmasında temel unsurlardan biridir. Çekimler planlanan gün sayısında bitirilemezse bu durum bütçeye ek maliyetler getirir.

Tablo 1.1: Program Bütçe Formu

BÜTÇE FORMU			
PROGRAM ADI		**PROGRAM TÜRÜ**	
PROGRAM NO		**YAYIN TARİHİ**	
BÖLÜM NO		**SÜRESİ**	
YAPIMCI		**YÖNETMEN**	
İMZA			

				BÜTÇE
GİDER ÇEŞİTLERİ	**Birim Fiyatı**	**Kişi Sayısı**	**Gün Sayısı**	**Tutar**
01. TELİF GİDERLERİ				
01. Özgün eserlere ödenen telif ücreti				
02. İsteme eserlere ödenen telif ücreti				
03. Müzik eserlere ödenen telif ücreti				
02. SERBEST MESLEK GİDERLERİ				
01. Yönetmen				
02. Yapımcı				
03. Yardımcı yönetmen				
04. Asistan				
05. Yapım yardımcısı				
06. Asistan				
07. Konuk				

08. Kameraman				
09. Yardımcı kameraman				
10. Sohbet bölümü				
11. Prodüksiyon amir yardımcısı				
12. Manici				
13. Set amir yardımcısı				
14. Set işçileri				
15. Işıkçı				
16. Işık şef yardımcısı				
17. Aşçı				
18. Yardımcı roller				
19. Figüranlar				
20. Müzik düzenleme				
21. Sunucu				
22. Vokalistler				
23. Saz sanatçıları (playback)				
24. Saz sanatçıları (canlı)				
25. Program konukları				
26. Program hostesi				
27. Soru hazırlayanlar				
28. Metin yazarı ve derleyici				
29. Makyöz				
30. Kuaför				
03. SESLENDİRME GİDERİ				
01. Seslendirme				
04. YAPIMDA KULLANILAN ARAÇ GEREÇ VE MEKANİK GİDERLER				
01. Teknik toplam				
02. Parmak kamera				
03. Doli ve şaryo				
04. Jimmy jib ve operatörü				
05. Montaj kirası				
06. Motion capture kirası				
07. Işık seti kirası				
08. Kayıt donanımları araç kirası				
09. Stüdyo kullanma bedeli				
10. Kamera kirası				
05. ARTİSTİK HİZMET GİDERLERİ				
01. Dekor giderleri				

02. Kostüm ve aksesuar giderleri				
03. Makyaj giderleri				
04. Grafik ve animasyon giderleri				
06. MALZEME GİDERLERİ				
01. Resim kayıt malzemesi				
02. Ses kayıt malzemesi				
03. Kırtasiye malzemesi				
04. Sair malzeme				
07. GENEL GİDERLER				
01. Prodüksiyon giderleri				
02. Prodüksiyon ve yapım bedeli				
03. Konaklama giderleri				
04. Yiyecek ve içecek giderleri				
05. Yolluk giderleri				
06. Sair çeşitli giderler				
07. Konuk				
08. PERSONEL GİDERLERİ				
01. Yapımcı yönetmen				
02. Yönetmen				
03. Yapımcı				
04. Yapım görevlisi				
05. Sunucu				
06. Dekoratör				
07. Makyöz				
08. Kostüm ve aksesuar sorumlusu				
09. Şoför				
10. Kukla oynatıcı				
09. ÖNGÖRÜLMEYEN GİDERLER				
GENEL TOPLAM				
PROGRAM MÜDÜRÜ		**MALİ VE İDARİ İŞLER GENEL MÜDÜR YRD.**		

Program bütçe formu, bir program yapımında bulunması gereken bütün kalemleri gösterir fakat tüm kalemler her programda kullanılmaz. Programın yapımı hangi ihtiyaçları kapsıyorsa o kalemleri içeren bölümler doldurulur. Çeşitli kanallarda farklı şekilde bütçe formu hazırlanmış olabilir.

5. Uygulama: Televizyon Programı Bütçe Formu Oluşturma

Uygulamanın Amacı: Programın sanatsal, teknik ve yönetsel maliyet kalemlerini planlayarak yapımcıya raporlamak, program gelir ve giderlerini yönetmek.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Televizyon kanallarının yayın kuşaklarını ve farklı saat dilimlerinin maliyete etkisini araştırınız. Sınıfa getireceğiniz çeşitli programların bütçelerini karşılaştırınız. Programınızın bütçe formunda yer alacak kalemleri belirleyiniz. Giderleri ayrıntılı bir şekilde planlayınız. Yapımcının kontrolünde yapım ekibiyle harcamalarla ilgili görüşme yapınız. Yapımın üretimi esnasında gelişebilecek maliyet değişimlerine yönelik risk planlaması yaparak yapımcıya raporlayınız. Toplam maliyeti çıkartıp program bütçesini onay aşamasına geçiniz.

İşlem Basamakları

1. Farklı program türlerinin bütçe formlarını karşılaştırınız.
2. Programınızın bütçe formu için gider kalemlerini belirleyiniz.
3. Toplam giderinizi hesaplayınız.
4. Bütçe formunda eksik bir kalem bırakmamaya özen gösteriniz.
5. Program harcamalarının program maliyet hedeflerine uygun gerçekleşmesine yönelik inceleme yapınız.
6. Bütçe formunu program müdürüne onaylatınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Bütçe formu gider tablosu oluşturdu.		
2. Toplam gideri belirledi.		
3. Araştırma yaptı.		
4. Rapor hazırladı.		
5. Raporun sunumunu yaptı.		

4.1.3.4. Araştırma

Bir programın önerisi kabul edildikten ve bütçesi onaylandıktan sonra konu araştırmasına geçilir. Programcının programda kullanacağı her türlü veriyi belirleyebilmesi, programa katılacak kişileri saptayabilmesi, sunuş biçimini, yer ve zamanını kesinleştirebilmesi, teknik imkânları sağlayabilmesi, her türlü idarî, bürokratik işlemleri tamamlayabilmesi için bu araştırma sonuçlarını alması gerekir.

6. Uygulama Adı: Bir Kentin Tarihiyle İlgili Televizyon Programını Araştırma

Uygulamanın Amacı: Derinlemesine araştırma yaparak elde ettiği kaynak, veri, görüş ve bilgiler ışığında programının içeriğini ve yapısını oluşturmak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Derinlemesine araştırma yaparken yazılı kaynaklara başvurunuz. Konuyla ilgili uzmanlarla görüşerek veri toplayınız. Yaşadığınız kentin tarihî mekânlarını ziyaret ediniz.

İşlem Basamakları

1. Grupları gönüllülük esasına göre oluşturunuz.
2. Kentin tarihiyle ilgili nerelerde araştırma yapılacağını belirleyiniz.
3. Program geliştirme evresinde yapılan araştırmayı derinleştiriniz.
4. Program stüdyo dışında gerçekleştirilecekse mekân araştırması yapınız.
5. Araştırma sürecinde hangi kaynakları kullandığınızı belirleyiniz.
6. Elde ettiğiniz verileri televizyon programına uygun biçime getiriniz.
7. Çalışmanızı rapor hâline getiriniz ve ürün dosyanıza ekleyiniz.
8. Çalışmanızın sunumunu yapınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Program öneri formu oluşturdu.		
2. Program önerisini değerlendirdi.		
3. Araştırma yaptı.		
4. Rapor hazırladı.		
5. Raporun sunumunu yaptı.		

4.2. PROGRAM YAPIM HAZIRLIKLARI

Yapım öncesi süreçlerden biri de yapım hazırlıklarıdır. Her yapım, belli bir plana göre gerçekleştirilir. Yönetmen reji toplantısı yaparak programın akışını ekibin şefleriyle paylaşır. Programın tasarımı ile ilgili olarak teknik gereksinimler, çekim ekibi ve mekânlar belirlenir. Çekim ve yayın izinleri için gerekli sözleşmeler yapılır. Yapımın canlı mı, banttan mı yayınlanacağına karar verilerek yapım dosyası hazırlanır. Programın türüne bağlı olarak yapım ile ilgili çalışmalar değişebilir.

4.2.1. Televizyon Programı Yapım Ekibi

Bir televizyon kuruluşunda çalışan personelden programların şekil ve içerik yönüyle ilgilenenlerine **yapım yönetim ekibi** denir. Başta yönetmen ve yapımcılar olmak üzere bu kişiler programın tasarlanmasından metin yazılmasına, dekor kurulumundan stüdyo seyircilerinin yönlendirilmesine kadar programın teknik olmayan işlerini yürütür.

Bir televizyon kanalının yapım yönetim ekibini oluşturan görevliler; program yapımcısı, program yönetmeni, yönetmen yardımcısı, yapım sorumlusu yardımcısı, prodüksiyon amiri, stüdyo şefi, dekoratör, kostümcü, makyöz/makyör, kuaför, stüdyo amiri olarak sıralanır.

1. Program Yapımcısı

Program yapımcısı, yapımın oluşturulmasında tüm çalışmaları idare eden ve gerekli planlamaları yapan kişidir. Yabancı programların haklarını satın alarak yabancı programları Türkiye'de uygular. Programla ilgili fikirleri bulur. Yapımın bütçesini belirler ve gereken mali imkânları, malzemeleri temin eder. Yapım ekibini belirleyerek idare eder. Program metni üzerinde yazarla birlikte çalışır. Yapıma ilişkin tüm yazışmaları sağlar. Gerekirse canlı yayınlarda yönetmene yardımcı olur. Bant yayınlarda da yönetmenle birlikte çalışmasında yarar vardır. Program yapımcısı, yürütücü ve uygulayıcı yapımcı olmak üzere ikiye ayrılır.

- **Yürütücü Yapımcı (Exucutive Producer):** Filmin sadece çekimle ilgili süreçlerinde görev alan, sahada işleri yürüten, filmin finansmanıyla ilgili sorumluluğu bulunmayan, mevcut çekim planına ve bütçeye uygun projeyi yürüten kişidir.
- **Uygulayıcı Yapımcı (Line Producer):** Bütçeyi ve yapımı tasarlayan kişidir.

2. Yapım Sorumlusu Yardımcısı

Yapım sorumlusu yardımcısının ana görevi; yapımcıya, yönetmene ve yapımda görevli diğer elemanlara yardım etmektir. Kontrol odasında not alır ve program kartlarını hazırlar. Yardımcı yönetmene zaman tutmada yardım eder. Stüdyoda da çalışır. Provalarda metni takip ederek oyunculara hatırlatma yapar. Metinlerin basımından ve değiştirilmesinden sorumludur. Ayrıca belge, kaset, slayt gibi malzemeleri muhafaza eder.

3. Prodüksiyon Amiri

Prodüksiyon amiri, yapımcı ve yönetmenin taleplerini dikkate alarak senaryo çerçevesinde işin gerçekleştirilmesi amacıyla her türlü ekip ve malzemeyi belirlenen bütçeye uygun şekilde temin eder. Programın niteliği, hedef kitlesi gibi konularda söz sahibidir. İç ve dış yapımların oluşmasında kararı veren kişidir. Kamera arkası organizasyonu yaparak üretim aşamasında işin aksamamasını sağlar. Program müdürüyle iş birliği hâlinde çalışır. Programın bütçesini belirleyerek yetkili müdüre sunar. Tüm prodüksiyon hizmetlerinin düzenli ve kaliteli biçimde yürütülmesini sağlar.

4. Prodüksiyon Koordinatörü

Film sektörünün her alanında bilgi sahibi olarak yönetmenin projelerini gerçekleştirmesi için lojistik ve mali destek araştırması yapan kişiye verilen mesleki ünvandır. Prodüksiyon koordinatörü, yapım yönetmeni ile birlikte çalışma yürütür.

5. Reji Ekibi

Reji ekibinde program yönetmeni, yönetmen yardımcısı, ikinci reji bulunur.

- **Program Yönetmeni**

Program yönetmeni, bir programın hazırlanmasından izleyiciye sunulmasına kadar geçen evrelerden tümüyle sorumlu olan, filmin artistik ve dramatik yapısını düzenleyen kişidir (Görsel 4.2). Görüntü ve ses malzemesini plana uygun olarak naklen, canlı, banttan veya film şeklinde yayınlamak üzere programı, program ekibini ve programa katılanları yönetir. Ekiptekilerin uyum içinde çalışmalarını sağlamalı, görüş ve tavsiyelerini dinlemelidir.



Görsel 4.2: Bir program yönetmeni

- **Yönetmen Yardımcısı**

Yönetmen yardımcısı, yönetmene yardım eden ve destek olan kişidir. Formları hazırlamak, yazışmaları takip etmek, gerekli izinleri almak, program taslağını ve kamera kartlarını hazırlamak gibi sorumlukları yerine getirir. Provalarda çekim açılarını ve diğer komutları hazırlayarak yönetmene yardımcı olur. Programın zamanını tutar. Filmi veya kaseti geri sarar. Kurgu evresinde de yönetmene yardımcı olur. Yönetmenin kendisine devrettiği diğer görevleri üstlenir.

- **İkinci Reji**

Reji, yapımın sayısına göre azalır veya çoğalır (ikinci reji, üçüncü reji, dördüncü reji vb.). Filmdeki devamlılığı tutar (Sahneler ve planlar tekrar çekilirken neyin nerede, nasıl olduğunu söyler.). Time code tutar (Hangi çekimin daha iyi olduğunu not alır.). Figüranlara neler yapılacağını anlatır, oyuncuları saç ve kostüme yönlendirir.

6. Senarist/Metin Yazarı

Senaryo, yazılı bir metindir. Senarist/metin yazarı, senaryoyu görsel ve işitsel yapısı güçlü bir metin hâline getiren kişidir. Senarist/metin yazarı, çalışmalarının her evresini yapımcıya onaylatmak zorundadır. Yapımcı tarafından onaylanan geliştirilmiş öyküyü bir senaryo hâline dönüştürmek senaristin/metin yazarının temel görevidir.

7. Görüntü Ekibi

Görüntü ekibinde görüntü yönetmeni, birinci kamera asistanı, ikinci kamera asistanı ve Steadicam operatörü bulunur.

- **Görüntü Yönetmeni**

Görüntü yönetmeni, yönetmenle birlikte kadrajda kullanılacak lenslere ve kompozisyona karar verir. Işığı ve kamera hareketini belirler (Görsel 4.3).

- **Birinci Kamera Asistanı**

Birinci kamera asistanı, görüntü yönetmeninden sonra en yetkili kişidir. Netlik asistanı, bir başka deyişle "focus puller"dir. İngilizcede first AC olarak da geçer. Görüntü yönetmeni kamerayı kullanırken birinci kamera asistanı, netlik ringini çevirir ve görüntüdeki netliği sağlar. Kamera önündeki nesnelerin hareketine göre gerekli ölçümleri yapar. Hareketin başlangıç ve bitiş noktalarını işaretler (Görsel 4.4).



Görsel 4.3: Görüntü yönetmeni



Görsel 4.4: Birinci kamera asistanı

- **İkinci Kamera Asistanı**

İkinci kamera asistanı, her çekimin başında sahne ve plan yazan klaketi çakar. Kamera lenslerinin temizliği, lensleri ve kabloları değiştirme, bataryaların dolumu ve değişimi, makaralı kameralarda makarayı değiştirme ikinci kamera asistanının işidir. Ekipmanın organizasyonu ve taşınması, ikinci kameramanın sorumluluğundadır.

- **Steadicam Operatörü**

Steadicam kullanan kameramana Steadicam operatörü adı verilir (Görsel 4.5). Steadicam, diğer kamera kullanım tekniklerine göre kullanıcıya has farklı bir beceri gerektirir.



Görsel 4.5: Steadicam operatörü

8. Stüdyo Şefi

Stüdyo şefi, stüdyonun yönetimini üstlenen kişidir. Yönetim odasıyla stüdyo arasındaki iletişimi sağlar. Kulaklık aracılığıyla yönetmenin direktiflerini stüdyodaki sunucu, oyuncu veya konuklara iletir. Konukların stüdyoya giriş ve çıkışlarını düzenler. Yönetmenin stüdyodaki uzantısı gibi çalışır. Stüdyodaki yetkili tek elemandır. Yapımcı ve yönetmenle bağlantı kurarak programın nerede yapılacağı, hangi tür ve biçimde olacağı, programa kimlerin, ne zaman ve kaç kişi katılacağı konularında bilgi alır. Kostüm ve aksesuarlar, stüdyonun teknik olanakları, ışık, dekor, grafik gibi konularda da bilgisi ve sorumlulukları bulunur.

9. Dekoratör

Dekoratör, yapımda kullanılacak dekoru tasarlayan ve kuran kişidir. Programın tasarımı aşamasında yönetmenden yapımın içeriği ve şekli konusunda ön bilgileri alarak dekorun ön tasarımını ve çizimini yapar, dekor maliyetini çıkartır. Kurduğu dekorla gerçeklik duygusu oluşturmaya çalışır. Mali imkânlar konusunda yapımcı ile bağlantı kurar. Yönetmen ve ışıkçıyla istenen etkilerin sağlanması için görüşür. Dekoratör; sanatçı ruhu taşımalı, yaratıcı ve özgün tasarımlar oluşturmaya çalışmalı, programın ruhunu stüdyoya iyi bir şekilde aktarabilmelidir.

10. Kostüm, Saç ve Makyaj Ekibi

Kostüm, saç ve makyaj ekibinde kostümcü, kuaför, makyöz ve makyör bulunur.

- **Kostümcü**

Kostümcü, oyuncuların kostümlerini ayarlayan kişidir. Yapımın içeriğine uygun olacak şekilde giysileri hazırlar. Kostümlerin bakımından ve korunmasından sorumludur. Programın kimlik ve kişiliğine göre sunucu ve konukların kostümlerinin uyumuna dikkat eder. Aksesuar ve takıları hazırlar. Kostüm veya takıların programın akışını teknik ve estetik yönden aksatmasını engeller.

- **Kuaför**

Kuaför; programın çekiminden önce oyuncuların, sunucuların ve diğer konukların saçlarını estetik görünüm sağlaması veya temaya uygun olması amacıyla yapan kişidir (Görsel 4.6).



Görsel 4.6: Kuaför

- **Makyöz ve Makyör**

Makyöz ve makyör; oyunculara, sunuculara ve diğer konuklara çekimden önce gerekli makyajı yapan kişilerdir. Bu işle görevli kadın personele makyöz, erkek personele makyör adı verilir (Görsel 4.7). TV makyajı, program türüne göre yapılır. Haber, eğlence, tartışma, yarışma gibi TV programlarına katılan bütün sunucu ve konuklara düz makyaj yapılır. Bu makyaj, kişilerin kötü görünmemesini ve parlamamasını sağlar. Karakter makyajı ise dramalarda kişileri rolünün gerektirdiği kimliğe büründürmek için yapılır.



Görsel 4.7: Karakter makyajı

11. Stüdyo Amiri

Stüdyo amiri, stüdyonun sorumlusudur. Stüdyoların ve buralarda bulunan araç gerecin güvenliğini, bakımını ve temizliğini sağlayan, gereken tedbirleri alan ve çalışma sonrası güvenlik kontrollerini yapan kişidir. Yayıncılık standartlarına göre stüdyoda bulunan cihazların çalışmasını sağlar. Yedek malzemelerin stok seviyelerinin tespitini yapar ve gerekli malzemelerin temini için girişimlerde bulunur.

12. Sanat Yönetmeni

Sanat yönetmeni; dergi, gazete, film veya televizyon yapımlarında görsel stil ve imajın oluşturulmasından sorumludur. Genel tasarımı yaratır, sanat eserlerini düzenler veya geliştiren birimleri yönlendirir.

4.2.2. Televizyon Programı Teknik Ekibi

TV yapımlarında gerekli cihazları kullanan, bilgisayarla tasarım/üretim yapan veya teknik cihazların kontrol ve bakımını yapan çalışanlar bu sınıfa girerler. Bir televizyon kanalının teknik ekibini oluşturan görevliler; teknik yönetmen, ölçü bakım elemanı, kameraman, sesçi, ışıkçı, grafiker, kurgucu, resim seçici, VTR operatörü, KJ operatörü, prompter operatörü, kamera kontrolcü, yayın yönetmeni ve ana kumanda sorumlusu olarak sıralanır.

1. Teknik Yönetmen

Teknik yönetmen, yapımdan teknik açıdan sorumlu olan personeldir. Programın yaratılması aşamasında kontrol masasında oturan ve yönetmenin verdiği direktifler doğrultusunda teknik masayı kumanda eden kişidir. Yayın için gereken teknik araç gereci temin eder. Bu araç gereci hazır hâle getirir. Teknik personelden de sorumludur ve onları yönetir.

2. Ölçü Bakım Elemanı

Ölçü bakım elemanı, yapımın gerçekleştirilmesi için gerekli araç gereç ve malzemelerin tamirini ve bakımını yapan kişidir. Arıza meydana geldiğinde arızayı giderir ve çekimin sağlıklı olarak yapılmasına katkı sağlar. Cihazların periyodik bakımlarını yapar. Arızasını gideremediği teknik cihazları yetkili servislerine ulaştırır.

3. Kameraman

Kameraman, program çekiminden önce kameranın hazırlıklarını yapan, iç ve dış çekimler sırasında kameraları kullanan kişidir (Görsel 4.8). Kamerayı çalıştırır, kamera hareketlerini gerçekleştirir. Stüdyo kameramanları çektiği görüntüleri kablolarla rejiye iletir. Stüdyo kameralarının birçok ayarı rejide yapılır. Dış çekimde ise kameraman, kameranın bütün ayarlarını tek başına yapar ve çektiği görüntüleri kaydeder. Kameranın arızalanması hâlinde ilk müdahaleyi yapar veya yaptırır. Yönetmenle iş birliği hâlinde çalışır ve genellikle onun direktiflerini uygular. Yönetmenin verdiği talimatlara uygun şekilde en iyi çekimleri elde etmekten sorumludur.



Görsel 4.8: Kameraman

13. Ses Ekibi

Ses ekibi; filmdeki seslerin temiz, net ve kaliteli bir şekilde kaydedilmesinden sorumludur.

- **Ses Şefi**

Ses şefi, yapımın sesle ilgili bölümünden sorumludur. Seslerin alınması için gereken donanımı hazırlar, ses cihazlarını kontrol eder ve sesleri alır. Mikrofonların ayarlanmasından özel ses düzenlemelerine kadar sesle ilgili tüm teknik işlemlerin sorumlusudur. Yapım için gerekli tüm ses düzenlemelerini gerçekleştirir. Ses miks masasını kullanır. Stüdyo ses düzenini ayarlar. Sunucu ve konuklara gerekli mikrofonları takar. Yönetmenle iletişim ve iş birliği hâlindedir.

- **Boom Operatörü**

Boom operatörü, ses ekibinde en çok görülen kişidir. Ses şefinin birinci asistanıdır (Görsel 4.9).



Görsel 4.9: Boom operatörü

- **Ses Teknisyeni**

Ses teknisyeni, kabloların çekilmesinden ve ekipmanların doğru çalışmasından sorumludur. Ayrıca ses ekipmanlarının kullanılmasında yardımcı olur.

14. Işık Ekibi

Işık ekibi, görüntü yönetmeniyle koordineli çalışır. Işığın sert mi, yumuşak mı olması gerektiğine karar vermek görüntü yönetmeninin görevidir. Işık ekibi, verilen direktifler doğrultusunda ışığı kurar (Görsel 4.10).



Görsel 4.10: Işık ekibi

- **Işık Şefi**

Işık şefi, programların provaları ile iç ve dış çekimleri için gerekli aydınlatma sistemini sağlayan, donanımı kuran kişidir. Hangi çekim için hangi ışık kaynaklarının kullanılması gerektiğini, bunların ne şekilde yerleştirileceğini bilir ve uygular. Işığın nasıl etkiler yarattığına dair teknik bilgiye ve psikoloji bilgisine sahip olması gerekir. Işık sopasıyla stüdyo ışıklarının açılıp kapatılmasını, ışığın yönünün ve şiddetinin değiştirilmesini gerçekleştirir. Işık konsolları ve ışık kontrol masasında ışıkların diğer ayarlamalarını yapar. Işık planının doğru uygulanmasından sorumludur.

a) Işık Asistanı: Işık asistanı, ışık şefine yardım eder.

b) Işık Teknisyeni: Işık teknisyeni, ekipmanların doğru çalışıp çalışmadığını kontrol eder. Arıza durumunda müdahale eder.

15. Grafiker

Grafiker; televizyon yayınlarının gerektirdiği bütün grafikleri, tanıtma kartlarını, diaları, resimleri, canlandırma ve benzeri materyali, yönetmen veya yapımcının talimatına uygun şekilde estetik ve teknik koşullarla tasarlayan, çizen ve uygulayan elemandır. İyi derecede bilgisayar bilgisine ve estetik bakış açısına sahip olmalıdır.

16. Kurgucu

Kurgucu, senaryoya uygun olarak yapılmış çekimleri bir araya getirerek bitmiş bir program oluşturan elemandır (Görsel 4.11). Program için çekilen değişik görüntüleri birleştirir, istenmeyen görüntüleri çıkartır, özel efekt yaratacak şekilde çekimleri bir araya getirir. Çekimler, program için ayrılan süreyi aşarsa çekimlerde eleme işlemini yapar. Yönetmenle iş birliği hâlinde ve onun verdiği direktifler doğrultusunda çalışır. Kurgu işlemini yönetmenin istediği şekilde gerçekleştirir.



Görsel 4.11: Kurgucu

17. Özel Efekt Ekibi

Özel efekt ekibinde özel efekt süpervizörü ve özel efekt mühendisi bulunur.

- **Özel Efekt Süpervizörü**

Özel efekt süpervizörü, dijital görüntüleri oluşturur. VFX sanatçıları; bilgisayarla oluşturulmuş yaratıklar, kalabalıklar ve dublör çiftleri hazırlamak için en son teknolojiyi kullanır. Dijital görüntülerde nesne ve ışık manipülasyonlarının yanı sıra sıvı ve ateş içeren dijital parçacık efektlerinin büyüyen alanları vardır. İzleyiciyi gördüklerinin gerçek olduğuna inandırmak gereklidir. Bu dijital görüntüler; bir ejderha, bir masal kalesi, bir yağmur fırtınası, büyük bir dalga, uzay gemileri, süper kahramanlar, yabancı şehirler ve tüm gezegenler olabilir.

- **Özel Efekt Mühendisi**

Özel efekt mühendisi; patlama efektleri gibi özel efektleri tasarlayan, geliştiren ve uygulayan, güvenliğinden sorumlu olan ve hesaplamaları yapan kişidir.

18. Resim Seçici

Resim seçici, resim seçme masasını kullanan kişidir (Görsel 4.12). Monitörlere yansıyan farklı görüntülerden bir tanesini yönetmenin isteğine göre seçerek yayına verir veya banda kaydını yapar. Yönetmenle iş birliği ve iletişim hâlinde çalışmak zorundadır. Farklı kamera görüntülerini seçerken kararma, bindirme, zincirleme ve diğer efektler vasıtasıyla görüntüleri estetik olarak bütünleştirir.



Görsel 4.12: Resim seçici

19. VTR Operatörü

VTR operatörü, VTR (Video Tape Recorder) cihazının kullanımından sorumlu olan kişidir. VTR cihazları, videoların oynatılmasını ve kaydedilmesini sağlar. Bu cihaz ile operatör, programı birden çok kamera ve resim seçme yöntemiyle kesintiye uğratmadan baştan sona kaydeder veya sonradan kurgu ile birleştirilmesi için çekimlerin kaydını yapar. Canlı yayınlarda banttan eklenecek görüntüleri hazırlar ve sırası geldiğinde yayına aktarır.

20. KJ Operatörü

KJ operatörü, alt yazı makinesi olarak da isimlendirilen karakter jeneratörünü kullanan kişidir. Daktilo makinesi gibi kullanılan klavye vasıtasıyla yazılar ve grafikler hazırlar, bunları yayına gönderir. Televizyon ekranında geçen yazıların puntosunu, rengini, şeklini belirleyen karakter jeneratörünü kullanan operatör, canlı yayınlarda hatanın telafisi zor olduğu için yazım kurallarına dikkat etmelidir. KJ operatörünün kullandığı özel yazılımlar vardır. KJ operatörü, tasarımları bu yazılımlarla hazırlar. Yayın sırasında geçen alt yazılar, sunucu ve konuk isimleri, telefon numaraları yayına KJ operatörü tarafından gönderilir.

21. Video Assist Operatörü

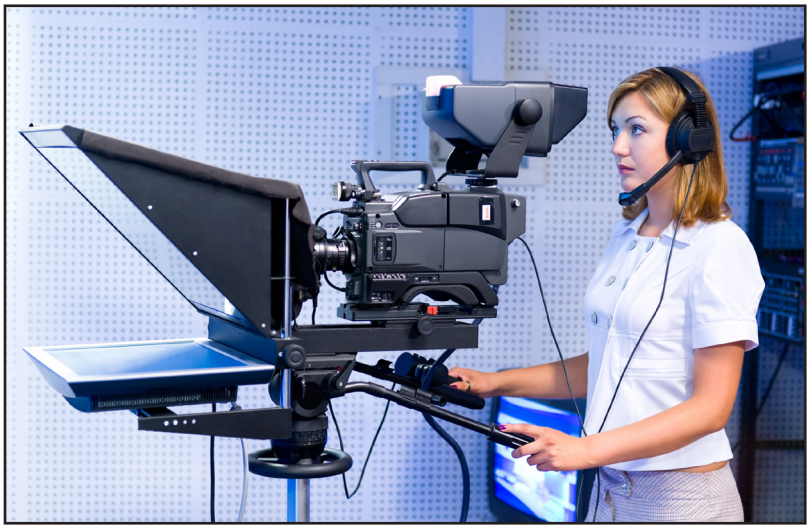
Video Assist operatörünün görevi, çekimin gerekliliğine göre ihtiyaç duyulacak tüm monitörleme ve kayıt sistemlerini kurmak, görüntülerin sağlıklı şekilde kaydedilmesi ve isteyen set ekibine izletilmesini sağlamaktır.

22. Prompter Operatörü

Prompter operatörü, spikeri elindeki metne bakma zahmetinden kurtaran prompter cihazının kullanımından sorumlu olan kişidir (Görsel 4.13). Yayın esnasında, yazıların okuma hızında kameranın önünden akmasını sağlamak için cihaza gereken komutları girer. Prompter cihazı, "Autocue" cihazı olarak da adlandırılır.

23. Kamera Kontrolcü

Kamera kontrolcü, kamera kontrol odasında çalışır. Stüdyo kameralarından gelen görüntüleri hem monitörlerden hem de kamera kontrol ünitelerinden takip eder. Çekim öncesinde kameraların aynı ışık ve renk kalitesinde çalışması için gerekli ayarları yapar. Çekim esnasında çekimi izlemeye devam ederek hataları engeller. Kameraların görüntü seviyelerini gösterge ekranından takip eder.



Görsel 4.13: Prompter operatörü

24. Yayın Yönetmeni

Yayın yönetmeni, Görsel 4.14'teki gibi ana kumanda odasında çalışır. TV kanalının tüm programlarını, reklam ve tanıtımlarını önceden belirlenmiş akış planına uyarak yayınlatır.



Görsel 4.14: Ana kumanda odası

25. Ana Kumanda Sorumlusu

Ana kumanda sorumlusu, ana kumanda odasının sorumluluğunu üstlenen kişidir. Tüm yayınların görüntü, ses ve diğer teknik özellikleri açısından son denetimini yapar. Stüdyolardan gelen görüntüleri, banttaki program görüntülerini, reklam ve tanıtımları yayına aktarır.

> **NOT:** Programın türüne göre yapımda görev alan kişiler değişebilir.

7. Uygulama: Yapım Ekibinin ve Teknik Ekibin Oluşturulması

Uygulamanın Amacı: Hazırlanan programın yapım ve teknik ekibini oluşturarak bir programdaki yapım ekibini tanıyabilmek ve analiz etmek, teknik ekibi ayırt edebilmek.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Televizyon programının bitiş jeneriklerini inceleyiniz. Kendi programınız için yapım yönetim ekibini ve teknik ekibi kurunuz.

İşlem Basamakları

1. Televizyonda yayınlanan farklı tür programların bitiş jeneriklerini inceleyiniz.
2. Bir televizyon program türü seçiniz.
3. Programınızı seçtikten sonra yapım yönetim ekibini belirleyiniz.
4. Teknik ekip seçimini yapınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Bitiş jeneriklerini inceledi.		
2. TV program türünü seçti.		
3. Yapım yönetim ekibini belirledi.		
4. Teknik ekibi seçti.		

4.2.3. Program Yapım Özelliklerinin Belirlenmesi

Televizyon programları içerik ve formatlarına göre türlere ayrıldığı gibi yapım ve yayın biçimlerine göre de türlere ayrılır. En bilinen genel ayrımlar "stüdyo ve dış yapımlar" ile "canlı ve bant kayıt" yapımlardır. Video tekniğinin gelişmesinden önce tüm programlar yapım anında canlı olarak yayınlanırdı. Video teknolojisiyle birlikte programlar önceden kaydedilip daha sonra istenen saatte yayınlanabilir hâle geldi. Ayrıca programın canlı yayınındaki bazı teknik, estetik kısıtlamaları ve sorunları da ortadan kalktı. Bu durum, televizyon yapımcısı için yeni olanaklar yaratıp yapım ve yayın türlerini çeşitlendirmiştir. Televizyon programları, mekâna göre stüdyo yapım ve dış yapım (aktüel çekim) olarak ikiye ayrılır.

4.2.3.1. Stüdyo Yapım

Haber, eğlence, yarışma gibi programların stüdyo içinde hazırlanan tasarımının (dekor, aydınlatma, ses tasarım, kamera konumları ve hareketleri, kamera önü sunum) birçok kamera kullanılarak, canlı yayın şeklinde veya banda kaydedilerek yapılan çekim tekniğidir (Görsel 4.15). Yönetmen bu aşamada programı kontrol odasından yönetir. Karşısında bütün kameraların görüntülerini görebildiği bir sistem bulunur. İç haberleşme ile sunucusuna, kameramanlarına, stüdyo şefine seslenerek o anda istediği kamera hareketlerini, çekim ölçeklerini değiştirebilir. Bütçenin kısıtlı olduğu yapımlar için uygundur.



Görsel 4.15: Stüdyo yapım

4.2.3.2. Dış Yapım (Aktüel Çekim)

Kapalı stüdyolarda kurulup gerçekleştirilmesi zor olan dekorlar, setler gerektiren çekimler için açık mekânlar tercih edilir (Görsel 4.16). Burada aktüel çekimler için önemli olan unsur, mekân araştırması yapma gerekliliğidir. Çekim öncesinde ortamın ses, ışık ve mekân büyüklüğü açısından incelenmesinde yarar vardır. Mekânın gürültülü olup olmaması, akustiği, ışık için gerekli altyapının bulunup bulunmaması, çekimin kalitesini etkileyebileceği gibi bazı durumlarda çekim yapılamamasına bile yol açabilir. Mekân araştırmasının bir diğer amacı da çekim için en uygun yeri belirlemektir. Bu durum, özellikle dramalar ve çeşitli türdeki belgesel programlar için çok önemlidir. Günümüzde birçok dizi, kullanılan çekim mekânlarıyla izleyici çeker. Çekim mekânı olarak hangisinin tercih edileceği ise programın türüne ve içeriğine göre belirlenir. Televizyon programı, yayın özelliğine göre canlı yapım ve video bant yapım olarak ikiye ayrılır.



Görsel 4.16: Dış yapım

4.2.3.3. Canlı Yapım

Haberler, spor organizasyonları, ödül törenleri, konserler, yarışma programları gibi program türleri bu teknikle televizyon ekranlarına o anda getirilerek izleyici ile buluşturulur. Canlı yayınlar, televizyon programları içinde en zevkli ve heyecanlı fakat en güç yayın türlerindendir. Televizyon kanalının herhangi bir olayı canlı yayınlamasındaki amaç, izleyiciyi o olayın içine almak ve izleyicide olayın tam merkezindeymiş hissini yaratmaktır. Canlı yayın kayıt tekniği, kayıt başladıktan bitinceye kadar süren bir yapım türüdür. Bu çekim tekniklerinin genelinde yönetmenin kamera yönetim şekli, programın görsel dilini oluşturur.

İyi bir canlı yayın yönetmeni şu becerileri kazanmak durumundadır:

- Bir yapımın başından sonuna kadar genel akışını tam olarak kavrayabilmelidir.
- Aynı anda tüm kameralardan gelen görüntülere, stok görüntü kaynaklarından gelen görüntülere, ses kaynaklarından gelen seslere hâkim olabilmelidir.
- Kamera önünde yer alan olaylara, eylemlere, kişilere, nesnelere hâkim olabilmelidir.
- Bir görüntü yayındayken bir sonraki görüntüyü zihninde tasarlayabilmelidir.
- Zihninde oluşturduğu tasarıma uygun anlık komutlar verebilmelidir.
- Verdiği komutların net olarak anlaşıldığını ve komutlar karşısında ekibin isteklerine yanıt verebilmesini anlık olarak denetleyebilmelidir.
- Aynı anda birden fazla kişi ile iletişim kurarken kameralar önünde akan olayları takip edebilmelidir.
- Yüksek stres altında çalışabilmeli ve ekibinin çalışmasını da sağlayabilmelidir.

4.2.3.4. Video Bant Yapımlar

Haber programları, spor karşılaşmaları ve özel canlı yayınlar hariç çoğu yapım, video bant kaydı olarak gerçekleştirilir. Bu yöntem, kayıt sırasında durarak tekrar etmeye (banda canlı kayıt hariç) veya kurguda düzeltmeler yapmaya olanak tanır. Çok yaygın kullanımı olan video bantlar, yapımcıya ve yönetmene dört kayıt yaklaşımı sunar.

- **Banda Canlı Kayıt**

Bir programı canlı olarak banda kaydetme işlemi; birden çok kamera kullanılıp, görüntü seçilerek, akış kesintiye uğratılmadan programın kayıt altına alınmasıdır. Banda canlı kaydın gerçek canlı yayından tek farkı, programın anında yayına verilmesi yerine başka bir zaman yayınlanmak amacıyla bir banda kaydedilmesidir. Örneğin programın yayın saati ile katılımcıların stüdyoya gelebilecekleri zaman dilimi çakıştırılamazsa program daha erken bir saatte çekilebilir. Bir tartışma veya söyleşi programındaki gibi belirli bir konu üzerinde tartışmak veya konuşmak üzere programa davet edilen konuşmacıların sözlerinin kesintisiz verilmesi gereken durumlarda bu teknikle kayıt yapılır.

- **Parça Parça Kayıt**

Program, sonradan kurgu yoluyla bütünleştirilmek üzere stüdyoda birden çok kamera ve görüntü seçme yöntemiyle kaydedilir. Canlı olarak yayınlanmayan programların büyük çoğunluğu bu yöntemle çekilir.

Programların önceden ve bölüm bölüm kaydedilip daha sonra kurgulanmasının bazı yararları vardır. Çekimde bir hata meydana gelmesi durumunda çekim durdurularak tekrarlanır. Sahne dekorunun değişmesi gerektiğinde sahneler arasında kayıttan çıkılıp stüdyoda gerekli düzenlemeler yapılabilir. Oyunculara kostüm ve makyaj değiştirme olanağı sağlanır.

- **Tek Kamera ve Tek Video Kayıt Cihazı (VTR)**

Birden çok kamerayla kayıt yapılırken, kameralardan birinin ayrı bir VTR'ye bağlanarak olayın yönetmenin karar vereceği başka bir açıdan ve sürekli olarak kaydedilmesiyle elde edilen kayıt, farklı etkiler yaratmak için kullanılır. Örneğin spor karşılaşmalarında yavaşlatılmış hareket ve tekrar gösterim bu yolla sağlanır. Spor dışı programlarda da zaman zaman bu teknik kullanılabilir. Örneğin bir söyleşide böyle bir kamera yalnızca konuğun görüntüsünde tutularak kurguda farklı sonuçlar elde edilebilir.

Bazı yönetmenler zaman zaman stüdyo kameralarının dışında, stüdyoda aktüel kamerayla ayrı bir çekim yapılmasını isteyebilirler. Aktüel kameranın kaydettiği görüntüleri, programın banda çekilmiş diğer görüntüleriyle kurguda birleştirerek farklı bir etki yaratmaya çalışırlar. Bu tip çekimler, kamera arkası belgeselleri için de kullanılabilir.

- **Birden Çok Kamera ve Birden Çok VTR'yle Kayıt**

Birden çok kamerayla ve görüntü seçmek suretiyle yapılacak kayıttakinden farklı olarak her kamera ayrı ayrı VTR'ye kaydedilir. Bütünlüğü kurgu aşamasında sağlanan bu teknik, yönetmene büyük bir çalışma özgürlüğü tanır ancak bant sayısının fazla olması, kurguda işin daha zorlaşmasına ve kurgunun daha uzun sürmesine de yol açtığı için pek tercih edilmeyen bir yöntemdir.

Yapım özellikleri içinden programın yapısına uygun olanı seçilir. Programın yapım biçimi, program önerilirken öneri formunda da belirtilir.

4.2.4. Çekim ve Kurgu Donanımlarının Hazırlanması

Başarılı televizyoncu aynı zamanda başarılı bir planlamacıdır. Çekim öncesi gerekli donanım, iyi bir planlama yapılarak bütçe doğrultusunda belirlenir. Proje olgunlaştığında ve çekim ekibi belirlendiğinde yönetmen tarafından çekim ekibiyle reji toplantısı yapılır. Yönetmen, çekeceği programın neye benzeyeceğini, nasıl bir teknik ve çekim uygulayacağını bu toplantıda açıklar.

4.2.4.1. Yapım Şirketiyle Çalışma Sırasında Malzeme Tespiti

Yönetmen, teknik destek için bir yapım şirketiyle anlaşabilir. Yönetmen, yapım şirketi ve çekimde görev alacak elemanlarla bir reji toplantısı yapar ve projesini tek tek anlatır. Bu durumda yapım şirketi, elemanlarını ve malzemelerini çekim tarihine göre bloke eder. Yapım şirketi, kendinde olmayan malzemeleri ve elemanları dışarıdan kiralayabilir. Bu kiralama bedelinin bütçesi önceden konuşulmalıdır.

8. Uygulama: Program Çekiminde Gerekebilecek Teknik, İnsan Kaynağı, Ulaşım, Konuk vb. İhtiyaçları Belirleme ve Yapımcıya Sunma

Uygulamanın Amacı: Yapımcının talebi doğrultusunda programda gerek duyulacak teknik desteğin niteliğini araştırıp rapor hazırlamak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Piyasadaki program yapımlarının insan kaynağı özelliklerini araştırınız. Televizyon yayıncılık pazarının etkin program yapısını ve özelliklerini inceleyiniz. İhtiyaç duyulan teknik nitelikli insan kaynağını alternatifler üreterek oluşturunuz ve yapımcıya raporlayınız.

İşlem Basamakları

1. Yayın kanalından veya dışından teknik malzemelerin en uygun şekilde sağlanması olanaklarını araştırınız.
2. Teknik ihtiyacın karşılanması için gereken zaman ve maliyet planını oluşturunuz.

3. Çekim ve kurgu donanımlarını hazır hâle getiriniz.

4. Tespitlerinizi yapımcıya raporlayınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Teknik ihtiyaçları belirledi.		
2. İhtiyaç planını oluşturdu.		
3. Çekim ve kurgu donanımlarını belirledi.		
4. Rapor hazırladı.		

ÖRNEK

Çekim İzin Yazısı

TÜRKİYE RADYO-TELEVİZYON KURUMU

GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Ankara Televizyon Müdürlüğü

Sayı: B02.2.TRT.4.06.02.01/05- ../.. /20..

Konu: Çekim İzni

ANKARA VALİLİĞİNE

Müdürlüğümüz, Belgesel Programlar Müdürlüğünce "UYGARLIKLAR KÖPRÜSÜ ANADOLU" adlı bir belgesel program hazırlanmaktadır.

Söz konusu belgesel için 01.08.2022-30.11.2022 tarihleri arasında Anadolu Medeniyetleri Müzesi ile Roma Hamamı ve Ankara'daki diğer bazı ören yerlerinde çekim yapılmasına gerek duyulmaktadır.

Uygun görüldüğü takdirde, söz konusu tarihler arasında, yukarıda adı geçen müze ve ören yerlerinde gerçekleştirilecek çekimler için Yapımcı Yönetmen Çetin İMİR yönetimindeki çekim ekibine izin verilmesi ve kolaylık sağlanması hususunda gereğini arz ederim.

Genel Müdür Adına
Ankara TV Müdürü

../../20.. Belgesel Prog. Md. V. K. GÖÇMEN

../../20.. Program Md. V. N. KAYA

../../20.. Ank. TV. Md. Yrd. E. USTAÖMER

4.2.5. Çekim ve Yayın İzinlerinin Alınması

Programda gerekli fotoğraf, slayt, film vb. gösterim ürünlerinin kullanım izinleri ile telif ve yapım sürecinde gerekecek diğer yasal izin belgeleri hazırlanarak resmî kurumlardan çekim izinleri alınır ve gerekli sözleşmeler yapılır.

4.2.5.1. Çekim İzinlerinin Alınması

Bir TV projesinin gerçekleştirilmesi için çekimin yapılacağı kişi ve mekânlardan izin alınması gereklidir. Örneğin bir caddedeki kalabalık genel açıdan çekilebilir ancak içlerinden bir kişinin yüzü tanınacak biçimde çekilebilmesi için o kişiden izin alınmalıdır. Bir şehrin sokaklarında çekim yapmak için valiliklerden, park ve bahçe gibi alanlarda çekim yapmak için de çekimin yapılacağı semtteki belediyelerden izin alınması gerekir. Çekim için alınan bu izinler yazılı olmalıdır. Yazılı izin kâğıtları çoğaltılıp dosyalanmalı, çekim sırasında elde bulundurulmalıdır.

4.2.5.2. Yayın İzinlerinin Alınması

Yapım öncesi aşamada yapımcı; programda gerekli olan fotoğraf, slayt, film vb. gösterim ürünlerin kullanım izinleri, kullanılacak her malzeme ve mekân için anlaşma ve sözleşme yapar. Yapımcı bu anlaşma ve sözleşmeler sayesinde ilgili kişilerin yasal haklarını güvence altına alır. Yapımcı; anlaşma ve sözleşmeleri senaryo yazarı, yönetmen, müzik bestecisi, oyuncu, teknik ekip, teknik ekipman ve sponsorlarla ayrı ayrı yapar. Sözleşmeler karşılıklı olarak yapımcının ve ilgili kişilerin haklarını koruyacak şekilde düzenlenip imzalanmalıdır.

Senaryo yazarıyla yapılan sözleşme; senaryonun ne kadar sürede yazılacağını, ne kadar para ödeneceğini ve ödeme biçiminin nasıl olacağını belirler.

Yönetmenle yapılan sözleşme; yönetmenin programı ne kadar sürede çekeceğini, günlük çalışma saatlerini, çekim programını, oyuncu, ekip ve malzeme seçimindeki rolünü ve ne kadar ücret alacağını açıklar.

Müzik bestecisiyle yapılan sözleşmede beste yapacak kişi veya müzik grubuna ne kadar ücret ödeneceği ve bestenin teslim tarihi yer alır.

Oyuncu sözleşmesi; oyuncunun oynayacağı rolü, çalışma süresi ve saatlerini, ne kadar ücret alacağını, ücretin nasıl ödeneceğini açıklar. Oyuncu seçimleri, oyuncu ajansları ile yapıldığında sözleşmeler oyuncunun kendisi ile değil ajansla hazırlanır.

Teknik ekiple yapılan sözleşmede teknik ekipteki kişilerin çalışma süreleri, çalışma saatleri, ödenecek ücret miktarı, ödeme biçimi, yemek, ulaşım, konaklama şartları gibi unsurlar yer alır. Programların çekiminde kullanılacak kamera, ses, ışık gibi teknik malzemelerin listesi ile kiralama koşulları ve bedelleri teknik malzeme kira sözleşmesinde yer alır. Sözleşme, kiralayan şirket ile yapılır. Kiralanan malzemelerin arızalı çıkması durumunda ne gibi bir işlem yapılacağı sözleşmede mutlaka yer almalıdır.

Programın yapımına katkıda bulunacak sponsorlar varsa her biriyle ayrı ayrı sözleşme yapılması gerekir. Sözleşmede alınacak desteğin ne olduğu, nasıl alınacağı ve karşılığında neler verileceği açık olarak belirtilmelidir. Maliyetli bir iş olan televizyon yapımlarında hava koşullarının, teknik malzemenin ve ekibin neden olacağı zararları karşılamak için sigorta yapmak bir zorunluluktur. Ayrıca çalışanların kaza, hastalık ve ölüm durumları ile kullanılan araç gerecin çalınma, hasar görme ve bozulma risklerine karşı da sigorta yapılabilir.

9. Uygulama: Program Yapımıyla İlgili Hazırlık Süreci Çalışmaları

Uygulamanın Amacı: Program yapımının gerektirdiği sözleşme süreçlerini yürütmek.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Fikirlerin yasal ve telif hakları sınırlamalarını ve televizyon yayıncılığına ilişkin uygulama esaslarına uygunluğunu inceleyiniz. Yapımla ilgili insan kaynağı ve tedarikçilerin yapım işine yönelik uygunluğunu ve yapımla ilişkisine yönelik koşulları araştırınız.

İşlem Basamakları

1. Nitelikli bir televizyon yapımı için sözleşmelerin içeriğini belirleyiniz.
2. Fikri mülkiyet, lisans ve ortak yapımla ilgili sözleşmeleri düzenleyiniz.
3. Yapım için ihtiyaç olan sponsorluk, reklam ve diğer finansman yöntemlerine ilişkin sözleşmeleri düzenleyiniz.
4. Tedarikçilerin sözleşme gerekliliklerini yerine getirmesini sağlayarak aksaklıkları yapımcıya bildiriniz.
5. Yapımın alım satımına veya kiralanma ve kullanılmasına ilişkin sözleşmeleri hazırlayınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Sözleşmenin içeriğini belirledi.		
2. Yapım sözleşmesini düzenledi.		
3. Sözleşme gerekliliklerini sağladı.		
4. Alım satım sözleşmesi hazırladı.		

10. Uygulama: Program Yapım Klasörü Oluşturma

Uygulamanın Amacı: Televizyon programının yapım klasörünü (program önerisi, çekim ve yayın izinleri, bütçe formu) hazırlayarak televizyon programı projesi oluşturmak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Bir televizyon program fikri geliştiriniz. Fikrinizi arkadaşlarınızla paylaşınız. Programın yapım klasörünü oluşturup raporlayınız.

İşlem Basamakları

1. Program fikri belirleyiniz.
2. Program fikrini öneri hâline getiriniz ve formatını belirleyiniz.
3. Yapım ve yönetim ekibini oluşturunuz.

4. Çekim için gerekli olan teknik donanım listesini hazırlayınız.

5. Bütçe formunu oluşturunuz.

6. Programın yapım özelliklerini belirleyiniz.

7. Çekim ve yayın izin formlarını oluşturunuz.

8. Projenizi raporlayınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Program öneri formunu hazırladı.		
2. Yapım yönetim ekibini oluşturdu.		
3. Bütçe formu hazırladı.		
4. Çekim ve yayın izinlerini aldı.		

4.3. PROGRAM METİNLERİ VE ÖZELLİKLERİ

Bir televizyon metni, programa ilişkin tüm görsel ve işitsel malzemeyi sistemli bir şekilde içerir ve böylece programcıya yol gösterir. Her ne kadar televizyonun görsel bir araç olduğu öne sürülse de televizyon mesajının büyük bir bölümü izleyiciye sözle aktarılır.

4.3.1. Televizyon Dili

Televizyon dili, farklı programlara ve yapımlara göre değişiklik gösterir. Televizyon dili; reklam dili, televizyon programcılığı dili ve televizyon haberciliği dili olmak üzere üçe ayrılır.

- **Reklam Dili**

Reklam metnindeki mesaj tek yönlüdür, bir başka deyişle üreticiden tüketiciye dönüktür. Kişilerden ziyade gruplara yöneliktir. Reklam mesajının iletilmesinde hem dilsel hem de görsel semboller kullanılır. Reklamdaki tek amaç, belli bir ürünün satılmasıdır. Bu amaca ulaşmak için reklam metinlerinde pek çok dikkat çekme ve ikna etme yöntemi kullanılır.

- **Televizyon Programcılığı Dili**

Eğlence ve yarışma programlarında dil kullanımı son derece gündelik çizgide ilerlerken kültür ve sanat programları, siyaset programları gibi program çeşitlerinde kalıp cümlelerin oldukça sık kullanıldığı yapılar görülür. Çocuk programlarında ise çocukların kelime dağarcığını geliştirmek için öğretici dilin kullanımı mevcuttur.

- **Televizyon Haberciliği Dili**

Habercilik 5N 1K ile oluşturulur. Günümüz haber yazımında olup biten eylemler için eylemin sözün söylendiği andan önce yapıldığını, söyleyenin tam olarak anlattığını belirtmek için "di'li geçmiş zaman" kipi kullanılır.

…meydana geldi.

…gözaltına alındı.

…makamında ziyaret etti.

Devam eden olaylar için şimdiki zaman ve geniş zaman kipleri kullanılır.

…uyarısı yapılıyor.

…tahmin ediliyor.

…devam edilir.

Günümüzde haber, üçüncü tekil şahıs cümleleriyle yazılır. Muhabir, olayın yaşandığı an oradaymış ve tüm yaşanılanlara şahit olmuş gibi yazamaz. Genel olarak haber dilini ve anlatımını etkileyen unsurlar; haberin yazılacağı kitle iletişim aracı türü, haberin konusu, hedef kitlesi, niteliği, habere ayrılan süredir.

4.3.2. Televizyon Metinleri

İyi bir televizyon metninin özellikleri şunlardır:

1. Televizyon görsel bir araçtır.

Televizyon yazarı, sözcüklerle olduğu kadar görüntülerle de çalıştığını bilmelidir. Televizyon yazarlığı, sözcüklerle görüntüleri birleştirmenin en uygun yolunu anlamak ve bir programın mesajını ne zaman sözcüklerle, ne zaman görüntülerle aktaracağını bilmektir. Bazen görüntüler tek başına veya uygun ses etkileri ve müzikle birlikte mesajı iletebilir. Bu durumda söze çok az gerek duyulur. Yazar bunu kavramadığı takdirde metni sözle doldurur, görsel etkisi çok güçlü olabilecek bir programı söze boğarak mesajı zayıflatır.

2. Televizyon program metni okunmak için değil işitilmek için yazılmalıdır.

İzleyici bir televizyon metnini hiçbir zaman okumaz, sadece metindeki sözleri okuyan birilerini dinler. Dolayısıyla okunduğunda insana çok hoş gelen bir metin, dinlendiği zaman aynı etkiyi yaratmayabilir.

Bir televizyon metninde resmî, yapmacık ifadeler kulağa pek doğal gelmeyeceği için televizyon metni yazarken rahat ve resmî olmayan bir üslubun benimsenmesi daha doğrudur.

3. Televizyon program metni açık ve kolayca anlaşılır olmalıdır.

Bir sözcüğe farklı anlamlar yüklemekten kaçınılmalıdır.

- Onu parkta yakaladık.
- Ona parkta rastladık.

4. Televizyon program metni kesinlik taşımalıdır.

Söze yüklenmek istenen anlam kesin bir biçimde verilmeli, benzer anlamı veren kelimelerin seçimine dikkat edilmelidir.

- Hayat mücadeleden ibarettir.
- Hayat savaştan ibarettir.

5. Televizyon program metni akıcı olmalıdır.

Çok uzun ve girişik cümleler duygu ve düşüncelerin kavranmasını zorlaştırır, televizyon izleyicisini sıkarak programın akıcılığını sekteye uğratabilir.

6. Televizyon program metninde iki farklı düşünce arasında bağlam olmalıdır.

Televizyon izleyicisini bir düşünceden daha farklı düşünceye yöneltebilmek için mutlaka geçiş tümcesi, paragrafı veya bir geçiş sözcüğü kullanılmalıdır.

7. Televizyon program metninde sade bir dil kullanılmalıdır.

Televizyon metninde yaşayan dil kullanılmalı, yabancı kelimeler ve hedef izler kitlenin yabancı olacağı terimler kullanmaktan kaçınılmalıdır.

- Tekercik
- Patalojik

8. Televizyon program metni tarafsız olmalıdır.

- Cenaze töreninde Ahmet Bey bile vardı.
- Cenaze töreninde Ahmet Bey de vardı.

9. Televizyon program metninin dilinde hedef kitlenin özelliği çok önemlidir.

Televizyon metninde kullanılacak dil, hedef kitlenin özellikleri göz önünde tutularak hazırlanmalıdır. Örneğin aynı konuda olsa bile çocuklara yönelik bir programda kullanılan dil ile yetişkinlere yönelik bir programda kullanılacak dilin aynı olmayacağı çok açıktır. Bunu yapabilmek için de hem deneyim hem de program metni yazarlığına aşinalık gerekir.

10. Televizyon program metni okunmak için değil anlatılmak için yazılmalıdır.

Televizyon metninde edebî dil yerine konuşma dili tercih edilmelidir. Televizyon metni; kompozisyonun giriş, gelişme ve sonuç ilkelerine uygun olmalıdır. Televizyon metinlerinde konular arasında sıçrama yapılmamalıdır. Televizyon metinleri ders anlatır gibi olmamalıdır.

11. Uygulama Adı: Televizyon Program Yapımıyla İlgili Uygulama Sürecinde Metin Yazımı

Uygulamanın Amacı: Televizyon program metninin hazırlanmasını sağlamak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Televizyon dilinin özellikleri konusunu araştırınız. Televizyon diliyle radyo dilini karşılaştırınız. Çeşitli program metinlerini inceleyiniz. Bir televizyon programı metni üzerinde bu kurallara ne kadar uyulduğunu gözlemleyiniz. Örneklerinden yararlanarak program metinleri hazırlayınız. Program metninin, televizyon kanalının ve programın dinleyici hedeflerine uygunluğunu kontrol ediniz.

İşlem Basamakları

1. Program için televizyon diline uygun bir metin hazırlayınız.
2. Program metni ile ilgili biçimsel özelliklere dikkat ediniz.
3. Metinde akıcı ve anlaşır dil kullanımını sağlayınız.
4. Program süresine yetecek şekilde metni düzenleyiniz.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Metin oluşturdu.		
2. Biçimsel özellikleri belirledi.		
3. Akıcılık sağladı.		
4. Program süresine dikkat etti.		

4.3.3. Program ve Akış Metni

Televizyon programlarının yapım tekniklerine ve türlerine bağlı olarak metin formatları da değişir. Bazı programlar ayrıntılı bir metin gerektirirken bazıları kısmen ayrıntılı kısmen de özetleyici olan bir metinle gerçekleştirilebilir. Bazı programların yapımında özet bir metin yeterliyken bazı programlarda sadece bir program akışı kullanılır.

4.3.3.1. Program Metni

Program metni, televizyon yayıncılığının en önemli unsurlarından biridir. Program metni, izleyiciye söylenecek sözleri içeren bir belgedir. Gerek biçim gerekse tür ve içerik olarak televizyon metinleri birbirlerinden farklılık gösterse bile tümünün ortak özellikleri vardır. Bir televizyon program metni; o programın yapımını ve formatını belirler, programın içeriğini ortaya koyar ve yapıma ilişkin önemli bilgileri içerir. Metinler; programın türüne göre (haber bülteni, haber programı, belgeseller, eğlence programları vb.) değişir.

4.3.3.2. Televizyon Metninin Yapısı

Televizyon programları; açılış (tanıtım, başlık), ana gövde (giriş, gelişme, sonuç) ve kapanış olmak üzere üç bölümden oluşur.

1. Açılış

Programın tanıtımını yapmak ve izleyicinin dikkatini çekmek amacıyla programın açılışının etkili bir şekilde olması gerekir. Örneğin eğlence programları; canlı, eğlenceli, dinamik açılmalıdır.

2. Gövde

Programın asıl kısmını oluşturur. Asıl söylenmek istenen mesaj verilir, etraflıca işlenir. Giriş, gelişme, sonuç bölümleri vardır. Dramalarda bu sıralama değişebilir.

- **Birlik:** Programın bütünlüğü içinde gereksiz unsurların olmaması gerekir. Her şey mantıksal bir ilişki içinde olmalıdır. Televizyon programlarının belli bir birlik içinde bulunması ve görsel zenginliğin gözetilmiş olması önemlidir.
- **Akıcılık:** Uzun konuşmalar kullanılmamalıdır. Uzun ve ağır ezgilerden kaçınılmalıdır.
- **Doruk Nokta:** Dramalarda doruk nokta; oyunun en çatışmalı, en gerilimli, en merak edilen noktasıdır. Bu noktadan sonra çatışma çözüme kavuşturulur. Doruk nokta, eğlence programlarında en popüler şarkıcının ekrana geldiği andır.
- **Çeşitlilik:** Bir programın sıkıcı olmaması, ilginin canlı tutulması için programda çeşitli konular veya olaylarla anlatı yapısı zenginleştirilir. Ayrıca konuyla ilgili grafikler ve animasyonlar da çeşitliliği artırır.

3. Kapanış

Programın kapanışı, doruk noktadan hemen sonra olmalıdır çünkü doruk noktadan sonra izleyici başka kanala geçebilir.

4.3.3.3. Sunucu Destek Metni

Sunucunun program sırasında yapacağı anonsların, programa katılan kişilerin isimlerinin, programla ilgili genel akışın bulunduğu metinlerdir. Ayrıca bu metinlerde konuklara sorulacak soruların genel hatları da bulunur. Televizyon programlarının yapım tekniklerine ve türlerine bağlı olarak metin formatları da değişir. Bazı programlar ayrıntılı bir metin gerektirirken bazıları kısmen ayrıntılı kısmen de özetleyici olan bir metinle gerçekleştirilebilir.

Aşağıda bir program sunucusuna, açılış anonsu ve konuğuna soracağı sorularla ilgili örnek bir metin verilmiştir. Bu metni bazen sunucu bazen yapımcı bazen de varsa danışman ve metin yazarı hazırlar. Sunucu bu metinleri bazen elindeki kâğıttan bazen prompter denen cihazdan okuyarak sorar. Bu metinlere sunucu destek metinleri de denir.

ÖRNEK

TRT HABER ekranlarından herkese iyi günler… Özel bir röportaj, özel bir yayın ile karşınızdayız. Eğitimle ile ilgili merak ettiğimiz tüm sorulara bugün Millî Eğitim Bakanından yanıt almaya çalışacağız.

Millî Eğitim Bakanına Sorular

İlkokullarda ders saatleri değişecek mi?

Ortaöğretimde müfredat nasıl olacak?

Bakanlığın eğitimle ilgili yeni projeleri nelerdir?

Mesleki eğitimin hedefleri nelerdir?

4.3.3.4. Özet Metin

Bazı televizyon programları ayrıntılı bir metne uygun değildir. Spor karşılaşmaları ve canlı yayınlar metinle detaylandırılamayan, önceden kestirilemeyen birçok olay içerir. Bu programlar için ayrıntılı metin hazırlanması mümkün olmasa da programın iskeletini oluşturacak bir metin, yapımcıya kolaylık sağlar.

Özet metin sayesinde yapım ekibi, kendilerinden neler beklendiğini önceden görebilir. Böylece programın dağınık, rastgele, kopuk unsurlardan oluşması ve hatalar önlenebilir.

Özet bir metinde programda söylenecek sözlerin neler olacağı belirtilir ama bu sözler ayrıntısıyla kâğıda dökülmez. Buna karşılık örnekte görüldüğü gibi programın bazı bölümleri, sunucunun açılış ve kapanıştaki sözleri, bir sunucunun soracağı sorular vb. ayrıntısıyla yazılır. Bu metin türü; mülakatlarda, eğlence programlarında ve büyük miktarda doğaçlama konuşmalara ve tartışmalara dayalı programlarda kullanılır.

ÖRNEK

TRT HABER ekranlarından iyi geceler… İnsanlık Hâli programı ile karşınızdayız. Ruh sağlığı uzmanlarımız ile birlikte bu hafta belki de hatırlamaya en çok ihtiyaç duyduğumuz değeri, iyiliği ve iyiliği çoğaltmanın yollarını konuşacağız. Nesneler için iyi ve kötü ayrımını yapmak kolay, mevzu insan olunca işimiz zorlaşıyor çünkü işin içine duygular, düşünceler giriyor. İyiliği çoğaltmak, yaymak, insanları iyiliğe sevk etmek önce kendimizden başlıyor. Hem iyinin hem kötünün durgun suya atılan taş gibi yayılması kaçınılmaz. Öyleyse gelin biz bu suya iyiliğin taşlarını atalım. İşte bütün bunların ilhamıyla ruh sağlığı uzmanlarımız ile birlikte iyiyi, olumlu olanı uyandırmanın önce içimizde sonra çevremizde iyi ve olumlu taraflarını ele almaya çalışacağız.

İyilik ne demektir?

İyiliğe neden ihtiyacımız var?

İyilik doğuştan mı gelir yoksa sonradan mı öğrenilir?

İnsanı iyi yapan nedir?

İyiliği çoğaltmanın yolları nelerdir?

TRT Haber, İnsanlık Hâli (Düzenlenmiştir.)

4.3.3.5. Ayrıntılı Metin

Bazı televizyon programları için açılışından kapanışına dek gösterilecekler ve söylenecekler tüm ayrıntılarıyla yazılır. Bir dizi veya tek bölümlük televizyon filmi, sinema anlatımlı bir senaryo yazılmasını gerektirir ve senaryo yazım teknikleri uygulanır. Haber bültenleri, haber programları, eğitim programları ve belgesel programlar özellikle ayrıntılı metin yazımını gerektiren program türleridir.

Tablo 4.1'deki örnekte çiçek bir mantık sırası izlenerek tepeden tırnağa tanıtılmıştır. Ayrıntılı metin, filme uygun olarak yazılmıştır ve oldukça akıcı sayılabilir.

Tablo 4.1: Doğa Belgeselinden Ayrıntılı Metin Örneği

Görüntü	Ses
Çiçeklerin toplu görünümü	Sahnelenen görsel şölendeki her çiçek güzeldir ancak içlerinde biri var ki...
Bitkinin genel görünümü	Çiçekli bitkiler âleminin en özel ailesi orkideler…
Yapraklar, gövde	Orkide familyasını diğer familyalardan ayıran en önemli özellik, üçüncü taç yapraktaki morfolojik farklılıktır.
Çiçek açarken pan	Farklılığın tek amacı vardır. Bu amaç, çapraz tozlaşmayı sağlayacak böcekleri kendine çekmektir. Bu sayede orkideler yeryüzünün hemen hemen her noktasına yayılmıştır.
Bitkinin farklı türlerinin görünümü	Orkide familyasının yirmi beş bin doğal türü vardır. Başka bir deyişle her on çiçekten biri orkidedir.

12. Uygulama Adı: Televizyon Program Yapımıyla İlgili Uygulama Sürecinde Sunucu Destek Metni Hazırlama

Uygulamanın Amacı: Sunucu destek metnini hazırlamak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Söyleşi ve açık oturum programlarını inceleyiniz. Sunucunun açılış ve kapanış konuşma metinlerini hazırlayınız.

İşlem Basamakları

1. Konu ve konuklarla ilgili araştırma yapınız.
2. Konuk organizasyonunu yapınız.
3. Program akışını hazırlayınız.
4. Sunucu destek metnini hazırlayınız.
5. Program sonrası rapor hazırlayınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Araştırma yaptı.		
2. Program akışını hazırladı.		
3. Sunucu destek metnini yazdı.		
4. Program çekimini yaptı.		

4.3.3.6. Program Akış Metni

Program akış metni, bir programın sadece belli parçalarını programın sunuş düzenine uygun biçimde sıralar. Program akış metninde ayrıca aksiyonun yer aldığı başlıca dekor alanları, bölümlerin süreleri, bölümlerin gerçek saate göre başlama ve bitiş zamanları, bölümlerin kaynakları (örneğin stüdyo, film vb.) belirtilir. Böylelikle konuşma ve sözler yer almasa da bu metin sayesinde yönetmen ve programdaki sunucu ve konuklar veya programın yapım ekibi, program süreleri ve bölümlerinin dizilişi hakkında önceden bir bilgi sahibi olurlar (Görsel 4.17).



Görsel 4.17: Bir programın akış metnine uygun çekimi

Program akışı, kameranın göstereceği şeylerin neler olduğunu sıralayan ve kabaca neler söyleneceğini belirten bir metindir. Bu metinde hangi kameranın nereyi çekeceği, kaçıncı dakikada kaç dakikalık VTR gireceği, sunucunun ayakta kaç dakika konuşacağı gibi çekime yardımcı olacak bilgiler yer alır.

Tablo 4.2'de bir programın baştan sona tüm yapım özelliklerinin gösterildiği bir akış planı görülür. Stüdyoda çekilen bölümleri "STD", banttan yayınlanacak bölümleri "VTR" gösterir. Stüdyo planı doğru tasarlandığı ve bu plana uyulduğu takdirde çekimde bir aksaklık yaşanması ihtimali oldukça düşüktür.

Tablo 4.2: Program Akış Metni

"3'TE 3 TARİH" YARIŞMA PROGRAMI AKIŞ METNİ				
SIRA	**GÖRÜNTÜ KAYNAĞI**	**AÇIKLAMA**	**SES KAYNAĞI**	**SÜRE**
1	VTR	JENERİK	VTR	20"
2	STD	AÇILIŞ ANONSU YARIŞMA BAŞVURU ADRESİ	STD	25"
3	STD	SUNUCU AYAKTA TARİH UZMANI ANONSU	STD	20"
4	STD	SUNUCU AYAKTA 1. YARIŞMACI ANONSU	STD	15"
5	STD	1. YARIŞMACI KISA SOHBET	STD	4'
6	STD	SUNUCU YARIŞMA BAŞLIYOR ANONSU	STD	7"
7	VTR	INTRO	VTR	5"
8	STD	SUNUCU SORU OKUMA	STD	12"

9	STD	1.YARIŞMACI CEVABI	STD	30″
10	**STD**	**UZMAN YORUMU**	**STD**	**4′**
11	STD	TARİH SAHNESİ	STD	5′
12	STD	TARİH SAHNESİNİN SORUSU	STD	15″
13	STD	1.YARIŞMACI CEVABI	STD	2′
14	STD	1.YARIŞMACI ÖDÜL	STD	20″
15	STD	SUNUCU AYAKTA KAPANIŞ ANONSU	STD	22″

13. Uygulama: Televizyon Program Yapımıyla İlgili Uygulama Sürecinde Program Akış Metni Hazırlama

Uygulamanın Amacı: Program akış metninin hazırlanmasını ve programda görevli kişilerin bilgi sahibi olmasını sağlamak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Programın canlı veya banttan paket olarak yayınlanması durumuna göre yayın akışı içinde en uygun yerleri planlayınız. Televizyon yayın akışına uygun başka kanallardaki programları araştırınız. Programın türü ve formatına uygun program akış metninin oluşması için yapımcının talebi doğrultusunda yaratıcı ekip ile çalışmaları yürütünüz.

İşlem Basamakları

1. Yayın akışına uygun olacak şekilde program akış metnini oluşturunuz.
2. Program akış metninin televizyon kanalının ve programın izleyici hedeflerine uygunluğunu sağlayınız.
3. Program akış metninin program bütünlüğüne uyumunu sağlayınız.
4. Sunuculu programlar için sunucu destek metninin hazırlanmasını sağlayınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Program akış metnini oluşturdu.		
2. Program akış metninin uygunluğunu sağladı.		
3. Program bütünlüğüne dikkat etti.		
4. Sunucu destek metnini hazırladı.		

4.3.4. Televizyon Metin Formatları

Televizyon program metinlerinde iki farklı tür format düzeni kullanılır. Bunların ilki, çift sütunlu sayfa düzeni, diğeri ise dramatik senaryo veya film tarzı metin düzenidir.

4.3.4.1. Çift Sütunlu Sayfa Düzeni

Televizyon programlarında aynı anda hem görüntü hem de ses unsurları kullanıldığı için biri görüntü unsurlarını, diğeri de ses unsurlarını içeren çift sütunlu sayfa formatı en yaygın metin biçimidir. Bu formatta sayfanın solundaki "GÖRÜNTÜ", sağındaki ise "SES" sütunudur. Programda sesle ilgili tüm unsurlar ses sütununa, tüm görsel unsurlar da görüntü sütununa yazılır. Bu kuralın bir istisnası, oyuncu veya sunucuların ekran hareketlerini belirten yönergelerin genellikle ses kısmına yazılmasıdır. Bunun nedeni, ekrana çıkan kişilerin görüntü talimatlarına pek dikkat etmeyip daha çok söyleyecekleri sözlerin bulunduğu sütun üzerinde dikkatlerini yoğunlaştırmalarıdır. Ses sütunu iki aralıklı yazılır. Buna karşılık görüntü yönergeleri tek aralıklıdır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, görüntü ile ona eşlik eden sesin sayfa üzerinde aynı noktada bulunmasıdır. Ses sütununda konuşmalar, sözler küçük harflerle yazılır. Söz dışındaki sesle ilgili tüm bilgiler (müzik, efekt, kişinin ekrandaki hareketleri) büyük harfle yazılır. Ayrıca sesle ilgili bilgiler parantez içine alınmalı ve tam uygulanacakları yere yerleştirilmelidir. Örneğin sunucu bir şeyler söyledikten sonra bir sözcüğü anımsamaya çalışır gibi yapar.

Örnekte görüldüğü gibi konuşma dışındaki ses unsuruyla ilgili bilgiler de parantez içine alınır ve altı çizilir. Ayrıca sunucu, oyuncu sözlerini söylerken görüntüdeyse veya görüntü dışındaysa bu durum da parantez içinde büyük harfle belirtilir. Bu durumları belirtmek için ÜST SES veya DIŞ SES ile GÖRÜNTÜDE veya GÖRÜNTÜ DIŞI deyimleri kullanılır. Üst ses veya dış ses, konuşmacının sözlerini söylerken görünmediğini ve başka görsel malzemenin üzerine konuşulduğunu ifade eder.

ÖRNEK

SES

SUNUCU: (KAMERAYA) İyi günler sayın seyirciler, bugünkü konumuz…

(ANIMSAMAYA ÇALIŞIR) Osman Hamdi Bey'in başyapıtı Kaplumbağa Terbiyecisi…

MÜZİK YÜKSELİR.

Aşağıdaki örnekte görüldüğü gibi görüntü kısmı, ekranda görünecek yazı ve grafiklerin içeriği dışında tümüyle büyük harfle yazılır.

ÖRNEK

GÖRÜNTÜ

ORTA ÇEKİM-Prof. Dr. Kıymet GİRAY'dadır.

BİNDİRME-GRAFİK: Prof. Dr. Kıymet GİRAY

"Bir Resim Bir Hikâye" programına ait çift sütunlu sayfa düzeni örnekte verilmiştir.

ÖRNEK

BİR RESİM BİR HİKÂYE	
GÖRÜNTÜ	**SES**
SUNUCU YÇ.	**SUNUCU (KAMERAYA)** İnsanı hayata bağlayacak şeyler olmalı. Bir mesleği olmalı insanın veya gönül verdiği bir uğraşı. Müzikle uğraşmalı insan, şiir yazmalı veya resme gönül vermeli. İnsanın söyleyecek bir şeyleri olmalı, duygularını ve düşüncelerini ifade etmeli. İyi bir ressam, hayallerinden asla vazgeçmemelidir. Yaşamın değişmez kuralıdır bu. İnsan, yaşamını değiştirebilir ve sorunlarını giderebilir. Hayat insan içindir.
JENERİK FİLMİ (30")	**(MÜZİK YÜKSELİR VE FONA DÜŞER)** SPİKER (DIŞ SES) Bir Resim Bir Hikâye… Bazen bir sanatçı bazen de bir sanat tarihçisiyle resimler üzerine konuşulan haftalık dizi program. Programın sunucusu Mahir GÜVEN.
SUNUCU MÜLAKAT	**SUNUCU (KAMERAYA)**
MASASINDA YÇ.	Merhaba sayın seyirciler, Bir Resim Bir Hikâye programına hoş geldiniz.
BİNDİRME GRAFİK	Bugünkü ressamımız… (DURAKLAR) Başyapıtı Kaplumbağa Terbiyecisi ile bize çok büyük bir eser bırakan Osman Hamdi Bey.
Prof. Dr. Kıymet GİRAY	Konuğumuz ise Prof. Dr. Kıymet GİRAY. (KONUĞA DÖNER) Hoş geldiniz efendim.
SUNUCU-KONUK İKİLİ ÇEKİM	

4.3.4.2. Dramatik Senaryo veya Film Tarzı Metin

Esas olarak sinemada kullanılan bu metin formatı, televizyonda özellikle dramatik yapımların (film tarzı gerçekleştirilirse) yaygın senaryo formatıdır. Bu tür metinlerde karakterler, mekânlar, kostümler ve benzeri yapım unsurları senaryonun başında, ayrı bir sayfada betimlenir. Bu bilgiler metnin içinde olmaz. Metnin ilk sayfasında oyunun adı (diziyse dizinin ve bölümün adı), yazarın adı, yapımcının adı ve oyuna ilişkin diğer bilgiler yazılır.

Bu metinlerin senaryolarında her bir sahneye senaryodaki sıra gözetilerek numara verilir. Bu numaralar sayfanın hem sağ hem de sol kenarında yer alır. Sahne betimlemeleri, oyunculara ilişkin talimatlar ve kamera talimatları sağ ve soldaki sahne numaralarının ortasında yer alan bölüme yerleştirilir. Sahnenin geçtiği mekân, zaman ve kamera talimatları büyük harflerle; sahneye ilişkin betimlemeler, atmosfer, karakterler, aksiyonlar, ses ve müzik etkileri küçük harfle ve tek aralıklı olarak yazılır. Diyalog, sayfaya ortalanan dar bir sütuna yazılır. Karakterlerin adları, büyük harflerle konuşmalarının üzerine ortalanır. Konuşmalar, küçük harflerle ve tek aralıklı olarak, durum güldürülerinde ise iki aralıklı olarak yazılır. Konuşmanın nasıl söyleneceğine ilişkin talimatlar, karakterin adıyla konuşmasının arasına, konuşmadan daha dar bir sütun hâlinde ve parantez içinde yazılır. Karakterlerin konuşmalarını birbirinden ayırmak için iki ara kullanılır. Aynı şekilde sahneler de iki arayla birbirlerinden ayrılır.

Dramatik senaryo veya film tarzı metinlerde yer alan sayfa düzeni örnekte verilmiştir.

ÖRNEK

2. **İÇ - BÜRO BİNASININ LOBİSİ - GÜNDÜZ** 2.

Zeynep ve Ahmet oturmaktadır. Zeynep arka odaya gider.

ZEYNEP

Kitabımı almaya gidiyorum, arka odadan istediğin bir şey var mı?

AHMET (Gülümseyerek)

Yok.

Meltem gider gitmez Ahmet ayaklanır.

AHMET

Bakalım sürpriz doğum günüm için neler planlıyorlar?

3. **İÇ-TOPLANTI SALONU GÜNDÜZ** 3.

14. Uygulama: Televizyon Program Türüne Göre Metin Formatı Oluşturma

Uygulamanın Amacı: Televizyon programını metin formatındaki özelliklere uygun olarak yazmak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Bir televizyon program türü seçiniz. Seçtiğiniz programın televizyon metin formatlarından hangisine uygun olduğunu değerlendiriniz. Belirlediğiniz metin formatını kurallarına dikkat ederek yazınız.

İşlem Basamakları

1. Televizyon program türünü belirleyiniz ve içeriğini oluşturunuz.
2. Oluşturduğunuz içeriğe uygun televizyon metin formatını belirleyiniz.
3. Programın içeriğini metin formatına uygun yazınız.
4. Yazdığınız metnin sunumunu yapınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Programın içeriğini oluşturdu.		
2. Programın metin formatına uygunluğunu araştırdı.		
3. Metin formatına uygun program yazdı.		
4. Program metninin sunumunu yaptı.		

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki soruların doğru seçeneğini işaretleyiniz.

1. Televizyon programlarının anlatı yapısı (format) ile ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Tüm ülkelerde ortak olarak kullanılan standartlara sahiptir.
B) Uzun ve yoğun bir araştırmaya gereksinim vardır.
C) İzler kitlenin beklentileri göz önüne alınmaz.
D) Format geliştirmek ticari bir ürün ortaya çıkarmaktır.
E) Drama bir televizyon formatıdır.

2. Televizyon programlarının anlatı yapısını belirleyen format kavramı aşağıdakilerin hangisini kapsar?

A) Yayın saatini
B) İzleyici sayısını
C) Sunucunun profesyonelliğini
D) Seslendirme özelliklerini
E) Programın yapısını ve biçimini

3. Aşağıdakilerden hangisi televizyon programları üretilirken benimsenen temel yaklaşımdır?

A) İzleyici unsurunu temel öge olarak almak.
B) Reyting raporlarını dikkate almak.
C) Ekonomik konuları göz önünde bulundurmak.
D) Topluma faydalı olmak.
E) Kanalın prestijini düşünmek.

4. Aşağıdakilerin hangisi yapımın ana düşünce ve formatının belirlendiği aşamadır?

A) Yapım aşaması
B) Yapım sonrası aşama
C) Araştırma aşaması
D) Yapım öncesi aşama
E) Senaryo aşaması

5. I. Senaryonun yazılması
II. Ana düşünce ve formatın belirlenmesi
III. Mekân araştırmalarının yapılması
IV. Senaryodaki sıraya göre çekimin yapılması
V. Ses kayıtlarının yapılması

Yukarıda verilenlerden hangileri yapım öncesi süreçte yapılan işlerdendir?

A) I ve II B) IV ve V C) I, II ve III
D) I, III, IV ve V E) II, III, IV ve V

6. Aşağıdakilerden hangisi bir TV program önerisi yapılırken program kimliğini oluşturan bilgiler arasında bulunmaz?

A) Programın adı
B) Programın konusu
C) Programın hedef kitlesi
D) Programın türü
E) Program metni

7. Aşağıdakilerden hangisi program gerekçesinin tanımıdır?

A) Hedef kitlenin özelliğidir.
B) Programın ana fikridir.
C) Programı yapma nedenidir.
D) İzleyicinin tutumudur.
E) Bütçenin doğruluğudur.

8. Aşağıdakilerden hangisi program bütçesinin hazırlandığı aşamadır?

A) Yapım aşaması
B) Yapım sonrası aşama
C) Araştırma aşaması
D) Yapım öncesi aşama
E) Senaryo aşaması

9. Aşağıdakilerden hangisi yapım bütçesini hazırlayan kişidir?

A) Yayın yönetmeni
B) Teknik yönetmen
C) Yönetmen yardımcısı
D) Yapımcı
E) Stüdyo şefi

10. Aşağıdakilerden hangisi televizyon programları için yapım bütçesi hazırlanırken dikkat edilecek unsurlardan biri değildir?

A) Yapım öncesi gün sayısı

B) Ekibin ve oyuncuların işe alınması

C) Dekor tasarımı ve uygulanması

D) Animasyonlar ve grafikler

E) Programın kaç kez yayınlanacağı

11. Aşağıdakilerden hangisi TV programı yapımında mekân anlaşmaları, sözleşmeler ve sigortaları hazırlayan kişidir?

A) Hukuk danışmanı B) Senarist C) TV kanal sahibi

D) Yapımcı E) Yönetmen

12. Aşağıdakilerden hangisi kameramanın çekim sırasındaki görevlerinden değildir?

A) Kamera ve donanımların güvenliğini sağlamak

B) Çekimi yapmak

C) Provalarda aksiyonu izlemek

D) Sette kameranın konumunu belirlemek

E) Netlik takibini yapmak

13. Aşağıdakilerden hangisi yapım ve yönetim ekibi içinde yapımın idari ve mali sorumluluğunu üstlenen kişidir?

A) Mekân sorumlusu B) Yapımcı C) Yapım yardımcısı

D) Yönetmen E)Yönetmen yardımcısı

14. Aşağıdakilerden hangisi çekimlerin tamamlanmasından sonra yönetmenle birlikte programın amacına ve süresine göre senaryoya bağlı kalarak görüntüleri ve sesleri seçen, teknik ve sanatsal açıdan görüntüleri düzenleyen kişidir?

A) Görüntü yönetmeni B) Kameraman C) Kurgucu

D) Stüdyo şefi E) Yönetmen

15. Aşağıdakilerden hangisi bir film çekiminde asıl görevi kamerada netliği ayarlamak olan kişidir?

A) İkinci kamera asistanı

B) Kamera operatörü

C) Video asist asistanı

D) Aktarma asistanı

E) Birinci kamera asistanı

16. Aşağıdakilerden hangisi canlı yayınlar veya kayıtlarda görev alan ve farklı kameralardan gelen görüntülerden yayına verilecek görüntüleri teknik açıdan seçerek yayınlanmasını sağlayan kişidir?

A) Stüdyo şefi

B) Görüntü yönetmeni

C) Işık şefi

D) Ses operatörü

E) Resim seçici

17. Aşağıdakilerden hangisi yapım ve yönetim ekibi içinde yer alır?

A) Işık yönetmeni

B) Kameraman

C) Resim seçici

D) Teknik yönetmen

E) Görüntü yönetmeni

18. Televizyon program türlerinden canlı yapımlarla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Ayrıntılı bir senaryo yazımını gerektirir.

B) Planlamadan çok araştırmaya dayanır.

C) Yapım sürecinin her aşaması gerçekleştirilir.

D) Yapım sonrası aşamayı, bir başka deyişle kurguyu gerektirir.

E) Yapım sonrası aşamaya ihtiyaç duyulmaz.

19. Aşağıdakilerden hangisi izleyicinin ilgisini yayınlanan programa çekmek ve tanıtımını yapmak amacıyla hazırlanan bölümüdür?

A) Açılış

B) Biçim

C) Gövde

D) İçerik

E) Kapanış

20. Aşağıdakilerden hangisi programın akışını, kameranın göstereceklerini ve yaklaşık olarak söylenecekleri içeren metindir?

A) Sunucu destek metni

B) Özet metin

C) Ayrıntılı metin

D) Akış metni

E) Anlatıcı metni

KOD= 33497

KONULAR

5.1. KAMERA KONUMLANDIRILMASI
5.2. VTR ÇEKİMİ YAPMA
5.3. SES VE IŞIK HAZIRLIKLARI
5.4. SOĞUK VE SICAK PROVALAR
5.5. STÜDYO ÇEKİMİ

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Programın türüne göre kamera konumlandırma
- Kamera sayısına göre program çekimi
- Dış mekânda VTR çekimi yapma
- Arşiv görüntülerden VTR yapma
- Programın türüne göre ses ve ışık sistemlerinin hazırlıklarını yapma
- Greenbox çekimi
- Soğuk ve sıcak prova yapma
- Deneme ve pilot çekim
- Programın türüne göre gruplar hâlinde televizyon programı çekimi

ANAHTAR KELİMELER

Aks çizgisi, akustik, amors plan, interkom, kamera konumu, storyboard, sıcak prova, soğuk prova, VTR

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Aks kuralına aykırı sinema filmlerini araştırınız. Sizce yönetmen bu filmlerde aks kuralını neden ihlal etmiştir?
2. Haber sunan bir spikerin çekimi ile mutfak tezgâhında yemek yapan bir aşçının çekimleri arasında kaç farklı açıdan görüntülemeye gerek duyulduğunu arkadaşlarınızla tartışınız.
3. Bir televizyon yapımı için ses ve ışık neden önemlidir? Düşüncelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.



TELEVİZYON PROGRAMI ÇEKİMİ

5.

ÖĞRENME BİRİMİ

5.1. KAMERA KONUMLANDIRILMASI

Kamera konumlandırması, programın türüne ve kamera sayısına göre değişir. Kamera konumlandırmada çekim yapılacak mekânın yapısı, dekor ve ışık önemlidir. Çekim esnasında kamera hareketlerinin rahatça yapılacağı bir ortam sağlanmalıdır.

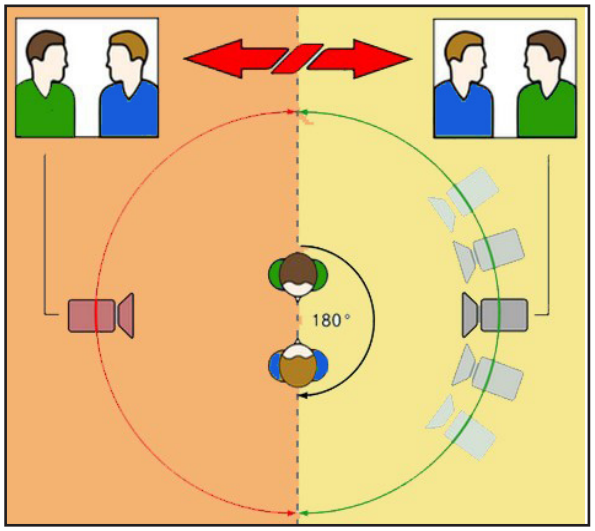
5.1.1. Aks Çizgisi Kuralına Uygun Kamera Konumlandırması

Aks (aksiyon) çizgisi, bir başka deyişle 180° kuralı sinemanın en temel kurallarından biridir. Özellikle karşılıklı konuşmalarda, omuz üstü açı (amors açısı) çekimlerinde yoğun olarak bu kural kullanılır. Burada esas olan husus, iki karakterin ortasında birinden diğerine uzanan bir çizgi hayal etmektir. Bu hayalî çizgiye **aks çizgisi** denir. Aks çizgisi; konuşan iki kişi, bir insan bir kapı, karşılıklı duran iki bardak, treni kovalayan at arabası, evden işe giden bir kişi, Amerika'dan Afrika'ya seyahat eden bir uçak gibi iki canlı veya iki nesne arasında olabilir.

180 derece kuralına uyulmadığı zaman seyirci, kişinin veya nesnenin mekânın neresinde durduğunu anlayamaz. Bu nedenle dikkat edilmesi gereken bir kuraldır. Dikkatsizlik nedeniyle bu kuralın bozulması, seyircinin kafasının karışmasına yol açar. Bazı yönetmenler, özel bir anlam yaratmak amacıyla bilerek bu kuralı bozarlar.

> **NOT:** Amors çekim planı, kişilerin diyaloglarının çekiminde kullanılan, bir kişinin yüzü kameraya dönükken diğerinin genellikle omuz hizasından görüntülenmesiyle gerçekleştirilen bir çekim yöntemidir.

Görsel 5.1'de görüldüğü gibi kamera sarı alanda, bir başka deyişle aks çizgisinin sağ tarafındayken yeşil tişörtlü kişi, görüntünün sağında; mavi tişörtlü kişi, görüntünün solunda yer alır.



Görsel 5.1: Aks çizgisi

Aksiyon çizgisinin bir tarafında yönetmenin kullanabileceği üç temel kamera konumu vardır. Kamera konumlarından ikisi, aksiyon çizgisine yakın ve oyuncuları cepheden görürken diğer kamera konumu, oyuncuları uzaktan ve tarafsız bir gözle görecek şekilde yerleştirilir. Aksiyon çizgisine bağlı olarak belirlenen kamera konumları üçgen bir form oluşturur. Bu form sayesinde, yapılan çalışmalarda kamera konumlarının ve açılarının belirlenmesi daha hızlı ve kolaydır. Aksiyon çizgisi düşünülerek yapılan çekimlerde süreklilik hatasız bir şekilde gerçekleştirilir, sahnenin ortamı ve oyuncuların konumları seyirciye tanıtılır. Böylece seyirci, oyuncuların konumları ve bakış yönleri konusunda bir rahatsızlık duymaz. Aksiyon çizgisi, durağan sahnelerin çekiminde oldukça kullanışlıdır ancak bazı çekimlerde aksiyon çizgisinin değiştirilmesi gerekir. Oyuncu hareket ederse veya sahneye yeni bir oyuncu girerse aksiyon çizgisi de değişir. Bu değişme anlarında bir nesnenin yakın çekimi kullanılabilir. Daha sonra yeni bir aksiyon çizgisi ile çalışmaya devam edilir.

5.1.1.1. Aks Kırılması

Görsel 5.1'deki kamera, turuncu alana (aks çizgisinin sol tarafına) geçtiğinde **aks kırılması (aks atlanması)** görülür. Çekimde özel bir amaç yoksa aksın kırılması doğru değildir. Kamera, aks çizgisinin sol tarafına geçtiğinde mavi tişörtlü kişi, görüntünün sağında; yeşil tişörtlü kişi, görüntünün solunda yer alır. Kişiler, ekranda aynı yöne bakar gibi görünür. Bu durum, görüntünün gerçekliğini bozar. Ayrıca seyirci, kişinin mekânın neresinde bulunduğundan emin olamaz. Kamera, sahne boyunca aks çizgisinin hep bir tarafında kalmalıdır. Oyuncu, mekânda yer değiştiriyorsa bu yer değiştirme anını da seyirciye göstermek veya kamerayı aks çizgisinin diğer tarafına geçirmek gerekir. Bu durumda da kameranın yer değiştirdiği, kamera kaydırılarak seyirciye gösterilmelidir.

> **NOT:** Sinema veya televizyonda sağ ve sol yön kavramı seyirciye göre belirlenir. Bir diğer ifadeyle bu yön, oyuncunun kendi sağı veya solu değil seyircinin veya kameranın bakış açısına göre sağ veya soldur.

SIRA SİZDE: Aks çizgisi kuralına uygunluk gerektirmeyen spor dalları nelerdir? Nedenini açıklayınız.

1. Uygulama: Aks Çizgisi Kuralına Uygun Kamera Konumlandırma

Uygulamanın Amacı: Aks çizgisi kuralına uygun ve uygun olmayan çekimleri karşılaştırmak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Karşılıklı konuşma sahnelerinin olduğu programları izleyiniz. Kamera konumlarının nerede olduğunu belirleyiniz. Karşılıklı konuşmanın geçtiği bir metin hazırlayınız. Diyalog sahnesine uygun kamera konumlandırması yapınız. İnsanların nereye baktığını göstermek için çekimlerinizi dikkatli bir şekilde çerçeveleyiniz.

İşlem Basamakları

1. Diyalog sahnelerinin çekim açılarını inceleyiniz.
2. Karşılıklı konuşmanın olduğu bir sahnenin çekimini aks çizgisi kuralına uygun kamera konumlandırmasıyla yapınız.
3. Aks çizgisi kuralını bozarak çekim yapınız.
4. Yaptığınız iki çekimi karşılaştırınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Diyalog sahnelerini inceledi.		
2. Kamera konumlandırmasını yaptı.		
3. Aks çizgisine uygun çekim yaptı.		
4. Çekim sonuçlarını karşılaştırdı.		

2. Uygulama: Aks Çizgisine Uygunluk Gerektiren Spor Programının Kamera Konumunu Yapma

Uygulamanın Amacı: Farklı spor karşılaşmalarında aks çizgisine uygun ve aksı kırarak kamera konumlandırması yapmak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Spor karşılaşmalarının kurallarını araştırınız. Spor karşılaşmalarının yayınını televizyondan izleyiniz. Futbol, basketbol, voleybol vb. bir spor karşılaşması oluşturunuz. Pilot kameranın sahanın ortasında yer almasına dikkat ediniz. Diğer kameraları yarı sahanın ortasına denk gelecek şekilde yerleştiriniz. Sahanın diğer tarafındaki çekilmiş pozisyonların görüntülerini yayına vermek zorunda olduğunuzda görüntülerin ters açı oluşturduğunu belirtiniz.

İşlem Basamakları

1. Sahanın tamamını görüntülemek için tribünlerin üstüne veya yüksek bir konuma pilot kamera yerleştiriniz.
2. Yakın pozisyonları çekmek için pilot kameranın aşağısında, sağına ve soluna gelecek şekilde iki kamera yerleştiriniz.
3. Saha kenarının zeminine her iki yarı sahada olmak üzere hareketli iki kamera yerleştiriniz.
4. Kale veya pota arkasına birer kamera yerleştiriniz.
5. Sahanın diğer tarafındaki pozisyonları çekmek için aks çizgisini bozarak kameralar konumlandırınız.
6. Çektiğiniz görüntüleri karşılaştırınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Pilot kamerayı konumlandırdı.		
2. Diğer kameraları aks çizgisine uygun konumlandırdı.		
3. Aks çizgisine uygun çekimler yaptı.		
4. Aks kırılmasıyla çekimler yaptı.		
5. Yaptığı çekimleri karşılaştırdı.		

5.1.2. Stüdyo Programlarında Kamera Konumlandırması

Stüdyo programlarında programın türüne ve içeriğine göre kamera konumlandırması değişir. Stüdyonun fiziki imkânları, dekor, ışıklar, eldeki kamera sayısı, kamera konumlandırmada önemli etkenlerdir. Kameranın bulunduğu konum, konuya olan uzaklığı ve yakınlığı etkileyebileceği gibi karakterlerin yerleşim pozisyonuna göre çeşitli ölçekler alabilmeye de fırsat vermelidir. Stüdyoların konumlarından dolayı kameraları doğru yerlere yerleştirmek, programın görsel gücünü doğrudan etkiler.

5.1.2.1. Haber Bültenleri ve Programları İçin Kamera Konumlandırması

Haber programı çekiminde dekor en ince ayrıntısına kadar düşünüldükten sonra katılımcı sayısı ve çekim yapılacak mekânın özelliklerine göre kamera sayısı belirlenmelidir. Genellikle sunucu veya spiker, haber bültenini ekranda sunar ve ardından o haber ile ilgili daha önceden kaydedilmiş ve kurgulanmış hazır görüntü (VTR) ekrana verilir. Bu görüntü üzerinde de dış ses eşliğinde haberin detayları sunulur ve yorumu yapılır. Kimi zaman da haberi yapan muhabirin ilgili kişi veya kişilerle yaptığı röportajlar veya yorumlara yer verilir. Bazı ana haber spikerleri sadece haberi sunmakla kalmayıp o haber ile ilgili yorum yaparlar. Yorumcu sunucular, program sonunda günün öne çıkan olaylarını değerlendirip kendi öznel yorumlarını da bültene ekleyebilirler (Görsel 5.2).



Görsel 5.2: Haber stüdyosu

Haber bültenleri gerektiğinde ülkenin veya dünyanın herhangi bir yerine yapılan canlı bağlantılar veya stüdyoya çağrılan konuklarla desteklenir. Böylece haber hakkında izleyicinin daha ayrıntılı bir şekilde bilgilendirilmesi sağlanır. Haber stüdyosunda birden fazla kişinin olduğu durumlarda kameralar, kişilerin değişik açılardan tekli veya çoklu görüntüleneceği biçimde konumlandırılır.

Konu elverirse haber programlarını ilgi çekici hâle getirmek için olayın geçtiği mekânlarda çekim yapılmalıdır. Olay yerine gelindiğinde kamera konumlandırması çok önemlidir. Haber kameramanının görevi, olayı en güzel ve en iyi anlatan karelerle objektif olarak izleyiciye ulaştırmaktır. Bunun için haber kameramanı şunlara dikkat etmelidir:

- Kamerayı konumlandırırken iyi kompozisyon oluşturabilecek bir yer seçmelidir.
- Işığın geliş açısı ve yönüne dikkat etmelidir.
- Kamera hareketlerini yapabileceği bir yer belirlemelidir.
- Olayın özelliğine göre kamerayla farklı açılardan çekim yapabilecek bir yer seçmelidir.
- Diğer habercilerin veya başka nesnelerin görüş açısına girmeyeceği bir yerden çekim yapmalıdır.

5.1.2.2. Tartışma, Yorum ve Söyleşi Programları İçin Kamera Konumlandırması

Tartışma ve yorum programları, moderatörün sunumu ile yorumcu, konunun uzmanı veya analizci tarafından gerektiğinde olaya ve konuya taraf olan kişi veya kişilerin de katılımıyla gerçekleştirilir. Bu programlarda görüşler açıklanır, paylaşılır ve tartışılır. Tartışma, yorum, söyleşi gibi konuklu çekimlerde stüdyoda birden fazla kamera kullanılır (Görsel 5.3, Görsel 5.4).



Görsel 5.3: Tartışma programı televizyon stüdyosu



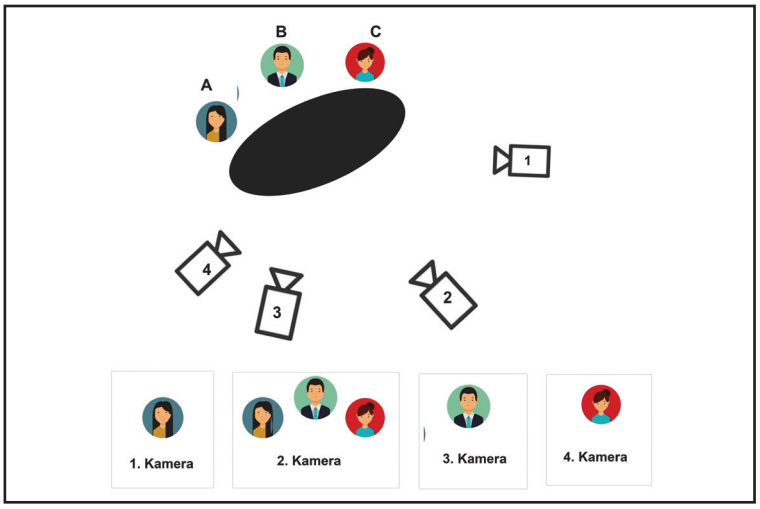
Görsel 5.4: Söyleşi programı televizyon stüdyosu

Açık oturum programı yapacak yönetmen, stüdyo planı üzerinde çalışır ve konukların yerleşimine göre kamera konumlarına karar verir. Bu programlarda genellikle Görsel 5.5'te görülen röportaj çekimlerindeki gibi kamera konumlandırması yapılır. Programda seyirciler varsa onların da görüntülenmesini sağlayacak kameralar konumlandırılır. Bu tip programlar yuvarlak masa etrafında yapılıyorsa masanın ortasına yerleştirilen kumandalı bir kamera ile konuklar yakın planda görüntülenebilir. Hangi konuk konuşuyorsa kamera ona döner ve onu görüntüler. Bu sayede izleyici ile konuşmacı arasında göz teması sağlanır.



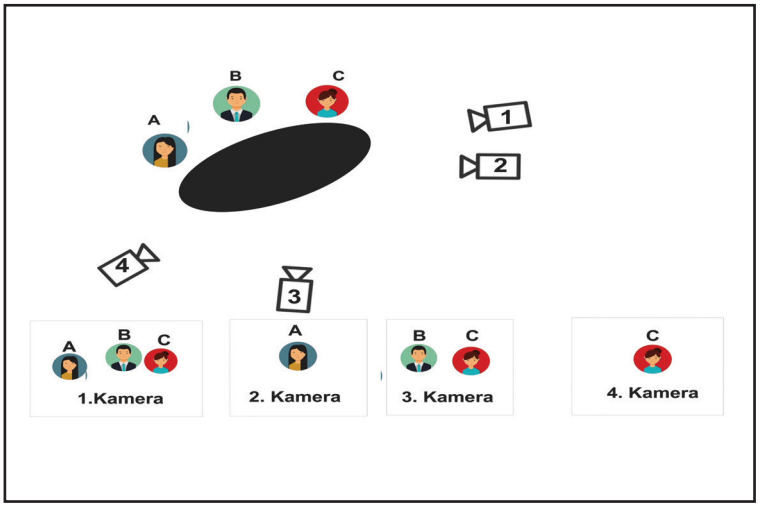
Görsel 5.5: Bir röportaj programının çekimi

Görsel 5.6'da bir tartışma programının çekiminde kullanılan kamera sayısı ve konumları verilmiştir. 1 numaralı kamera, A kişisini görüntülerken 3 ve 4 numaralı kameralar, B ve C kişisini görüntüler. Tartışma gibi canlı yayın çekimlerinde yaşanabilecek olumsuzluklara karşı stüdyoda geniş çekim görüntüleyen bir kamera bulundurulmalıdır. Bu nedenle 2 numaralı kamera geniş çekim alacak şekilde konumlandırılmıştır. Program başlangıcından itibaren kamerayı sürekli geniş çekimde tutmak programın sıkıcılığını artırır.



Görsel 5.6: Bir tartışma programında kameraların konumu

B kişisi A kişisine soru soracağı zaman 3 numaralı kamera görüntüsü verilmelidir. C kişisine soru soracağı zaman 2 numaralı kamera ile geniş açı görüntüsü verildikten sonra 4 numaralı kameraya geçilmelidir. Ekranda 4 numaralı kameranın (C kişisinin) görüntüsü varken Görsel 5.7'de verilen 1 numaralı kamera, C kişisinin omzu üzerinden üçlü görüntüsünü verecek şekilde konumlandırılır. 2 numaralı kamera, A kişisini görüntüleyecek şekilde konumlandırılır. 3 numaralı kamera ise B ve C kişisi aynı kadrajda olacak şekilde uzaklaştırılır. A kişisi konuşmaya başladığında ekranda 2 numaralı kameranın görüntüsü varken 2 numaralı kamera tekrar genel çekim yapacak şekilde konumlandırılır ve görüntüleme bu şekilde devam eder.



Görsel 5.7: Bir tartışma programında farklı açılardan kameraların konumu

5.1.2.3. Müzik ve Eğlence Programları İçin Kamera Konumlandırması

Televizyonun en önemli işlevlerinden biri de eğlendirmektir. Dolayısıyla bu programlar, izleyici kitlenin eğlenme ihtiyacını karşılamak için hazırlanır. Eğlence programları; müzik, yarışma, güldürü niteliğinde kısa oyun (skeç), parodi, pandomim, müzikli tiyatro, halk dansları ve folklor içinde yer alan eğlence unsurları ve modern danslar, mizah, çizgi film, sirk gösterileri, illüzyon gibi türlerin bir veya birkaçından oluşan program türüdür. Bu tür programlarda sunucu veya konukların esprili olması, izleyiciyi olumlu yönde etkiler. Programlar genellikle stüdyo ortamında ve canlı yayın şeklinde gerçekleştirilir. Program içinde müziğin yanı sıra yarışma, güldürü niteliğinde kısa oyunlar da olabilir. Eğlence programlarında önemli olan unsur, izleyicinin ilgisini sürekli kılmaktır. Bu amaçla genellikle izleyicilerin programa aktif katılımları sağlanır.

Müzik ve eğlence programları için kamera konumlandırması yapılırken şunlara dikkat edilir:

- Müzik programlarında kameraya özen göstermek gerekir. Çekimlerden önce kameralı prova yapılmalıdır. Kameramanlara çekimler ve programın akışı konusunda bilgi verilmelidir. Soğuk provalar, programa katılan sanatçılar açısından da yararlıdır. Böylece sanatçıların stüdyo ortamına alışması ve rahat hareket etmesi sağlanır.
- Müzik programlarında kameraların birbirine yakın ve çapraz çekim yapması tercih edilmelidir. Tek bakış açısından yapılan çekimler görüntüde tekdüzelik yaratır. Çekimlerde izleyiciye görmek istedikleri verilmelidir. Bu nedenle konuyu ve mekânı yeterince görüntülemek gerekir.
- Kameraların birbirine çok yakın olması ve konuyu tam karşıdan görüntülemesi, televizyon tekniği açısından sakıncalıdır. Kameralar çapraz açı kullanılacak biçimde yerleştirilmelidir (Görsel 5.8).



Görsel 5.8: Eğlence programında kamera konumları

- Konu, ortam ve stüdyoda bulunan dinleyici kitlesi yeterince görüntülenmelidir.
- Ses, kaliteli ve görüntüyle uyum içinde olmalıdır.
- Işık, parçanın ritmine ve duygusal tonuna göre düzenlenmelidir.
- Müziğin temposuna uyması için hızlı çevrinme veya kayma yapılmamalıdır. Tempo hızlı olsa bile kamera hareketleri daha ağır olmalıdır. Özellikle yavaş tempolu müziklerde kamera daha da yavaşlamalıdır.

- Netliği bozmak ve yeniden görüntüyü netleştirmek, görüntünün etkinliğini artırmak için kullanılan yöntemlerden biridir ancak bu hareket, özel bir anlam taşır ve özel durumlar dışında kullanılmamalıdır.
- Bütün çekimlerde genel ilke olan baş boşluğunun fazla bırakılmaması, müzik programları için de geçerlidir. Gereğinden fazla bırakılan baş boşluğu, kullanılan boom mikrofonların görüntüye girmesi sakıncasını ortaya çıkarır.

5.1.2.4. Yarışma Programları İçin Kamera Konumlandırması

Yarışma programlarında, stüdyoda genellikle sunucu, yarışmacı / yarışmacılar ve izleyicilerden oluşan bir topluluk bulunur. Bazı yarışmalarda ise stüdyoda izleyici bulunmaz, izleyici kitle o anda ekrandan bu programı seyreden televizyon izleyicilerinden oluşur. Yarışma programları, bilgi ve kültür ile beceri yarışmaları olarak iki ayrı gruba ayrılabilir. Bilgi ve kültür yarışmalarında yarışmacılar, bilgi ve kültür birikimleri açısından kendilerine sorulan soruları doğru cevaplayarak yarışmada ilerlemeye çalışır. Beceri yarışmalarında ise yarışmacılar, stüdyo ortamında kurulan setler veya dekorlarda fiziksel becerileri doğrultusunda sınanır.

Yarışma programları için kamera konumlandırması yapılırken şunlara dikkat edilir:

- Yarışma programlarında dekor olabildiğince sade olmalı, set hostesleri bulunmalıdır. Kamera hareketleri, çekim ölçekleri ve diğer teknikler gereğince kullanılmalıdır.
- Yarışma programının türüne ve niteliğine göre kamera konumlandırması yapılır. Yarışmacı veya yarışmacıları görüntüleyen, sunucuyu görüntüleyen, varsa izleyicileri değişik açılardan görüntüleyen kameralar konumlandırılmalıdır. Yarışma bilgi yarışması ise daha sade ve daha durağan görüntüler çekilmelidir (Görsel 5.9). Yarışma eğlenceye yönelik ise yarışmanın yapısına göre çok sayıda kamera konumlandırılmalıdır. Amaç izleyiciyi programın içine çekmek olduğu için yarışmanın her anı değişik konumlardaki kameralarla görüntülenmelidir.
- Kameralar konumlandırılırken yarışmanın heyecan ve hareketini yansıtmasına dikkat edilmelidir.



Görsel 5.9: Yarışma programından bir görüntü

- Güncel programların hazırlıklarının tamamlanması son ana kaldığı için çekim sayıları ve çekim kartları olan ayrıntılı bir çekim senaryosu yazmak mümkün değildir. Bu yüzden kameramanlar, program taslağını kamera kartlarının yerine kullanırlar ancak kameramanlara, konuyu sunan spikeri alacak kameranın stüdyonun hangi bölümünde duracağı gibi ek bilgiler verilir.
- Diğer sahnelerden röportaja girmek, sonraki konuya veya bağlantıya geçmek için gereken kamera hareketlerinin provaları yapılmalıdır.

3. Uygulama: Haber Programı Çekimi İçin Kamera Konumlandırma

Uygulamanın Amacı: Haber programlarında kameranın çekim pozisyonunu, yönünü ve açısını ayarlamak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Televizyon haber bültenlerini izleyiniz. Kamera konumlarının nerede olduğunu belirleyiniz. Ekip arkadaşlarınızla iş bölümü yapınız. Haber sunumunda göstereceğiniz olaylar için VTR araştırması yapınız. Kullanacağınız kamera sayısını belirleyiniz. Haber diline uygun televizyon haber metni hazırlayınız. Hazırladığınız haber metnini prompter cihazına aktarınız.

İşlem Basamakları

1. Programda kullanılacak VTR'leri seçerek program akışına uygun oluşturunuz.
2. Stüdyo dekorunu televizyon haber programına uygun ayarlayınız.
3. Kamera konumunu ışığın yönüne dikkat ederek yerleştiriniz.
4. Haber programının çekimini yapınız.
5. Çekimin kurgusunu yapınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Haber bültenlerini inceledi.		
2. Stüdyo dekorunu düzenledi.		
3. Kameraları konumlandırdı.		
4. Programın çekimini yaptı.		
5. Programın kurgusunu yaptı.		

5.1.3. Tek, İki ve Üç Kameranın Konumlandırması

Televizyon yapımında hem tek kamera hem de çoklu kamera yöntemlerinden yaygın olarak yararlanılır. Prime time dramalar, TV için yapılmış filmler, müzik videoları ve ticari reklamlar için çoğunlukla tek kamera kullanılırken pembe diziler, talk showlar, sitcomlar vb. için çoklu kamera kurulumu daha sık kullanılır.

5.1.3.1. Tek Kamera Konumlandırması

Tek kameralı prodüksiyon sadece tek bir kamera kullanarak film yapma sürecidir (Görsel 5.10). Bu kurulumda çeşitli çekimlerin ve kamera açılarının her biri aynı kamera kullanılarak çekilir. Bunlar, her bir kareyi veya yeni açıyı elde etmek için hareket ettirilir ve yeniden çekilir.



Kameranın 1. pozisyonu



Kameranın 2. pozisyonu


Sunucu


Konuk

Görsel 5.10: Tek kameralı çekim

Tek kamera kurulumuyla çekim yapmanın önemli bir yönü kamera yerleşimidir. Çalışma için gereken set incelenir ve sahnenin havasına veya tonuna uyan bir açı bulunur. Örneğin dramatik bir konuşma çekiliyorsa oyuncuların beden dilini ve önemli sahne unsurlarını yakalayabilecek bir kamera açısı bulunur. Kamera, çekilen eylemi net şekilde görebilecek bir yere yerleştirilmelidir. Ayrıca arka planda veya çekimde istenmeyen bir görüntü veya dağınıklık olmamalıdır.

Setteki tek kamera ile bir sahneyi oluşturan her çekim ayrı ayrı yapılır. Bir sahne Görsel 5.10'daki gibi aktör A ve aktör B arasında gidip geliyorsa yönetmen önce kamerayı aktör A'ya doğrultur ve 1, 3, 5 ve 7 numaralı çekimleri yapar. Daha sonra kamerayı aktör B'ye çevirir ve 2, 4, 6 ve 8 numaralı çekimleri yapar. Yapım sonrası düzenleme sürecinde çekimler son sıralarına göre birleştirilir.

Tek kameralı yapımlarda kameralar ortam içinde kalıcı olarak kurulmaz. Görsel 5.11'de görüldüğü gibi dolly veya şaryo raylar üzerinde hareket ettirilerek sinematik bir his oluşması sağlanır.



Görsel 5.11: Tek kameralı bir çekim

Tek kamera kurulumunun avantajları şunlardır:

- Tek kamera hareketi, izleyicinin neler olup bittiğini anlamasını kolaylaştırır.
- Yönetmene her çekim üzerinde daha fazla kontrol sağlar.
- Sadece bir kamera gerektirdiği için daha ekonomiktir.
- Kameraların belirli bir şekilde veya birbirlerinin görüş alanında olmayacak şekilde konumlandırılmasına gerek olmadığı için farklı ortamlarda kullanılabilir.
- Hareketli setler için daha kolaydır.

Tek kamera kurulumunun dezavantajları şunlardır:

- Film yapımcısının yapabileceklerini sınırlar.
- Aktörler her seferinde rollerini üstlenmek zorunda kalır.
- Işık ve ses her çekim için ayarlanır.
- Çekimler daha uzun sürdüğü için pahalıdır.
- Kaydedilebilir bir olayın ne zaman gerçekleştiğini bilmek imkânsız olacağı için tek bir kamerayla canlı bir olayı çekmek son derece zordur.

5.1.3.2. İki Kamera Konumlandırması

İki kameralı çekim genellikle röportaj ve diğer canlı etkinliklerde kullanılır. Ayrıca monolog tipi konuşmalarda ve objelerin farklı açılardan çekimlerinde de iki kameradan faydalanılır. Bu kameraların ikisi de aynı anda çekim yapar. Kayıt sırasında kameraların hareket ettirilmesi veya konumlandırılması gerekmediği için çekim hızlı bir şekilde yapılır. Kameralar arası mesafe fazla olmamalıdır. Görsel 5.12'de görüldüğü gibi A kamerası, sunucuyu; B kamerası, konuğu eş zamanlı çeker. A ve B kameraları, karakterlerin çeşitli açılarını aynı anda kaydeder. Yönetmen daha sonra program kaydedilirken veya yayınlanırken açılar arasında geçiş yapma, tüm çekimleri kaydetme ve post prodüksiyonda birleştirme seçeneğine sahip olur.



Sunucu görüntüsü — Konuk görüntüsü

A



B



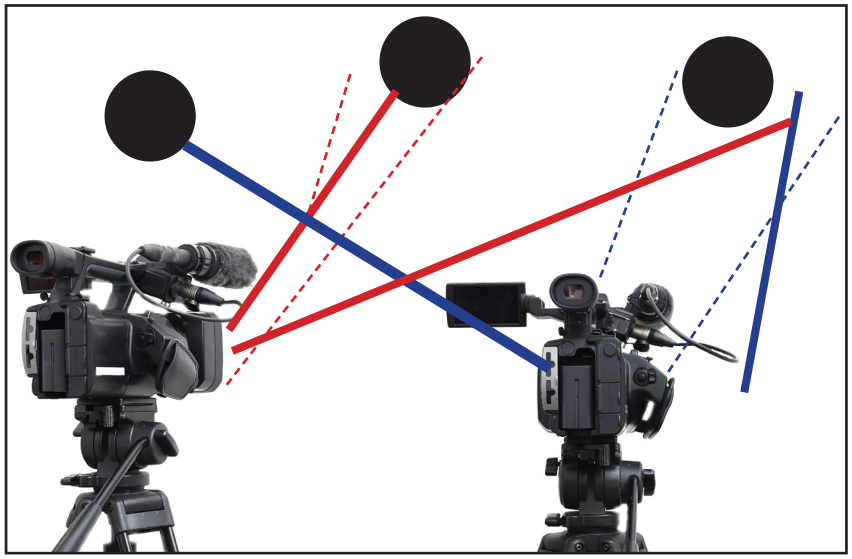
Görsel 5.12: İki kameralı çekim

İki kamera ile yapılacak röportajları tek kamera ile yapılan röportajlardan ayıran en önemli fark, kamera sayısındaki artışa paralel olarak çekim ölçeklerindeki çeşitliliğin artmasıdır. Görsel 5.13'te görüldüğü gibi iki kamera kullanılarak yapılan röportajlarda, kameraların yerleşim düzenlerinin iyi ayarlanması durumunda, kameranın az bir hareketiyle değişik çekim ölçeklerinde görüntü elde etmek oldukça kolaydır.



Görsel 5.13: İki kameralı bir stüdyo

Stüdyoda iki konuk ile yapılacak röportajın sunucusu konukların karşısındaki koltuğa oturduğunda stüdyo yerleşim planının nasıl olacağı Görsel 5.14'te verilmiştir. Burada birinci kamera, röportaja katılan konukların ikili çekimleri ile her konuğun yakın, bel ve göğüs çekimlerini yapabilir. İkinci kamera ise röportajı yapan kişinin görüntüleri ile konukların tekli ve röportaja katılanların üçlü çekimlerini yapabilir. Görsel 5.14'teki düzene göre konumlandırılan kameraların, hareket edebilecek olanaklara sahip olduğunda yerleri değiştirilerek farklı açılardan çeşitli görüntüler elde edilebileceği de unutulmamalıdır.



Görsel 5.14: İki kamerayla röportaj çekimi

5.1.3.3. Üç ve Daha Fazla Kamera Konumlandırma

Çoklu kamera kurulumu, birkaç kameranın aynı anda bir sahneyi kaydettiği veya yayınladığı bir video prodüksiyon yöntemidir. Bu yöntemle program türüne göre stüdyoda veya stüdyo dışında çekimler yapılır. Çok kameralı çekim ile tek kameralı çekimde kamera konumlandırılması arasındaki ilk büyük fark, çekime dâhil olan kişi sayısıdır. Tek kameralı bir çekimde ekip genellikle yönetmen, kamera operatörü, ses kayıtçısı ve muhabir rollerini yerine getiren yalnızca bir kişiden oluşurken çok kameralı bir çekimde ekipteki kişi sayısı daha fazladır. Çok kameralı bir çekim her zaman yüksek derecede planlama, koordinasyon, ekip çalışması ve iletişim gerektirir.

Çoklu kamera kurulumunda kameralar aynı konumda kaldıkları için yerleştirilmeden önce çok dikkatli bir şekilde planlanmalıdır. Yanlış bir kurulum, videoyu birlikte düzenlemeyi zorlaştırabilir ve olası yeniden çekimlere yol açabilir. Bir set boyunca üç veya daha fazla kamera yerleştirilir. Birkaç kamera farklı açılarda kurulur ve aynı anda bir sahneyi kaydeder.

Kayıt sırasında kameraların hareket ettirilmesi veya konumlandırılması gerekmediği için çekim hızlı bir şekilde yapılabilir. Böylece bir sahneyi farklı bir açıdan yakalamak için birden fazla çekime duyulan ihtiyaç ortadan kaldırılır. Çok kameralı çekim özellikle canlı programlara uygundur. Çok kameralı çekim, anında karar vermeyi ve hızlı refleksleri gerektirir.

Görsel 5.15'teki gibi genel bir kurulumda iki dış kamera (1. kamera ve 3. kamera), karakterlerin yakın çekimlerini çekerken orta kameralar, sahnedeki genel hareketi yakalayan ve çevreyi gösteren ana çekimi çeker. Böylece eylemi başlatmak ve durdurmak zorunda kalınmadan tek bir çekimde birden fazla görüntü elde edilir.





1. Kamera



2. Kamera



3. Kamera

Görsel 5.15: Üç kameralı çekim

Çoklu kamera prodüksiyonunun avantajları şunlardır:

- Kurgu aşamasında çekimi düzenlerken tasarruf etmenin yanı sıra sahnenin farklı açıdan tekrar çekilmesi için yeniden aydınlatmaya gerek duyulmaz.
- Her yeni çekim için kamerayı hareket ettirmek gerekmediğinden bir günde çok daha fazla çekim yapılabilir.
- Birden fazla kamerayla çekim yapmak genellikle tek bir kamerayla çekim yapmaktan daha ucuzdur.
- Kamera sayısının artmasıyla çekim sırasında elde edilecek görüntülerin çeşidi fazlalaşır.
- Üç kameralı bir çekimde kameraların çekim yaptığı yerden başka bir yere geçmesi gerektiğinde üçüncü kamera, görüntü kaydına devam eder ve diğer kameraların yeni konumlarına yerleşmesi için zaman kazandırır.

Çoklu kamera prodüksiyonunun dezavantajları şunlardır:

- Fazla ekipman olduğu için kurulum daha uzun sürer.
- Daha fazla insanı işe almak gerektiği için masraflıdır.
- Kameralar genellikle kaydırma ve yakınlaştırma yapabilmelerine rağmen kuruldukları perspektifte kaldığı için birkaç perspektifin dışında gerçekleşen olayları yakalayamaz.
- Birden fazla kamerayla çekim yapmak kısıtlayıcı olarak görülebilir çünkü setin onları barındıracak şekilde konumlandırılması ve oluşturulması gerekir.

Görsel 5.16'da bir çekim stüdyosu verilmiştir. Burada üç sabit kamera ve bir jimmy jib kamerayla sabit ve hareketli çekimler yapılır. Bütün kameralar aynı anda kayıttadır. Çoklu kamera kullanılması, aynı olayın farklı perspektifleri arasında geçiş sağlarken izler kitle için görüntünün tekdüze olmasını engeller.



Görsel 5.16: Bir stüdyonun çoklu kamerayla çekimi

4. Uygulama: Tek Kamerayla Söyleşi Programı Çekimi

Uygulamanın Amacı: Stüdyo ortamında üç kamera konumlandırarak çekim yapmak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Sınıfı gruplara ayırınız. Ekipteki kişilere görev dağılımını yapınız. Yönetmen ve teknik ekip arasındaki uyum için yapım toplantısı gerçekleştiriniz. Program için bir konuk organizasyonu yapınız. Programın çekileceği stüdyo ortamını programın yapısına uygun hâle getiriniz. Işık ve ses ayarlaması yapınız. Program açılışı için konuşma metni hazırlayınız. Kullanacağınız kameraları ayarlayınız. Çekim yapacağınız mekânın program teknik setin kurulumuna uygunluğunu değerlendiriniz. Tek kamera ile yapılacak program çekiminde kamerayı özellikle konuğun yakın plan çekimlerini iyi kaydedebileceği açıyla yerleştiriniz. Görüşme esnasında konum değiştirme, görüntü yaklaştırma gibi ayarlar yapmayınız. Gerekli durumlarda çekimi durdurarak farklı perspektiflerden çekimler yapınız. Çekim esnasında komutları verecek bir kişi belirleyiniz ve gerekli yerde bu kişinin çekimi durdurmasını isteyiniz. Program ekip çalışanlarının birbiriyle uyumlu ve saygılı çalışmasına özen gösteriniz.

İşlem Basamakları

1. Stüdyoda genel konuşma düzenini oluşturunuz. Çekime uygun sunucu ve konuk oturma düzenini, kamera konumunu ve diğer teknik gereksinimleri ayarlayınız.
2. Sunucunun açılış konuşmasında göğüs plan çekimini yapınız.
3. Sunucunun konuğunu tanıtma cümlelerini söylemesiyle birlikte yavaşça "pan" yaparak konuğun da görüntü içinde yer almasını sağlayınız.
4. Sunucu soru yöneltirken kamerayla ikili çekime devam ediniz. Soruyu cevaplarken de sadece konuğu görüntüleyiniz.
5. Programa konuk olarak katılan kişinin önce uzak sonra yakın plan çekimini yapınız.
6. Çekimi durdurup farklı kamera konumlandırmasıyla konuk çekimini yapınız.
7. Programın sonunda kapanış konuşması yapılırken kamerayla tek başına sunucuyu veya konukla birlikte çerçeveleyerek programın son görüntülerini kaydediniz.
8. Çektiğiniz görüntüleri kurguda birleştiriniz.
9. Çekim sonuçlarını sınıfta paylaşınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Stüdyo düzenini oluşturdu.		
2. Kamerayı konumlandırarak diğer teknik hazırlıkları yaptı.		
3. Kamera açısını değiştirdi.		
4. Çekimlerin kurgusunu yaptı.		
5. Çekim sonuçlarını sınıfta paylaştı.		

5. Uygulama: İki Kamerayla Program Çekimi

Uygulamanın Amacı: Stüdyo ortamında iki kamera konumlandırması yaparak süreci takip etmek.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Sınıfı gruplara ayırınız. Televizyon kanallarından stüdyo ortamında çekilmiş röportajları izleyiniz. Konuk organizasyonu yapınız. Stüdyo dekoru ile aydınlatma, ses vb. teknik hazırlıkları yapınız. Sunucu metnini hazırlayınız. İki konukla yapılacak röportajlarda röportajı yapacak kişinin, konukların arasında yer almasını sağlayınız. Birinci kamerayı, sunucu ve ikinci konuğun çekimlerini yapacak şekilde konumlandırınız. İkinci kamerayı ise birinci konuğun ve röportajı yapan kişinin bel, göğüs ve yakın çekimleri ile sunucunun konuklarıyla konuşurken ikili ve üçlü çekimlerini yapacak şekilde konumlandırınız. Gerekli kamera ayarlarını yapınız.

İşlem Basamakları

1. Stüdyo dekorunu söyleşi programına uygun hâle getiriniz.
2. Stüdyo aydınlatması ve sesi ayarlamak için deneme çekimi yapınız.
3. Görüntüleyecek iki kamerayı söyleşi programına uygun yerleştiriniz.
4. Sunucunun hareket yönüne, konukların soru cevaplamadaki önceliğine göre kameralarla görüntüleri kaydediniz.
5. Çekimin kurgusunu yapınız.
6. Tek kamerayla yapılan program çekimi ile iki kamerayla yapılan program çekimini karşılaştırınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Stüdyo düzenini oluşturdu.		
2. Aydınlatma ve ses için deneme çekimi yaptı.		
3. İki kamerayı da çekime uygun yerleştirdi.		
4. Çekimleri gerçekleştirdi.		
5. Çekimin kurgusunu yaptı.		
6. Çekimleri karşılaştırdı.		

6. Uygulama: Üç Kamerayla Program Çekimi

Uygulamanın Amacı: Stüdyo ortamında üç kamera konumlandırmasıyla çekim yapmak, bir ve iki kamerayla çekilen programlar arasındaki farkları belirlemek.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Sınıfı gruplara ayırınız. Televizyon kanallarından stüdyo ortamında çekilmiş röportajları izleyiniz. Konuk organizasyonu yapınız. Stüdyo dekoru ile aydınlatma, ses vb. teknik hazırlıkları yapınız. Sunucu metnini hazırlayınız.

Üç kamera ile yapılan bir röportajın stüdyodaki yerleşim planı şu şekilde olmalıdır: Sunucu, konukları görebileceği şekilde sol tarafa oturur. Bu oturma planı, röportajı yapan kişinin konuklara soru yöneltirken veya konuklar soruları yanıtlarken her konukla göz teması kurmasına olanak sağlar. Birinci kamera, konukların genel ve yakın plan çekimlerini yapar. İkinci kamera, sunucu ile konukların genel ve yakın plan çekimlerini yapar. Ayrıca ikinci kameranın yapacağı genel çekimler, programın açılış veya kapanışında kullanılan görüntüleri verir. Bu çekimler, programa katılanları ve dekoru genel olarak izleyenlere tanıtmayı amaçlar. Üçüncü kamera ise birinci konuk ile sunucunun ikili ve tekli yakın plan çekimlerini yapabilecek bir konuma yerleştirilmiştir. Gerekli ayarları yaparak kameraları çekime hazır hâle getiriniz.

İşlem Basamakları

1. Stüdyo dekorunu röportaj çekimine uygun hâle getiriniz.
2. Stüdyo aydınlatmasını ve sesi ayarlamak için deneme çekimi yapınız.
3. Görüntüleyecek üç kamerayı röportaj çekimine uygun yerleştiriniz.
4. Sunucunun hareket yönüne, konukların soru cevaplamadaki önceliğine göre kameralarla görüntüleri kaydediniz.
5. Çekimin kurgusunu yapınız.
6. Diğer kamera konumlarıyla yapılan program çekimi ve üç kamerayla yapılan program çekimini karşılaştırınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Stüdyo düzenini oluşturdu.		
2. Deneme çekimi yaptı.		
3. Üç kamerayı da çekime uygun yerleştirdi.		
4. Çekimleri gerçekleştirdi.		
5. Çekimlerin kurgusunu yaptı.		
6. Çekimleri karşılaştırdı.		

5.2. VTR ÇEKİMİ YAPMA

Çekilen görüntülerin güvenli bir şekilde kaydedilmesini sağlayan cihazlara **VTR** denir. VTR, İngilizce **Video Tape Recorder** kelimelerinin baş harflerinden oluşmuştur. Türkçede ise **Video Kaset Kaydedici** anlamında kullanılır. Türkiye'de VTR, televizyon sektöründe önceden kaydedilmiş görüntüler için de kullanılan bir kavramdır. VTR kullanılmadan gerçekleştirilen herhangi bir program düşünmek oldukça güçtür. Canlı yayınlarda bile program jenerikleri VTR'den yayına verilir. Ayrıca spor karşılaşmaları gibi naklen yayınlanan programlarda yavaşlatılmış hareket, görüntünün dondurulması, gollerin yayın içinde ara ara yeniden gösterilmesi gibi teknikler VTR sayesindedir.

5.2.1. VTR Çekiminin Hazırlık Aşaması

VTR bazı programlarda programın bütününün içinde çok az bir yer kaplarken bazılarında neredeyse programın tamamı VTR'den oluşur. Örneğin haber programlarında, magazin programlarında çok fazla farklı VTR'ye ihtiyaç varken tartışma programlarında daha az VTR'ye ihtiyaç duyulur. VTR çekimi, programın türüne ve içeriğine göre değişir.

VTR hazırlamak için şunlar yapılır:

- Yapımcı yönetmen ve ekibin diğer üyeleri ile programın içeriğiyle ilgili bir toplantı gerçekleştirilir.
- Planlama toplantısı yapılırken program içeriğinde hangi konuların nasıl işleneceği, bunun için kimlerle, nerede, nasıl görüşüleceği vb. hususlar değerlendirilir.
- Program çekimi için gerekli donanımlar belirlenir.
- Çekim izinleri oluşturulur.
- Görüntüler şehir dışında çekilecekse ulaşım, konaklama, yemek yenilecek yer vb. belirlenir.
- Kamera, sabit çekim yapacaksa kameranın yeri belirlenir. Kamera, hareketli kullanılacaksa kameranın hareket edeceği alan gözden geçirilir.
- Kamera ayarları yapılır.
- Gerekli aydınlatma sağlanır.
- Konuyla ilgili arşiv görüntüler ve sesler bulunur.
- Konuyla ilgili metin hazırlanır.
- Seslendirme yapacak kişiler belirlenir.
- Grafik, jenerik vb. önceden hazırlanması gereken görüntüler oluşturulur.
- Kullanılacak müzik ve efektler bulunur.
- Hazırlanan VTR'lerin ne zaman yayınlanacağı belirlenir. Giriş ve final önemli olduğu için nasıl bir başlangıç ve final yapılacağı planlanır.

5.2.2. VTR Çekim Aşaması

VTR çekimin diğer adı dış çekimdir. VTR'ye aynı zamanda aktüel çekim de denir. Dış çekimi sadece cadde, park gibi mekânlar olarak düşünmemek gerekir. Bir iş merkezinde, konferans salonu gibi mekânlarda yapılan çekimler de dış çekimdir. VTR'ler genellikle stüdyo dışı ortamlarda yapılan çekimlerin kurgulanmasından oluşur fakat bazı programlarda stüdyo ortamlarındaki çekimler de VTR olarak hazırlanabilir. Örneğin canlı yayına katılamayacak bir konuk varsa stüdyo ortamında önceden çekimi yapılıp, gerekli eklemeler ve değişikliklerle kurgulanarak da VTR hazırlanabilir.

Stüdyo dışı bir çekimde; çekimin amacı, nerede ve hangi açılardan çekim yapılacağı, çekimin süresi gibi hususlar belirlenir ve ortam, çekim yapılacak hâle getirilir. Çekimde konuşmacı veya sunucu yer alacaksa kişinin duracağı alan, duruşu, bakış yönü belirlenerek o bölgeye uygun aydınlatma yapılır. Kamera, sabit çekim yapacaksa kameranın yeri belirlenir. Kamera, hareketli kullanılacaksa kameranın hareket edeceği alan gözden geçirilerek varsa engeller ortadan kaldırılır. Konuya uygun seçilmiş mikrofon kullanılarak ses kontrolü yapılır.

İzleme yapılacak zamanın olmadığı, çok çabuk montaja girilmesi gereken durumlarda çekim sırasında time code alınmalıdır. Çekim aşamasında devamlılık sağlanması için yönetmen yardımcısı tarafından notlar alınır. Dramatik yapımlarda bu görev, devamlılık yazmanı tarafından yapılır. Örneğin kamera bir kişiyi son çekiminde gözlüklü çektiyse devamında da gözlüklü bir şekilde çekmelidir.

Çekime başlanıp ara verildiğinde havada belirgin değişiklik olmamalıdır. Örneğin bir güneşli bir bulutlu çekim, ışık sıçramasına yol açacaktır. Bu nedenle çekim saatleri, hava koşulları da dikkate alınarak planlanmalıdır. Her mekân değişikliğinde ışık değiştiği için beyaz ayarı yapılmalıdır.

VTR'nin kurgusu tamamlanıp ses, müzik ve varsa alt yazı da eklendikten sonra video bandı yayına hazırdır. Bant programlar, birden çok VTR'nin birleştirilmesiyle oluşturulmuş yapım biçimleridir. Kurgusu yapılan VTR, canlı bir programın içinde kullanılacak görüntülerden biriyse diğerleriyle birlikte tek bir banda toplanır. Bandın üzerine görüntülerin time code'ları, toplam süreleri, VTR'nin içeriği gibi bilgiler yazılır. Bu bant, yayın öncesinde VTR operatörüne teslim edilerek canlı yayın esnasında akış sırasına göre yayına verilir. VTR'ler, programın sıkıcılığını alır. Burada önemli bir nokta da VTR'nin süresidir. VTR ne seyirciyi sıkacak ve programdan koparacak kadar uzun ne de çok kısa olmalıdır.

7. Uygulama: Televizyon Programı İçin Dış Mekân Belgesel VTR Çekimi Yapma

Uygulamanın Amacı: Anadolu'nun farklı yerlerinde üretim yapan bölge insanlarıyla bir araya gelerek geleneksel ve modern üretim süreçlerini ele alan VTR çekimi yapmak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Sınıfı gruplara ayırınız. Dış mekân VTR çekimlerini inceleyiniz. Bir televizyon yönetmeni veya yönetmen yardımcısıyla VTR'lerin nasıl hazırlandığını öğrenmek amacıyla görüşüp bilgilerinizi sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız. Hazırlayacağınız VTR'nin içeriğini belirleyiniz. Seçilen konu ile ilgili yapım ekibiyle ön çalışma yapınız. Kim veya kimlerle görüşülecekse, bir başka deyişle kim veya kimlerle çekim yapılacaksa onlardan randevu alınız. Mekân araştırması yapınız. İlk kez gidilecek bir mekânsa mutlaka telefonla mekânın özelliklerini öğreniniz ve ona uygun teknik donanım götürünüz. Programda kullanılacak müzik ile ilgili görüşme yapınız. Belgeselin dilini belirleyiniz. Dış mekân çekimlerinde iklim koşullarına dikkat ediniz. Her mekân değişikliğinde ışık da değiştiği için doğru renk elde etmek açısından beyaz ayarı yapınız. Sunucu ve konuşmacılara konuya uygun seçilmiş mikrofon takarak ses kontrolü yapınız. Belgesel çekiminizi mekânda değişiklik yapmadan doğal ortamdaki gibi veriniz. Yapacağınız çalışmalar ekip işi olduğu için saygı, hoşgörü, yardımlaşma, sorumluluk gibi tutum ve davranışlara özen gösteriniz.

İşlem Basamakları

1. Prodüksiyon hazırlıklarını yapınız.
2. Programda konuşacak kişilerin çekimini kendilerini rahat hissedecekleri yerde yapınız.
3. Kamera konumlarını belirleyiniz.
4. Görüntü ve ses kaydını alınız.
5. VTR kurgusunu yaparak VTR'yi uygun ortama kaydediniz.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Prodüksiyon hazırlıklarını yaptı.		
2. Kişilerin çekimlerini yaptı.		
3. Kamera konumlarını belirledi.		
4. VTR kurgusunu yaptı.		
5. VTR'yi uygun ortama kaydedip paylaştı.		

Bazı programlarda çekim olmadan sadece arşiv görüntüler ve seslerle VTR hazırlanır. Bunlar; eski programlar, fotoğraflar veya filmler olabilir. Eski İstanbul'u anlatan bir VTR hazırlanması gerektiğinde yapılacak ilk iş arşive başvurmaktır. Eski fotoğraflar, kitaplardaki İstanbul fotoğrafları, gazete kupürleri, eski televizyon programlarından görüntüler, eski Türk filmlerinin İstanbul görüntüleri başvurulacak arşiv kaynaklardır.

8. Uygulama: Arşiv Görüntülerden VTR Hazırlama

Uygulamanın Amacı: Çekim olmadan mevcut görüntüler ve sesleri birleştirerek programa uygun VTR oluşturmak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Sınıfı gruplara ayırınız. Hazırlayacağınız VTR'nin içeriğini belirleyiniz. Arşiv görüntülerin nereden elde edileceği konusunda görüşme yapınız. Gerekirse diğer televizyon kanallarından görüntü temin ediniz. Dışarıdan temin edeceğiniz görüntüler için gerekli yazılı izinleri alınız. Arşiv görüntüler belge ve fotoğraflardan oluşuyorsa kamera kaydını yapınız. Görüntü ile birlikte müzik kullanılacaksa müziği belirleyiniz.

İşlem Basamakları

1. Konuyla ilgili arşiv taraması yapınız.
2. Bütün bantları gözden geçirip not alınız.
3. Görüntülerin programda hangi sırayla kullanacağını belirleyiniz.
4. Kullanacağınız bir müzik varsa görüntüleri müziğin ritmine göre seçiniz.
5. Görüntü süresine uygun metin oluşturunuz.
6. Görüntü süresine uygun seslendirme yapınız.
7. VTR kurgusunu yapınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Arşiv araştırmasını yaptı.		
2. Yayın bantlarını gözden geçirdi.		
3. Görüntü sıralamasını oluşturdu.		
4. Müzik seçimini yaptı.		
5. Süreye uygun metin oluşturdu.		
6. Seslendirme yaptı.		
7. VTR kurgusunu yaptı.		

5.3. SES VE IŞIK HAZIRLIKLARI

Televizyon programlarında konuyu anlatmak ve görüntüleri daha kaliteli hâle getirmek için ses alımı ve ışık çok önemlidir. Ses alımında öncelikle mikrofonlar ses kaynağına yakın olmalıdır. Uzak yerleştirilmiş bir mikrofon, istenmeyen seslerin de alınmasına neden olur.

Ses ve ışık hazırlığında programın türü ve çekileceği mekân çok önemlidir. Herhangi bir mekânda istenmeyen sesleri önlemek için uygun mikrofonun seçilmesi ve ses kaynağına uygun bir yere konumlandırılması gerekir. Örneğin çevre seslerinin alınması istenmezse supercardioid veya hypercardioid gibi tek yönlü özelliğe sahip bir mikrofon ile yalnızca konuşan kişinin sesi alınabilir. Konuşan kişiyle birlikte çevre seslerinin de alınması istenirse çok yönlü bir mikrofon kullanılır. Farklı sesleri elde etmek ve istenen etkiyi oluşturmak için mikrofonlar değişik şekillerde yerleştirilebilir. En iyi sonucun alınabilmesi için mikrofonlar konuşmacıdan ortalama 45 ile 60 cm uzağa konulmalıdır.

Televizyon stüdyoları, ses sistemleri bakımından ses akustiği düşünülerek yapılmış özel yapılardır. Stüdyo duvarları, ses yalıtımını sağlayacak şekilde oluşturulmuştur. Televizyon stüdyosunda kullanılan kameraların ihtiyaç duyduğu ışık miktarını sağlamak üzere ışık kaynaklarının kullanılması bir stüdyo için en temel gerekliliktir.

Dış ortamda çekim yapılacağı zaman rüzgâr sesini minimum seviyeye indirmek için mutlaka deadcat kullanılmalıdır. Böylece ses daha kaliteli olacaktır. Farklı mikrofonlara göre deadcat de değişir (Görsel 5.17).



Görsel 5.17: Deadcat

SIRA SİZDE: Seslerin olduğu bir film sahnesini izleyiniz. Seslerini duymadan film sahnesini tekrar izleyip sizde oluşturduğu duygu durumunu, sesin önemini arkadaşlarınızla paylaşınız.

5.3.1. Ses Sistemlerinin Hazırlığı

Stüdyo düzenlemesinde sesin iletilmesi için mikrofon, stüdyodaki seyircilerin programı rahat duyabilmesi için hoparlörler yerleştirilmiştir. Programa telefonla katılan bir izleyicinin sesini stüdyodakilere dinletmek veya programın içeriğine bağlı olarak stüdyo içine müzik vermek amacıyla stüdyo büyüklüğüne göre farklı tipte profesyonel hoparlörler kullanılır. Hoparlörlerden çıkan ses herhangi bir yolla mikrofona tekrar gelirse sürüp giden bir uğultu duyulmaya başlanır. Hem televizyon başındakilerin hem de stüdyodaki seyircilerin duyduğu sesin kalitesini düşüren bu uğultuya **akustik geri besleme** denir. Akustik geri beslemeyi önlemek için mikrofonlar ve hoparlörler uygun yerlere yerleştirilmeli ve sadece bir yönden gelen sesleri toplayan mikrofonlar kullanılmalıdır.

Ses kaydı, çekim içeriğine bağlı olarak genelde görüntüyle birlikte yapılır ancak gerekli hâllerde yalnızca ses kaydı yapıldığı da olur. Stüdyolarda ses almak için çeşitli özellikte farklı mikrofonlar kullanılır. Mikrofonlar; yapısına göre telli ve telsiz mikrofonlar, kullanımına göre ise yakaya takılan mikrofonlar, el tipi mikrofonlar, masaüstü mikrofonlar, kalabalık sahneler veya seyircilerin seslerini almak amacıyla tavandan sarkıtılan mikrofonlar şeklinde sınıflandırılabilir. İhtiyaç hâlinde mikrofonlar tekerlekli hafif sehpalar üzerine olta benzeri (boom) çubuklara bağlanarak uzatılmak suretiyle ses alırken kullanılır.

Yönetmen, **interkom** adı verilen ve farklı mekânlarda kişiler arası sesli iletişim sağlayan cihaz üzerindeki mikrofondan ilgili personelin kulağına takılı kulaklık veya duruma göre önünde bulunan interkom sisteminin hoparlörü aracılığıyla talimatlarını iletir.

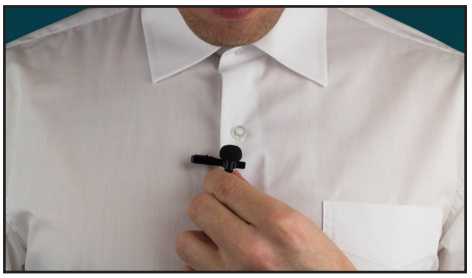
Stüdyo seslerini kontrol etmek amacıyla ses kontrol odaları bulunur. Bu odalarda ses kontrol masası (ses mikseri), sese değişik özellikler katmak üzere ses frekans dengeleyici cihaz (equalizer), ses izleme monitörleri ve ses geciktirici cihazlar vardır. Ses operatörü, stüdyo çekimi sırasında programın türüne bağlı mikrofonların kontrolünü yapar. Müzisyenlerin ve varsa ses sanatçısının mikrofonlarının seslerini açar, gerektiğinde konukların ve seyircinin kullandığı mikrofonların seslerini kapatarak istenmeyen seslerin yayına gitmesini engeller.

5.3.1.1. Program Türlerine Göre Ses Alımı

Televizyon programları, statik (hareket gerektirmeyen veya çok az hareket gerektiren) ve dinamik (geniş hareket gerektiren) şeklinde ayrıldığı için mikrofonlar da sabit veya hareketli olarak kullanılır. Statik yapımlarda bir mikrofon; masa, zemin sehpası, esnek veya sabit bir ayaklık üzerine konulabilir, kıyafete tutturulup gizlenebilir. Dinamik yapımlarda ise mikrofonlar; hareket edebilir tekerlekli boom, elle tutulan olta boom veya telsiz sistemleriyle kullanılabilir.

1. Statik Stüdyo Yapımlarında Ses Alımı

Statik stüdyo program türüne haber programları, tartışma programları, söyleşi programları örnek verilebilir. Bu programlarda en çok yaka mikrofonları kullanılır. Bunun başlıca nedeni, mikrofonun görünürlüğünün az olması ve kolay yerleştirilmesidir (Görsel 5.18).



Görsel 5.18: Yaka mikrofonu

Çok yönlü ses alma modeline sahip bir yaka mikrofonu, konuşmacının kafasını sağa sola çevirmesi durumunda bile ses seviyesinin eşit düzeyde kalmasını sağlayabilir.

Bir konuşmacının önündeki kâğıtları karıştırmasının sesi veya arka plandaki sesler sıkıntı yarattığında tek yönlü yaka mikrofonları tercih edilir. Her iki tarafa da dönerek konuşacak bir konuşmacıya tek yönlü yaka mikrofonundan iki tane kullanılır. Yaka mikrofonunun takılmasına dikkat edilmelidir. Yaka mikrofonu, kıyafete temas etmesi durumunda frekansları kesebilir veya kolye, kravat iğnesi gibi metal cisimlere temas edip sesin patlamasına yol açabilir.

Statik stüdyo yapımlarında masa veya sehpa üzerine yerleştirilen mikrofon kullanımında kameraların, teknik ekibin ve stüdyo içindeki diğer hareketli çalışanların gürültülerinin alınmaması için tek yönlü mikrofon kullanılmalıdır.

Masa mikrofonları kullanıldığında dikkat edilmesi gereken kurallar şunlardır:

- Masa mikrofonu, konuşmacının sağ veya sol yanına yerleştirilir (Görsel 5.19). Böyle bir yerleştirme, seslerin patlama olasılığını azaltır ve konuşmacının konuşma metni üzerindeki el veya kol hareketlerini kısıtlamaz.
- Mikrofonla masa veya sehpa arasına fiziksel şokları önleyici süspansiyon takılarak masaya el veya ayak çarpmalarından kaynaklanan gürültüler en aza indirgenmelidir.
- Panele katılan konuşmacılar ayrı masalara oturduklarında masalara yerleştirilen küçük ve esnek masa mikrofonlarının kullanımı uygundur (Görsel 5.20).



Görsel 5.19: Masa mikrofonu yerleşimi



Görsel 5.20: Esnek masa mikrofonu

- Dağınık oturan çok sayıdaki konuşmacının seslerini almada el tipi telsiz mikrofonlar tercih edilebilir (Görsel 5.21).
- Mikrofonla ses kaydı yapılırken oluşan ses patlamalarını filtrelemek için pop filter kullanılmalıdır. Böylece daha net bir ses kaydı elde edilir (Görsel 5.22).



Görsel 5.21: El tipi telsiz mikrofon



Görsel 5.22: Mikrofona takılmış bir pop filter

Set içindeki hareket geniş bir alana yayılmışsa iki boom mikrofon veya asılabilen, gizlenebilen mikrofonlar kullanılabilir (Görsel 5.26).



Görsel 5.26: Gizlenmiş boom mikrofon

Boom mikrofonun kullanımıyla ilgili şunlara dikkat edilmelidir:

- Boom mikrofon ile ses kaynağı arasındaki mesafe iyi ayarlanmalıdır. Boom mikrofonun konumu oyuncunun ön kısmında ve yukarısında, başının tam üstünde olmalıdır.
- Seyircili programlarda kamera ve boom mikrofonlar mümkün olduğu kadar seyircilerin görüş alanı dışında olmalıdır.
- Boom mikrofonun yaratacağı gölgelere ve mikrofonun kadrajda görünmemesine dikkat edilmelidir.

4. Stüdyo Dışı Yapımlarda Ses Alımı

Ses alımından önce mikrofon seçiminde mikrofonların yapısal ve yönel özelliklerinin sahnenin içeriğine uygun olarak seçilip yerleştirilmesi planlanmalıdır. Eğlence, drama, spor, belgesel, reklam gibi çeşitli programlar stüdyo dışında çekilebilir. Bu programlarda mikrofonlar genellikle görüntü dışında olacağı için olta boom mikrofonlar veya oyuncuların üzerine yerleştirilen telsiz yaka mikrofonları kullanılır.

Dış çekimlerde sunucu veya konuşmacıların sesini almak için genellikle rüzgârın yaratacağı ses patlamalarını önleyici (deadcat) ile birlikte dinamik mikrofonlar kullanılır. Stüdyo dışı haber programı çekiminde çevre sesini de almak için çok yönlü mikrofonlar tercih edilir fakat çevredeki sesler, konuşmacının sesinin istenen netlikte alınmasını engelliyorsa uygun bir rüzgârlıkla tek yönlü mikrofon da kullanılabilir (Görsel 5.27).



Görsel 5.27: Deadcat takılmış tek yönlü mikrofon

Hareketli dış drama çekimlerinde farklı mikrofon teknikleri kullanılabilir. Bu yöntem, ayrı kanallara kayıt gerektirir. Örneğin dış ortamda konuşan iki kişinin ses alımında konuşma sesi ayrı, çevre sesi ayrı kayıt alınarak kurgu aşamasında birleştirilebilir. Diyaloglardan alınan ses istenilen düzeyde değilse, arka planda gürültü fazlaysa diyaloglar stüdyoda tekrar kaydedilir.

Dış çekimlerde ses almanın bir başka yolu, iki ayrı mikrofon kullanımıdır. Bir mikrofon konuşmacının ağzına yaklaştırılarak çevre sesleri en aza indirgenir, diğer mikrofon ise çevre seslerini almada kullanılır. Bu mikrofonlardan alınan sesler ayrı ayrı kaydedilerek daha sonra birleştirilir. Bu yöntem, zamanın sınırlı olduğu haber çekimlerinde değil stüdyo dış drama çekimlerinde kullanılır.

9. Uygulama: Spor Programlarında Ses Hazırlığı Yapma

Uygulamanın Amacı: Spor programlarında gerekli olan ses sistemlerinin hazırlığını yaparak ses kaydını almak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Spor yayınlarında ses; sunucunun, kalabalığın sesi ve oyundaki aksiyonun sesi olmak üzere üç temel işitsel ögeden oluşur. Ses alımında en iyi sonucu elde etmek için üç ayrı yerden gelen sesi, mikserde belirli bir denge içinde birleştiriniz. Spor programlarında kullanılan kulaklıklı mikrofon ile bir tarafında yönetmenin komutları, diğerinde programın sesi olmak üzere kulaklığın her iki hoparlöründen ayrı bilgi taşınır. Seyircilerin tepkisi, oyunun heyecanını iletmede önemli olduğu için seyircilere ayrı bir mikrofon seçiniz. Oyuncuların birbirine bağırması, topun sesi, hakemin düdüğü vb. sesleri almak için seyirci mikrofonlarından ayrı mikrofonlar seçiniz. Maç sonrası röportaj yapacaksanız telsiz el mikrofonu veya yaka mikrofonu kullanınız.

İşlem Basamakları

1. Sunucu için kulaklıklı mikrofon seçiniz.
2. Seyircilerin seslerini almak için deadcat takılmış çok yönlü dinamik mikrofon yerleştiriniz.
3. Saha içi olarak tanımlanan oyundaki sesleri almak için shotgun veya uzaktan ses alma özelliği olan parabolik mikrofonlar kullanınız.
4. Gelen bütün sesleri ses mikserinde birleştiriniz.
5. Ses kaydını yapınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Sunucu için mikrofon seçimini yaptı.		
2. Seyirciler için mikrofon seçimini yaptı.		
3. Sahadaki sesleri almak için mikrofon seçimini yaptı.		
4. Bütün sesleri mikserde topladı.		
5. Ses kaydını yaptı.		

5. Müzik Programlarında Ses Alımı

Müzik programlarında ses alımının yapıldığı ortam ve müziğin türü, mikrofon seçimini ve yerleştirmesini etkiler. Bir konser çekimini planlayan ses operatörünün, konseri değerlendirdiği yerler şunlardır:

- Sahne (solistler, müzisyenler) ve seyircilerin bulunduğu bölüm
- Kayıt (yayına gidecek veya kaydedilecek müzik balansının yapıldığı yer)
- Reji (yayına giden son kontrol noktasında sunucuların konuşmalarının, seyirci efektlerinin ve çeşitli kaynaklardan gelen seslerin kontrol edildiği bölüm)



Görsel 5.28: Mikrofon ayırıcı

Bu bölümler için üç ayrı ses mikseri kullanılır. Sahneye yerleştirilen mikrofonlar Görsel 5.28'de görüldüğü gibi microphone splitter (mikrofon ayırıcı) cihaza girildikten sonra her bir kanal bağımsız olarak işlenmek üzere üçe ayrılır ve bu üç miksere girilir. Böylece bu mikrofonların tonlama ve balansı birbirinden etkilenmez.

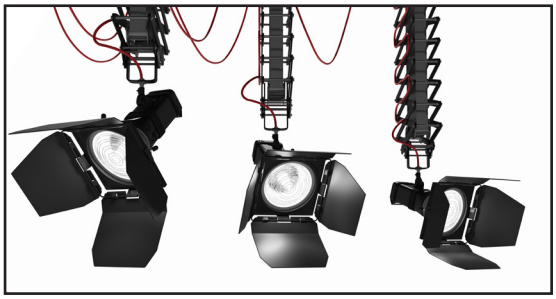


Görsel 5.29: Müzik aletinin ürettiği ses yönüne uygun yerleştirilen mikrofon

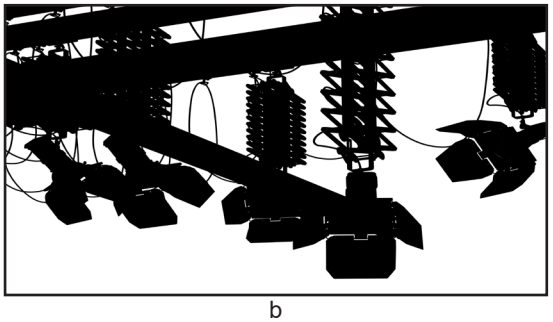
Akustiğe göre sahnede yapılacak tonlama ve balans, seyirciye sunulacak ve kayıt mikserinde kullanılacak olandan farklıdır. Akustik olarak üç ayrı bölüm birbirinden kısmen etkilense de bu üç mikser, elektriksel anlamda işlevlerini bağımsız şekilde yerine getirir. Müzisyenler yapımda yer alacaksa öncelikle görsel bütünlük içinde yerleştirilmelidir. Vurmalı müzik aletleri için dinamik, üflemeliler için de kondansör yapıdaki mikrofonlar gereklidir. Mikrofonlar, müzik aletinin ürettiği ses yönüne uygun yerleştirilmelidir (Görsel 5.29).

5.3.2. Işık Sistemlerinin Hazırlığı

Televizyon stüdyolarının tavanı, **teleskop** adı verilen ve ışıkları stüdyo tavanına sabitlemeye yarayan malzemeyle doludur. Teleskoplara bağlanmış, farklı amaçlar için kullanılan değişik türde ışık kaynakları, stüdyoların üzerini boydan boya kaplar. Bazı ışık kaynakları ise bir ayaklık üzerine takılarak yerden aydınlatma yapar. Işık sistemlerinin önemli bir ögesi de ışık kaynaklarının yüksekliklerinin ayarlanmasına yarayan ışık askı sistemleridir. Işık askı sistemleri içinde en yaygın kullanılan ekipman pantograflardır. **Pantograflar**; motorlu veya el ile kumanda edilerek çalışabilen, üzerine sabitlenmiş ışık kaynağını set üzerinde yukarı ve aşağı yönde hareket ettirmek için kullanılan, sert alüminyum malzemeden üretilmiş, makas şeklinde açılıp kapanarak hareket eden ekipmandır (Görsel 5.30).



a



b

Görsel 5.30: Pantograflara bağlanmış ışıklar

Stüdyo ışıklarının gövdeleri ve hareketli taşıyıcı aksamı kamera açısına girmeyecek şekilde olmalı ve yüksek seviyede tavana asılı durmalıdır. Büyük ölçekli stüdyolar için ışıkların asılacağı tavan yüksekliği 9 metre olabilir.

Stüdyo ışıkları genellikle şu iki farklı ayarlama süreciyle çalıştırılır:

- Işık kaynaklarının asılı olduğu taşıyıcı sistemlerinin fiziksel hareketlerinin kontrolü
- Her bir ışık kaynağının açılıp kapanması veya ışık seviyelerinin ayarlanması

Stüdyo ışıklarını kontrol etmek amacıyla ışık kontrol odaları bulunur. Bunlar genellikle kamera kontrol odaları ile aynı yapı içinde yer alır. Işık ve kamera, stüdyo çekimleri sırasında kullanılan cihazların yapı taşlarıdır. Işık operatörü ile kamera kontrol operatörü çekim öncesi ve sırasında iletişim hâlinde çalışırlar.

Işık operatörü, kumanda panelinden tek tek veya gruplar hâlinde numaralandırılan stüdyo ışık askı sistemlerini çekim sahnesine uygun olacak biçimde hareket ettirerek ışık kaynaklarının pozisyonlarını ayarlar. Işık operatörü, çekim öncesinde ışık kontrol masasını kullanarak çekimdeki ışık kaynaklarını açıp kapatır ve onların seviye ayarlarını yapar. Stüdyodaki aydınlatmayı kontrol eder. Interkom aracılığıyla ışık teknisyenine talimatlar vererek gerekli düzeltmelerin yapılmasını sağlar. Çekim sırasında da ışık sisteminin tüm unsurlarını kontrol altında tutar.

Kameraman, sahne aydınlatmasına uygun elektronik ayarları yapar. Bu ayarlar; kamera sinyallerinin beyaz ve siyah seviyelerindeki renk ayarları, sahne aydınlatmasına uygun filtre seçimi, kamera kazanç kontrolü ve diyafram ayarlarıdır. Kamera kontrolcü, stüdyo çekiminde kullanılacak tüm kameralar için benzer ayarlamaları yapmak zorundadır. Ayar yapılmayan kameralarda renk ve parlaklık (aydınlık bilgisi) farklılıkları olur. Örneğin sunucunun kıyafeti veya teni gerçek renklerinden farklı algılanır. Burada önemli olan husus, sahnenin tümünde hem gerçek rengi yakalamak hem de tüm kameraların aynı rengi göstermesini sağlamaktır.

Televizyon programlarında kameranın önündeki nesnelerin görülebilmesi ve kaydedilebilmesi için teknik, estetik ve psikolojik amaçlar açısından aydınlatılması gerekir. Bu aydınlatmalar şunlardır:

- **Teknik Açıdan Aydınlatma:** Kameranın, teknik açıdan doğru bir görüntü üretebilmesi için ışığın yoğunluğunun yeterli ve nesnelerin renklerini bozmayacak nitelikte olması gerekir.
- **Estetik Açıdan Aydınlatma:** Sinema ve televizyon, iki boyutlu görüntü yaratır. Estetik açıdan aydınlatmayla bir televizyon yapımında ışık ve gölgenin düzenlenmesi sonucu üç boyutlu derinlik etkisi oluşturur. Bir nesnenin şekil ve boyutunu belirlemede ışıktan daha çok gölgeler önem kazanır. Nesnenin şeklini ortaya çıkaran gerçekte ışık değil gölgedir.
- **Psikolojik Açıdan Aydınlatma:** Psikolojik etki, görüntüyü anlamlandıran birçok ögenin (çerçeveleme, kamera açısı, çekim ölçeği, renk, kurgu vb.) birlikteliğinden oluşur. Psikolojik etki yaratmada etkin ögelerden biri de aydınlatmadır. Televizyon programında sevinç, üzüntü veya heyecan gibi duygusal etkilerin yaratılmasında aydınlatmanın önemi büyüktür. Aydınlık ve parlak nesneler coşkulu duygular uyandırırken koyu ve karanlık nesneler daha çok karamsar bir atmosfer oluşturur. Etkili bir aydınlatmada temel unsur, ışık ve gölgenin birleşmesidir. Işığın açısı ve yayılma alanı dikkatle seçilip düzenlenerek görüntüye istenen etki verilir. Sert aydınlatma, sıcak güneş ışığı etkisi verir, hareketi ve yaşamı tanıtır. Uzun gölgeler, akşamüstü etkisini verir. Aynı zamanda rahatsızlığı, üzüntüyü, ölümü anlatmak için kullanılır. Genellikle çok aydınlatılmış nesneler, az aydınlatılmış nesnelerden daha çok dikkat çeker.

SIRA SİZDE: Okulunuzda bulunan farklı ışık kaynaklarını kullanarak dramatik etkiler oluşturunuz.

Bir film veya televizyon yapımında, görüntünün içerdiği alanda renkleri doğru olarak kaydedebilmek için ortamdaki tüm ışıklar aynı renk ısısını yayar duruma getirilmelidir. Dış çekimlerde kullanılan lambalar, gün ışığı veya 6000-6500 Kelvin ısısına sahipken stüdyolarda kullanılan lambalar, Tungsten veya 3200 Kelvin renk ısısına sahiptir.

> **NOT:** Işığın bir ortamda görünen rengine **renk ısısı (sıcaklığı)** denir. Renk ısısının birimi Kelvin'dir. Renk ısısı arttığında ışığın rengi kırmızıdan maviye doğru bir değişim gösterir.

Teknik ayarlar yapılırken kamera kontrolcünün en önemli yardımcı ekipmanı, bir video giriş sinyalinden gelen görüntünün parlaklık ve renk değerlerini ölçen waveform (dalga biçimi) monitörlerdir. Çekim öncesi ışığı hazırlanan sahnede ayarlar yapılırken bu profesyonel cihazlardan oluşan ekipman kullanılır. Stüdyoda kullanılan ışıkların farklılıkları ve konumları gereği her noktada aynı ışık dağılımı olmayabilir. Çevirme hareketi yapan kameralarda görüntü farklılıkları oluşur. Kamera kontrol operatörü, ilgili kameraya remote kontrol panelinden hemen müdahale ederek gerekli düzeltmeleri yapar (Görsel 5.31).



Görsel 5.31: Stüdyo remote kontrol paneli

Aydınlatma gerçekleştirilirken dikkat edilmesi gereken konulardan biri de gölgenin kontrolüdür. Örneğin programa katılanların dekorun içinde duvarlara çok yakın olmaları hâlinde gölgeler ortaya çıkacaktır. Bu, çoğu televizyon programında istenmeyen bir durumdur. Teknik yönetmenler, yapılan aydınlatmanın etkisini kontrol etmelidir.

10. Uygulama: Spor Programlarında Işık Hazırlığı Yapma

Uygulamanın Amacı: Spor programlarında gerekli olan ışık sistemlerinin hazırlığını yaparak aydınlatmayı sağlamak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Televizyonda izlediğiniz programlarda veya filmlerde ışığın etkisini inceleyiniz. Programın dekor tasarımını yapınız. Aydınlatma gereçlerini hazırlayınız.

İşlem Basamakları

1. Programın içeriğine uygun aydınlatma yapınız.
2. Aydınlatma kaynaklarını kameraların pozisyonlarına, bomm mikrofonun pozisyonuna vb. dikkat ederek yerleştiriniz.
3. Bulunduğunuz ortamda ışık renginin doğru oluşturulabilmesi için beyaz ayarını yapınız.
4. Sahne aydınlatmasına göre kameranın diğer ayarlarını yapınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Program içeriğine uygun aydınlatma yaptı.		
2. Aydınlatma kaynaklarını yerleştirdi.		
3. Beyaz ayarını yaptı.		
4. Kamera ayarlarını yaptı.		

5.3.2.1. Greenbox Aydınlatması

Greenbox, yeşil perde ve greenscreen olarak da adlandırılan bu uygulamayla günümüzde birçok filmde, televizyon programlarında, reklam filmlerinde, haber ve hava durumu bültenleri gibi birçok farklı videoda karşılaşılır. Bu teknik, yeşil perde önünde çekilmiş bir görüntünün arkasına istenen görüntünün yerleştirilmesi ilkesine dayanır. Stüdyo ortamında greenbox uygulamasıyla yapılan çekimler farklı mekânlarda maliyet ve zaman kaybını azaltır ve çok daha hızlı bir şekilde gerçekleştirilir. Türk sinemasında da bu tarz örnekler çoğalmıştır.

Filmlerde en heyecan verici şeylerden biri ister çöken binalar olsun ister uçan ejderhalar olsun fantastik arka planlardır. Bu tür görüntüleri elde etmek için yeşil ekran kullanılmalıdır. Yeşil perde kullanılırken en önemli şey, onu doğru şekilde aydınlatmaktır.

> **NOT:** Chroma key, mavi veya yeşil fon olarak da adlandırılan bu efekt, bir görüntü kaynağında seçilen bir rengin özel bir yöntemle silinmesi ve yerine ikinci bir görüntü kaynağının yerleştirilmesi işlemidir.

SIRA SİZDE: Greenbox tekniğinde yeşil renk kullanılmasının nedeni sizce ne olabilir?

Yeşil ekran aydınlatmasında dikkat edilmesi gerekenler şunlardır:

- Yeşil perdedeki kırışıklıklar, yırtıklar düzeltilmelidir. Bu kusurlar, yeşil perdeye ışık yansıdığında gölgeler oluşturabilir, pürüzsüz ve eşit bir rengin oluşmasını zorlaştırır. Kullanılan kumaş kırışık ise tekrar pürüzsüz oluncaya kadar kumaşı buharlamak veya ütülemek gerekir. Kumaş hâlâ toplanıyorsa Görsel 5.32'deki gibi kırışıkları gidermek için daha sıkı bir şekilde gerilmelidir. Perde yerine duvara boya kullanılıyorsa duvarın yontulmuş veya aşınmış yerleri kontrol edilip yeniden boyanması gerekebilir.



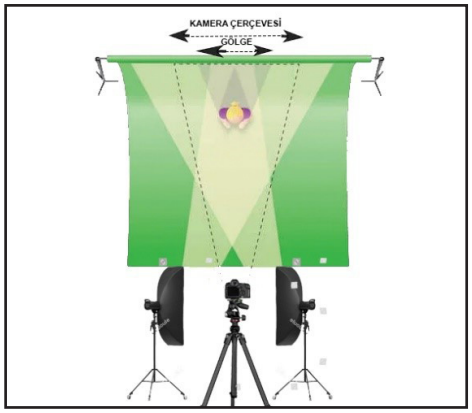
Görsel 5.32: Kırışık yeşil perde

- Çekimde herhangi bir yansıtıcı malzemeden kaçınmak gerekir. Takı ve gözlükler bunu zorlaştırabilir.
- Görsel 5.33'te görüldüğü gibi doğrudan yeşil ekrana yönlendirilmiş iki ışık stüdyoyu aydınlatır. Bu ışıkların aynı türde olmasına dikkat edilmelidir. Ayrıca ışıklar aynı konumda ve açıda (45 derece) yerleştirilmelidir. Farklı ışık kullanıldığı zaman pozlama sorunları ortaya çıkar.

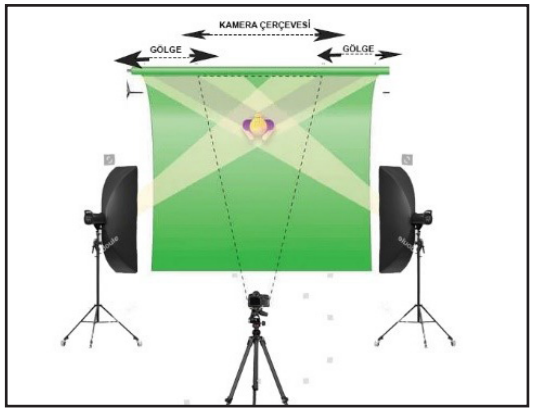


Görsel 5.33: Greenbox aydınlatması

- Çekilen nesneler düzgün bir şekilde aydınlatılmalıdır. Genellikle çekim yapılacak konu, yeşil ekrandan yaklaşık 2,5 metre uzakta olmalıdır. Yeşil ekran ve konu aynı anda aydınlatılmamalıdır. Önce konu aydınlatılmalı; anahtar ışık, dolgu ışık ve arka ışık ayarlanmalıdır. Daha sonra yeşil perde aydınlatılmalıdır. Anahtar ışık, konunun aydınlatılması için kullanılan ana ışıktır. Ana ışığın karşısına dolgu ışığı yerleştirilmelidir. Dolgu ışığı, ana ışığın oluşturduğu gölgeleri ortadan kaldırıp ana ışığı yaymak için kullanılan daha zayıf ve yumuşak ışıktır. Konunun arkasına veya yanına bir arka ışık yerleştirilmelidir. Arka ışık, konunun üç boyutlu görünmesini sağlar.
- Görsel 5.34'te çekim yapılacak nesnenin perdedeki gölgeleri artar, Görsel 5.35'te ise gölgeler, kamera açısının dışında kalır. İki yeşil ekranın ışığı farklı açılarla değiştirildiğinde Görsel 5.34'teki kurulum her zaman avantaj sağlar çünkü bu şekilde kamera açısına konunun gölgesi girmez, gölgeler kamera açısından uzakta ve yanlarda görülür.



Görsel 5.34: Yeşil perde aydınlatması-1



Görsel 5.35: Yeşil perde aydınlatması-2

- Arka plan aydınlatması için sert ışık kaynakları yerine geniş, yumuşak difüzyonlu ışık kaynakları kullanılmalıdır.
- Arka planın bir tarafı yeterli aydınlatılmış, diğer tarafı az aydınlatılmışsa post prodüksiyon aşamasında işi zorlaştırır. Bu durum, fazla veya az pozlanmış arka plan için de geçerlidir. Kameranın pozlama ayarı doğru yapılmalıdır. Pozlama, kameranın ne kadar ışık aldığı veya görüntünün ne kadar parlak olduğu ile ilgilidir. Bazen çekim yaparken renk lekeleri görülebilir. Bunu engellemek için normal videoya göre daha az parlaklık gerekir.
- Dijital gürültü, videoda oluşan renk lekelerini ifade eder. Yüksek ISO'lar daha fazla gürültüye sebep olur. Bu durum, yeşil ekran için tek bir rengi ayırmayı zorlaştırır. Çok düşük ISO değerleri, yeşil ekranın yetersiz pozlamasına neden olacağı için uygun ISO değerleri ayarlanmalıdır.
- Kamera ekranında eşit bir yeşil dağılımı görüldüğünde çekim için doğru ışıklandırma yapılır.
- Büyük yapımlarda tepeden aydınlatma, ek kaynaklar veya daha fazla difüzyon kullanmak gerekebilir ancak temel aydınlatma ilkesi her zaman geçerlidir.

11. Uygulama Greenbox Aydınlatması Yapma

Uygulamanın Amacı: Yeşil perdeyi eşit bir şekilde aydınlatmak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Greenbox ile çekilmiş filmleri araştırarak yeşil perdenin filme etkisini açıklayınız. Yeşil perde önünde çekeceğiniz konuyu belirleyiniz. Çekimi yapılacak nesnede yeşil herhangi bir şey olmamasına dikkat ediniz.

İşlem Basamakları

1. Yeşil perdeyi stüdyoda uygun bir yere yerleştiriniz.
2. Gerekli ışık kaynaklarını yerleştiriniz.
3. Kamera kartlarını hazırlayıp kamera çekim ayarlarını yapınız.
4. Ekranda gölge yok oluncaya kadar ışık kaynaklarının açısını değiştiriniz.
5. Görüntüyü kaydediniz ve kurgu programında konuyu yeşil perdeden ayırınız.
6. Programda gerekli ayarları yaptıktan sonra arka plana istediğiniz görüntüyü ekleyiniz.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Çekimi yapılacak konuyu belirledi.		
2. Işık kaynaklarını doğru bir şekilde konumlandırdı.		
3. Kamera pozlama ayarlarını yaptı.		
4. Çekimini yaptı ve kurgu programına aktardı.		
5. Yeşil arka planı silerek uygun arka plan görüntüsünü yerleştirdi.		

5.4. SOĞUK VE SICAK PROVALAR

Yapım sürecinin sorunsuz gerçekleşmesi ve zamanın, mekânın, teknik olanakların, bütçenin etkin kullanılması için prova her televizyon programı yapımı için kaçınılmaz bir işlemdir. Provanın amacı, ortaya çıkabilecek sorunların önceden saptanıp giderilerek gerçek yapımın pürüzsüz gerçekleştirilmesinin ve çok değerli olan mekânın ve teknik donanımın olabildiğince az kullanılmasının sağlanmasıdır. Provalarda dekor kurulur, ses ve ışık donanımları hazırlanır, stüdyo ve kontrol odalarında düzenleme yapılır, çeşitli bağlantıların kontrol edilmesi gibi işlemler gerçekleştirilir. Yönetmenin kameramandan nasıl görüntüler istediğini anlatması, kameramanın da nereden hangi çekimi alabileceğini görmesi, hataların kayıttan önce görülmesi ve önlem alınması açısından provalar önemlidir. Yapımın türüne ve niteliğine göre prova yapılır. Programın türüne göre prova aşaması da değişir. Örneğin bir haber bülteni için prova kısa sürerken karmaşık bir dramatik yapımda provalar daha uzun sürer ve ayrıntılı çalışmayı gerektirir. Prova, soğuk ve sıcak olmak üzere iki şekilde gerçekleştirilir.

5.4.1. Soğuk Prova

Stüdyo dışında yapılan provadır. Sıcak prova öncesi canlandıracakları karakterin özelliklerini kavramaları açısından drama programlarında oyuncuların rollerini prova etmesi zorunludur. Bu provaya **soğuk prova** denir. Görsel 5.36'da görüldüğü gibi soğuk prova, programa katılacak oyuncuların teknik araç gereç olmadan, filmdeki hareketleri prova ederek gösteriye hazır duruma gelmeleri için yapılacak çalışmaların tümünü kapsar. Soğuk prova, oyuncularla yapılacak okuma provalarından sonraki evredir. Okuma provalarında metnin yorumu, tonlama ve kişiliklerle ilgili çalışmalar yapılır. Soğuk provalarda oyuncu hareketleri ile ezber pekiştirilir.



a



b

Görsel 5.36: Soğuk prova çalışmaları

5.4.2. Sıcak Prova

Programın metnine veya senaryoya uygun çekim yapılıyormuş gibi kamera, ışık, aydınlatma vb. tüm ekipmanın kullanımıyla kostüm, aksesuar, makyaj vb. ekranda görünecek her şeyin tümüyle prova edilmesi işlemine **sıcak prova (kameralı prova)** denir (Görsel 5.37).



Görsel 5.37: Sıcak prova çalışmaları

Tüm ekipmanların kullanımıyla yapılan ve ortaya çıkan sorunların çözüldüğü sıcak provalar sanki yayın kaydı yapılıyormuş gibi son prova şeklinde gerçekleştirilir.

Sıcak provanın avantajları şunlardır:

- Yönetmeni ve oyuncuları hazırlar.
- Kamera ölçekleri ve konumlarını netleştirir.
- Program süresini belirler.
- Programın ritmini oluşturur.
- Işık yeterliliğini ölçer.
- Görsel tasarımın çekim ölçeklerine uygunluğunu denetler.
- Mikrofonların yerini belirler.

Provaların ardından yönetmen, çekim metnini ve kamera kartlarını hazırlar. Haber ve açık oturum türü programlar dışında her program için mutlaka kamera kartı hazırlanmalıdır. Kamera kartı, her kamera için ayrı ayrı hazırlanan ve çekim metnine göre her kameraya düşen görevlerle ilgili bilgilerin yer aldığı özel bir metindir. Kart üzerinde bilgi olarak çekim numarası, kameranın konumu, kullanılacak mercek ve alınacak çekimin kısa açıklaması bulunur. Her kameranın ne tür çekimler alabileceği önceden kameramanlarla konuşulmalıdır. Kameramanlar, kameraların konumlandırmasını ve ayarlarını yönetmen ve ışık yönetmeniyle birlikte çalışarak gerçekleştirirler.

SIRA SİZDE: Provasız çekimlerde karşılaşılabilecek sorunlar neler olabilir?

5.4.3. Reji Toplantısı

Yapım aşamasına geçilmeden önce yönetmen tarafından reji toplantısı yapılarak program akışı ekibin şefleriyle paylaşılır. Bütün yapım işleri ayrıntısıyla açıklanır, görevler dağıtılır ve olası sorunlar belirlenir. Programda nelerin, nasıl olacağı ve yapılacak hazırlıklar konusunda teknik ekibin görüşleri alınır, istekler netleştirilir. Reji toplantısına yönetmen, yönetmen yardımcıları, dekor tasarımcısı, ışık yönetmeni, ses yönetmeni, teknik yönetmen katılır. Program türüne ve zorluğuna göre davet edilebileceklerin sayısı da değişir. Bu kişilerin dışında makyöz, kostüm sorumlusu, kameramanlar, resim seçici gibi kişiler de toplantıya dâhil olabilir. Yönetmen, teknik yönetmenle görüşerek daha önceden belirlenmiş teknik donanımın tamamlanmasını ve yayına hazır hâle getirilmesini ister.

Reji toplantısında programın biçimi, özellikleri ve değişik sahnelerde ne tür bir atmosfer gerektiği herkese açıkça anlatılır. Işık ve ses görevlilerinin, oyuncuların, sunucuların çeşitli sahnelerdeki yerleri bildirilir. Reji toplantısının sonunda herkes kendinden istenenin ne olduğunu tam olarak bilir. Bu toplantıdan sonra yapılacak bütün değişikliklerden teknik ekip haberdar edilir.

SIRA SİZDE: Yapım öncesi reji toplantısında hedeflenen temel amaç ne olabilir?

5.4.4. Deneme ve Pilot Çekimler

Deneme ve pilot çekimler, sunucu ve oyuncu seçimi amaçlı deneme çekim ile program tanıtımı amaçlı deneme çekimi olmak üzere ikiye ayrılır.

5.4.4.1. Sunucu ve Oyuncu Seçimi Amaçlı Deneme Çekimleri

Deneme çekimleri daha çok dizilerde oyuncu ve sunucu seçmek amacıyla yapılır. Senaryoya uygun karakteri en iyi canlandıracak oyuncu seçiminde zaman zaman iyi oynamak, zaman zaman da iyi resim vermek önemlidir. Sesli çekim yapılacak bir dizi ise deneme çekiminde oyuncunun diksiyonu, sesi de önem kazanır. Sunucu deneme çekiminde ise sunucunun diksiyonu, kameradan görünümü, programa hâkimiyeti gibi unsurlar dikkate alınır. Günümüzde cast ajanslarından oyuncu sağlandığı için yapımcı genellikle istediği nitelikleri ajansa bildirir. Ajanslar, istenen nitelikteki kişilerin daha önceden yapılmış deneme çekimlerini yapımcıya gönderir. Yapımcı da bunların arasından seçim yapar.

5.4.4.2. Program Tanıtımı Amaçlı Deneme Çekimleri

Program tanıtımı amaçlı deneme çekimlerine pilot çekim de denir. Pilot çekim, programı pazarlamak için programla ilgili bilgi vermeyi ve programı tanıtmayı amaçlayan örnek bir programdır. Hazırlanan program, televizyon kanal sahibine veya program müdürüne sunulur. Fikir aşamasındaki bir programı somut şekilde görerek eksikliklerini gidermek, sunucunun performansını değerlendirebilmek için de pilot çekim yapılır. Pilot çekimler özellikle ülkemizde önemli bir sektör hâline gelen televizyon dizilerinde çok kullanılan bir yöntemdir.

12. Uygulama: Program Çekim Öncesi Soğuk ve Sıcak Prova Yapma

Uygulamanın Amacı: Çekim planlarını bant kayıt veya canlı yayına göre sıcak ve soğuk prova uygulamaları kapsamında test etmek.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Çekimi yapılacak program veya senaryoya göre çekim metnini oluşturunuz. Bir televizyon programı çekilecekse sunucunun yapacaklarını, hangi konuğun ne zaman stüdyoda olacağını ve ne yapacağını, konukların yerleşimini, program esnasında yapılacakları belirleyerek çekim planını oluşturunuz.

İşlem Basamakları

1. Çekim planına göre programın görsel biçimini gözlemlemek için kamera kaydı olmadan soğuk prova uygulaması yapınız.
2. Sıcak prova öncesi stüdyoda veya mekânda kurulacak sete ait tasarım unsurlarının yerlerini belirleyiniz.
3. Kamera açısı ve konumları ile kamera türü ayrıntılarını gösteren kamera kartlarını planlayınız.
4. Kaliteli ses için mikrofonları planlayınız.
5. Stüdyo veya çekim mekânının ses ve görüntü kalitesi bakımından yeterliliğini kontrol ediniz.
6. Görevli tüm ekibin katılımıyla kamera kaydı alarak sıcak prova uygulaması yapınız.
7. Prova aşamasında ortaya çıkan sorunları çözünüz.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Çekim metnini oluşturdu.		
2. Çekim planını oluşturdu.		
3. Program için tasarım unsurlarını belirledi.		
4. Teknik donanımların durumlarını belirledi.		
5. Soğuk prova uygulaması yaptı.		
6. Sıcak prova uygulaması yaptı.		

13. Uygulama: Deneme Çekimi Yaparak Program İçin Sunucu ve Oyuncu Seçme

Uygulamanın Amacı: Programın niteliğine uygun sunucu ile karakteri en iyi canlandıracak oyuncuyu seçmek ve programı pazarlamak amacıyla pilot çekimi yapmak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Sunucu içerikli bir televizyon programı oluşturunuz. Televizyon programının amacını ve hedef kitlesini belirleyiniz. Sunucunun programa hâkimiyetini ve diksiyonunu değerlendiriniz.

İşlem Basamakları

1. Sunucu deneme çekimi yapınız.
2. Oyunculu bir televizyon programı oluşturunuz.
3. Karakterleri belirleyiniz.
4. Karakterleri en iyi şekilde canlandıran oyuncu seçimini kararlaştırınız.
5. Oyuncu deneme çekimi yapınız.
6. Programınızı tanıtacak pilot çekimi yapınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Televizyon programı oluşturdu.		
2. Sunucu deneme çekimini yaptı.		
3. Karakterleri belirledi.		
4. Oyuncu deneme çekimini yaptı.		
5. Programın pilot çekimini yaptı.		

5.5. STÜDYO ÇEKİMİ

Televizyon programları; yayın içeriği, saati, konusu, işlevleri, izleyici kitlesinin durumu ve özellikleri, yapı ve içerik biçimleri bakımından türlere ayrılır. Televizyon programları, izleyicinin kolay takip edebileceği ve algılayabileceği ortak anlatı kurallarına ve özelliklerine dayanır. Televizyon ana program türleri; drama, komedi, eğlence, spor, haber, reality, eğitim ve reklam olarak sınıflandırılabilir. Her bir program türü kendi içinde de farklı türlere ayrılır. Program türleri aynı zamanda televizyon endüstrisindeki fiilî yapım sürecini de organize eder. Örneğin durum komedileri (sitcom) genellikle stüdyo içinde çekilirken dramalar (dizi filmler) tıpkı sinema filmlerinde olduğu gibi stüdyo dışı mekânlarda çekilir.

Program türleri şu şekilde sınıflandırılır:

- Haber programları
- Spor programları
- Kültür programları
- Dinî ve moral programlar
- Eğitim programları
- Bilgilendiren ve eğlendiren programlar
- Gerçek insan yaşamından yola çıkılarak hazırlanan programlar
- Dramatik programlar
- Müzik programları
- Eğlence programları
- Program tanıtımları
- Reklamlar
- Diğer tür programlar

5.5.1. Televizyon Stüdyosunda Program Türleri

Televizyon stüdyosundaki programlar; haber programları, spor programları, kültür programları, eğlence programları vb. türlere ayrılır.

5.5.1.1. Haber Programları

Televizyonun en önemli işlevlerinden birinin bilgi ve haber vermek olduğu düşünülürse haber programlarının önemi bir kez daha ortaya çıkar. Günümüzde haber programları, stüdyoda çekilen diğer tüm program türlerine oranla en fazla izleyici kitlesine ulaşan programlardır. Stüdyo içinde üretilen başlıca haber programları şu şekildedir:

- **Haber Bülteni:** Haber bültenlerinde kamuoyuna ulusal, uluslararası, yerel, güncel, toplumsal, siyasal, ekonomik, sanatsal ve kültürel olaylar, konular ile gelişmeler hakkında anlık bilgiler sunulur. Genellikle sunucu veya spiker haber bültenini ekranda canlı bir şekilde sunar ve ardından o haber ile ilgili daha önceden kaydedilmiş ve kurgulanmış VTR ekrana verilir. Televizyonda yayınlanan haber bültenleri ana ve ara haber bülteni olmak üzere ikiye ayrılır. Ana haber bülteni genel olarak izleyicinin ekran başında en çok bulunduğu "prime time" denen saatlerde (19.00-20.30 arası) izleyici ile buluşur. Günün en öne çıkan haberleri ve gelişmeleri bu saatlerde ayrıntılı bir şekilde izleyicilere aktarılır. Ara haber bültenleri ise saat başlarında veya her yarım saatte bir daha kısa ve öz bir şekilde yayınlanan programlardır ancak ara haber bültenleri genellikle TRT HABER gibi haber temalı yayın yapan televizyon kanallarında yer alır.
- **Hava ve Yol Durumu:** Ana haber bülteni sonrasında veya ara haber bültenleri öncesinde, genellikle saat başlarında yayınlanan, stüdyoda çekilmiş programlardır.
- **Ekonomi Bülteni:** Kamuoyunu ekonomi ile ilgili bilgilendirmek, yurt içinde ve yurt dışında ekonomi ile ilgili gelişmeleri duyurmak amacıyla sunulan, güncel konu ve gelişmelerin yer aldığı programlardır. Ekonomi bültenlerinde sunulan bilgiler, televizyon izleyicisinin çoğunun hoşuna gitmeyecek konulardan (sayısal veriler, rakamlar, grafikler, analizler, matematiksel bilgiler vb.) oluştuğu için karşılıklı sohbet şeklindeki sunuş yöntemi, ekonomi bültenlerinde daha fazla tercih

edilir çünkü bu sayede izleyicinin ilgisi daha fazla çekilerek program sıkıcı olmaktan kurtarılır.

- **Yorum Programları:** Kamuoyunun bir kesimini veya tümünü ilgilendiren bir olayı, konunun uzmanı tarafından öznel bir bakış açısı ile değerlendiren, konuya taraf olan kişi veya kişilerin katılımıyla gerçekleştirilen, görüşlerin açıklandığı, paylaşıldığı, tartışıldığı programlardır.

5.5.1.2. Spor Programları

Spor programları; sporun her alanı ile ilgili karşılaşmaları, haberleri, olayları, faaliyetleri öncesi ve sonrası ile sunan ve yayınlayan bir program türüdür. Spor programlarındaki canlı yayınlanan müsabakalarda değişik kamera açılarının kullanılması, spikerlerin açıklamaları, uzmanların yorumları ve özel grafikler ile yanında yapılan analizler, izleyicilerin bu programlara olan ilgisini artırır. Televizyon stüdyosu içinde üretilen başlıca spor programları şunlardır:

- **Spor Bülteni:** Nesnel bir bakış açısıyla, kamuoyunun spor ile ilgili bilgilendirilme ihtiyacını karşılayan haber bültenleridir. Spor bültenleri genellikle spor temalı kanallarda her saat başı, diğer ulusal kanallarda ise prime time diye adlandırılan akşam yayın kuşağında, ana haber bülteninin sonunda yayınlanarak izleyicilere ulusal veya uluslararası sporla ilgili güncel haberler aktarılır.
- **Spor Haber Programları:** Sporla ilgili her türlü olayı, karşılaşmayı ve gelişmeyi ele alan ve gereğinde değerlendiren programlardır. Bu programlarda o hafta veya o gün oynanmış ve bitmiş spor karşılaşmalarının önemli anları ve pozisyonları izleyicilere tekrar izletilerek karşılaşmaların analizi ve yorumları yapılır.
- **Spor Magazin Programları:** Spor karşılaşmalarının sportif ve teknik yönleri dışında kalan konularla ilgili olarak yapılmış haber ve yorum programlarıdır. Programlar genellikle stüdyo ortamında canlı veya banttan izleyiciye sunularak gerektiğinde önceden çekilmiş görüntülerle desteklenir. Spor magazin programlarında program, görüntülerin seslendirilerek aktarılması şeklinde olabileceği gibi sunucular veya konuklarla da gerçekleştirilebilir.

5.5.1.3. Kültür Programları

Kültür programları; kültürel yapının geçmişten günümüze aktarılmasını sağlayan, genellikle televizyon stüdyolarında çekilen, geniş kapsamlı programlardır. Bazı kültür programları şunlardır:

- **Bilgi ve Kültür Yarışmaları:** Bu tür programlarda stüdyoda genellikle sunucu, yarışmacı (veya yarışmacılar) ve izleyicilerden oluşur fakat bazı yarışma programlarında izleyici olmayabilir. Bu tür yarışma programları, bilgi ve kültür ile beceri yarışmaları olarak iki ayrı gruba ayrılabilir. Bilgi ve kültür yarışmalarında yarışmacılar entelektüel bilgi ve kültür birikimleri açısından kendilerine sorulan soruları doğru cevaplayarak yarışmada ilerlemeye çalışır. Beceri yarışmalarında ise yarışmacılar stüdyo ortamında kurulan setler veya dekorlarda fiziksel becerileri doğrultusunda sınanır.
- **Sanat Programları:** İzleyicileri sinema, müzik, heykel, edebiyat, sahne sanatları gibi herhangi bir sanat türü ile ilgili bilgilendirmek ve bu tür sanat etkinliklerinden haberdar etmek amacıyla yapılan programlardır. Bu tür programlar, televizyon stüdyosunda üretildiği gibi o sanat etkinliğinin gerçekleştirildiği gerçek mekânlarda hazırlanarak da izleyicilere sunulabilir.

- **Sohbet Programları:** Bu tür programlarda kültürel anlamda birikimli kişiler, uzman konukları ile tarihin, sanatın, kültürün çeşitli alanlarında derinlemesine karşılıklı sohbet eder. Sohbet programları genellikle stüdyo içinde ve canlı çekilerek üretilen programlar olmasına rağmen önceden çekilen ve banttan yayınlanan sohbet programları da vardır.
- **Belgesel Programları:** Konusunu gerçek olay, kişiler ve doğadan alan programlardır. Belgeseller ele aldığı konuya göre haber filmi, doğa belgeseli, toplumsal içerikli belgesel, tanıtım ve reklam amaçlı belgesel olmak üzere farklı alt türlere ayrılmıştır.

5.5.1.4. Eğitim Programları

Eğitim programları; bireylerin toplumsal, kültürel, ekonomik ve hukuki gelişmeler hakkında bilgi sahibi olmasını sağlar. Televizyon stüdyosu içinde üretilen eğitim programları şunlardır:

- **Çocuk Programları:** Çocuklar için üretilmiş programlardır. Bu tür programlarda çocukların bilişsel gelişim düzeyi, yaşı ve eğitim durumları önemlidir. Diğer programlara göre daha sade ve anlaşılır bir şekilde hazırlanmalıdır. Çocukların ilgisini canlı tutabilmek için programda drama, müzik, animasyon gibi eğlence unsurlarına yer verilmelidir. Bu programlar, çocukların seyredebileceği zaman dilimine göre ayarlanmalı ve olumsuz örnek teşkil edecek ögelere program içinde yer verilmemesine özen gösterilmelidir.
- **Örgün ve Yaygın Eğitim Programları:** Televizyon hem örgün hem de yaygın eğitim faaliyetlerinde kullanılabilen bir kitle iletişim aracıdır. Örgün eğitim programları, her seviyede okul eğitimine yardımcı olmak amacıyla düzenlenen eğitim programlarını ifade eder. Yaygın eğitim programları ise örgün eğitim olanaklarından yararlanmayan, gittikleri okuldan erken ayrılan veya örgün eğitim kurumlarına devam edenlerle meslek dallarında daha yeterli duruma gelmek isteyenler için hazırlanan programlardır.
- **Bilgi ve Beceri Programları:** İzleyicilerin ilgisini çekecek çeşitli konulardaki ustalık, hüner ve zanaat gerektirecek işleri ekrandan aktaran, bunların yapım aşamalarını izleyicilerle paylaşan, onlara bilgi ve beceri kazandırmayı amaçlayan programlardır. Genellikle sabah kuşaklarında ve kadınlara yönelik olarak tasarlanan bu programlarda el işi, yemek yapımı, dekorasyon, tamir, çocuk bakımı, kişisel bakım gibi konular ele alınır.
- **Sağlık Programları:** Uzman bir doktor tarafından izleyicilerin sağlık konusundaki bilgilerini arttırmayı ve onların sağlıkla ilgili kötü veya olumsuz alışkanlıklarını olumlu yönde değiştirebilmeyi amaçlayan programlardır.

5.5.1.5. Bilgilendiren ve Eğlendiren Programlar

Öncelikli amacı bilgilendirmek olan bu tür programlarda eğlence unsurları kullanılarak bilgiler iletilir. Bu programların televizyon stüdyosu içinde üretilenleri şunlardır:

- **Kuşak Programlar:** Toplumun değişik kesimlerinden izleyiciye yönelik bilgi, açıklama ve ilgi çekici canlı müzik parçaları ile oluşturulan programlardır. Genellikle gündüz saatlerinde ve kadınlara yönelik olarak hazırlanan bu programlar; günlük yaşam, evlilik, aile ilişkileri, gelenek, görenek vb. toplumsal ve sosyal konularla ilgilenir.
- **Yaşam Tarzıyla İlgili Programlar:** Eğlence unsurunun ön planda olduğu, ülkemizden veya dünyanın herhangi bir yerinden farklı insanların veya kesimlerinin birbirinden ilginç yaşam tarzlarını sunan programlardır. İnsanların meslekleri dışındaki uğraşları, yapmaktan keyif aldıkları yararlı işleri, hobileri hakkında bilgiler vermek, bu tür programların başlıca özelliklerindendir.

5.5.1.6. Gerçek İnsan Yaşamından Yola Çıkılarak Oluşturulan Programlar

Gerçek yaşam hikâyelerinden yola çıkılarak oluşturulmuş program türleridir. İnsanların gündelik hayatlarının üzerine kurulu olan programlardır. Bu tür programlarda dramatik unsurlar bulunduğu gibi eğlence unsurları da ön plandadır.

5.5.1.7. Müzik Programları

Müzik programları, toplumda ve izleyicilerde müzik ile ilgili bilinç oluşturma amacıyla hazırlanan programlardır. Programda müziğin yanı sıra görsel unsurlar da önemlidir. TRT MÜZİK, ülkemizde müzik yayıncılığını müzik eğitimi ve kültürü ile birlikte vermeyi amaçlayan tematik bir kanaldır. Müzik programları içinde yer alan müzik sohbetleri de müzik unsurunun ağırlık kazandığı, müzik konusunda bilgi veren programlardır. Bu programların konukları genellikle müzisyenler, müzik konusunda uzman kişiler, yorumcular ve müzik yapımcılarıdır.

SIRA SİZDE: Yayın politikası ve içeriğini yalnızca belirli bir alan üzerine (eğitim, müzik, spor vb.) kuran tematik kanalların televizyon yayıncılığı için önemi ne olabilir?

5.5.1.8. Eğlence Programları

Eğlence programları, izler kitlenin eğlenme ihtiyacını karşılamak için hazırlanan programlardır. Eğlence programları; müzik, yarışma, güldürü niteliğinde kısa oyun (skeç), parodi, pandomim, müzikli tiyatro, halk dansları ve folklor içinde yer alan eğlence unsurları ve modern danslar, mizah, çizgi film, sirk gösterileri, illüzyon gibi türlerin bir veya birkaçından oluşan program türüdür. Programlar genellikle stüdyo ortamında ve canlı yayın şeklinde gerçekleştirilir. Televizyon stüdyosunda gerçekleştirilen eğlence programları şunlardır:

- **Magazin Programları:** Moda, sanat, spor ve eğlence dünyasında tanınmış kişilerle ilgili haber ve yorum konularını işleyen programlardır. Magazin programlarında özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine saygılı olunmalı, kamu çıkarlarının gerektirdiği durumlar dışında, kişilerin özel hayatı ve özel belgeleri yayın konusu yapılmamalıdır.
- **Dramatik Ögeler İçeren Eğlence Programları:** Eğlendirme amacının ağırlıklı olduğu, bunun yanı sıra dramatik ögeler de kullanan programlardır. Bu tür programlarda güldürü niteliğinde kısa oyunlar, komik taklit (parodi) gibi ögeler yer alır.
- **Show ve Gösteriler:** Stüdyoda gerçekleştirilen beceri veya oyunları kapsar. Bunlar; şarkı, dans, illüzyon gösterisi olabilir.
- **Talk Show:** Bir izleyici topluluğu önünde yapılan sohbet gösterisi olarak ifade edilir. Programın sunucusu, tanınmış kişilerle eğlenceli bir şekilde sohbet eder.

5.5.2. Stüdyonun Çekime Hazır Hâle Getirilmesi

Yönetmen, programın ortaya çıkmasından en çok sorumlu olduğu için program içeriği hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Yönetmen kritik durumlarda ne yapacağını mutlaka bilmelidir.

Yönetmen, çekime başlamadan önce stüdyo amiri ile görüşür. Stüdyo ile ilgili gerekli hazırlıkların tamamlanmasını ister.

Yönetmen, teknik yönetmenle görüşerek daha önceden belirlenmiş teknik donanımın tamamlanmasını ve yayına hazır hâle getirilmesini ister.

Işık görevlisinin yaptığı ışığı kontrol ederek ince ayar gerektiren durumları ışık görevlisine bildirir çünkü dekorun yerini az da olsa değiştirmek, ışık açısından sorun yaratabilir. Bu nedenle ışık yapıldıktan sonra yayına girilinceye kadar stüdyoda herhangi bir değişiklik yapılmamalıdır.

Resim kayıt ünitesine önceden hazırlanmış resim kaynakları (röportajlar, aktüel görüntüler, jenerik görüntüleri, sponsor yazıları, kuşak bantları vb.) eksiksiz bırakılmalıdır. Her türlü karışıklığı önlemek amacıyla yayına girecek VTR'ler kontrol edilmeli, süreleri ve son sözleri kaset kapağına yazılmalı, kasetin içiyle kapağının karışmadığından emin olunmalı, yayına verilecek görüntünün mutlaka time code'ları yazılmalıdır. Bu aşamada yayın öncesi VTR operatörü, görüntü hangi VTR'den verilecekse bandı okur. Resim seçici, görüntünün VTR monitöründen gelip gelmediğini kontrol eder. Ses görevlisi de VTR'nin sesinin gelip gelmediğini kontrol ederek ses seviyesini ayarlar.

Yayın sırasında kullanılacak ses bantları, ses teknisyenine teslim edilmeli ve hangi sırayla yayına verileceği ses bantlarının üzerine yazılmalıdır. Ses teknisyeni tarafından time code'un bilinmesi, canlı yayın sırasında yönetmenin komutuyla hemen ses bantlarının yayına verilebilmesini sağlar.

Telefon bağlantısı yapılan bir programsa yayın öncesi telefonların açılması sağlanmalı, teknik görevliler tarafından telefon bağlantısının yapılıp yapılmadığı test edilmeli, ses teknisyeni tarafından da ses seviyesi ayarlarının yapılması sağlanmalıdır.

Programda kullanılacak alt yazılar, kuşaklar, program ekibinin adlarının bulunduğu jenerikler önceden yazdırılmalıdır. Alt yazıların rengine, büyüklüğüne, akış hızına ve ekranda nasıl görüneceğine karar verilmelidir. Bu işlemler KJ operatörü tarafından bilgisayar tabanlı bir araç yardımıyla gerçekleştirilir.

Programın sonunda birkaç dakika siyah ve sessizliğin kaydedilmesi gerekir. Yönetmen bunu yaparken time code'un da akmasını sağlar.

14. Uygulama: Stüdyoyu Çekime Hazır Hâle Getirme

Uygulamanın Amacı: Kaliteli çekim elde etmek ve sorunların oluşmasını engellemek için çekim planlanması geliştirerek stüdyonun çekime hazır hâle gelmesini sağlamak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Stüdyo yetkilisiyle görüşerek sahnenin temizliğini, konuklu programlarda gelecek konukların karşılanmasını ve güvenlikle ilgili yapılması gereken işlerde bir aksaklık olup olmadığını kontrol ediniz. Stüdyo ve çekim mekânının sağlık ve güvenlik bakımından yeterliliğini kontrol ediniz. Kaydı yapılacak çekimin doğru renk ve ses düzeyine sahip olup olmadığını kontrol edebilmek için çekim başlamadan önce 30 saniye İngilizce "color bar" olarak adlandırılan bir renk skalasının kaydını yapınız. Bu kayıt sırasında görüntüye 1 dB'lik (desibel) ses kaydı da yapınız.

İşlem Basamakları

1. Teknik yönetmenle görüşerek daha önceden belirlenmiş teknik donanımın tamamlanmasını ve yayına hazır hâle getirilmesini sağlayınız.
2. Konu ve programın içeriği çerçevesinde, canlı yayın esnasında kullanılacak VTR, özel efekt, KJ çıktısı, grafik vb. içeriklerin hazır olmasını ve yayına zamanında girmesini sağlayınız.

3. Program çekimi veya naklen yayın esnasında ortaya çıkabilecek olumsuz ve kritik durumlara karşı plan geliştiriniz.
4. Çekim sonrası yapım işleriyle ilgili çalışmaların planlamasını yapınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Stüdyo planı oluşturdu.		
2. VTR'lerin kontrolünü yaptı.		
3. Olumsuz durumlar için plan geliştirdi.		
4. Çekim sonrası yapım işleri ile ilgili plan yaptı.		

5.5.3. Uluslararası Yönetmen Komutları

Yapımda görev alan ekipteki kişilerin sayısı ister az isterse çok olsun yönetmenin komutları çekimin sağlıklı yürütülmesinde oldukça önemlidir. Bu komutların açık, anlaşılır ve kesin olması gerekir. Yönetmen, ekipteki kişilere komutlarını doğrudan yöneltmelidir. Örneğin çekim sırasında kameramanlardan birine komut verecekse "Kamera 1 çekimden çıktığında yakın çekime hazır ol." gibi kesin ve net ifadeler kullanmalıdır. Bir televizyon yönetmeni, özel bir kısaltma dili ve önceden düzenlenmiş komutları kullanmalıdır. Yönetmenin stüdyoyu çekime hazırlaması ve çekim sırasında kullandığı komutlar şu şekildedir:

1. Stüdyo hazır ol.

Bu komutla stüdyoda sessizliğin sağlanması ve çekime hazır olunması istenir. Bu komut, kayda başlamadan 15-30 saniye öncesinden verilir.

2. Kayıt için hazır ol.

Programın kaydı için kayıtçının hazır olması istenir.

3. Kayda gir.

Bu komutla kayıt cihazı çalışmaya başlar.

4. Color bar ve test sesi hazır. Barı ve sesi al.

Color bar ve ses sinyali 15 ile 60 saniye arasında kaydedilir.

5. **Kamera 1, klaketi al. Klaketi okumak için hazır ol. Kes. Kamera 1, klaketi oku.**

Klaketin kamera 1 tarafından çerçevelenmesi istenir. Bu komutla beraber stüdyo şefi klaket üzerindeki program ile ilgili açıklayıcı yazıları okumaya hazır olur ve okur.

6. **Siyah için hazır ol. Siyaha kes.**

Teknik yönetmen siyaha keser.

7. **Kamera 2, A'nın yüz çekimine hazır ol. Ses hazır. İşaret hazır. Kamera 2 kes, sesi aç, başla. Kamera 1, hazır ol. Konuk Kamera 1'e, kes.**

Kamera kesilir, çekim başlar. A konuğu tanıtılırken kamera yakın çekimde konuğu görüntüler.

8. **Siyah hazır. Kayıt cihazı tanıtım görüntüleri için hazır. Tanıtım filmini oynat, siyaha geç, görüntüyü al.**

Tanıtım filmi oynar.

9. **Kamera 1, sola kay ve genel çekim al. Stüdyo için son 15 saniye.**

Tanıtım filmi sırasında kamera sola kayarak genel çekimi hazırlar. Bu çekim, program adının bindirmesi için kullanılır.

10. **Kamera 1 genel çekim. Kamera 2 konuğun yakın çekimi. Açılış anonsu ve programın tanıtımı için hazır ol. Program adının bindirilmesi için hazır ol. Kamera 1'e kes. Müziği yükselt. İsmi bindir.**

Tanıtım filmi bittiğinde Kamera 1'in genel çekimi kesilir. Program adı bindirilirken müzik de yükseltilir.

11. **Müziği al, sunucu başlasın.**

Müzik alınır. Sunucu, programın girişini ve programın süreci ile ilgili açıklamaları yapar.

12. **Kamera 2, hazır ol. Konuğun yakın çekimi. Kamera 2'ye kes.**

Kamera konuğun yakın çekimini alır. Konuk, sunucunun sorusunu cevaplandırır.

5.5.3.1. Çekimin Dili

Yönetmen, yapılmasını istediği çekimleri kısaltarak anlattığında daha hızlı çalışılabilir. Konuğun Melisa isminde bir oyuncu olduğu varsayıldığında kameramandan Melisa'nın boy çekimini istediği zaman yalnızca "Melisa'nın Boy Çekimi" demesi yeterlidir. Sahnede iki oyuncu varsa yönetmen, onların ikili boy çekiminin yapılmasını isteyebilir. Bu durum, senaryoda şu şekilde ifade edilir:

"2 BoÇ" (İkili boy çekim)

> **NOT:** Omuz çekim, göğüs çekim, bel çekim, diz çekim ve boy çekim, kişi merkezli temel çekim ölçekleridir.

Kamera, sunucuya tepeden bakıyorsa "üstten çekim", alttan bakıyorsa "alttan çekim" yapılır. Kamera, sunucuya alttan bakarak onun omuz çekimini yapıyorsa bu çekime sunucunun **alttan omuz çekimi** denir. Bu durum, senaryoda şu şekilde ifade edilir:

A/OÇ SUNUCU

NOT: Ayrıntı çekim, genel çekim, görüş açısı çekimi ve geniş çekim, ortam merkezli çekim ölçekleridir.

5.5.3.2. Kamera Hareketlerinin Dili

Kamera hareketlerinin dünyaca kabul edilmiş kısaltmaları şunlardır:

- **Yatay Çevrinme (Pan):** Kamera başlığını sağa veya sola çevirme işlemidir.
  Komutlar: Sağa Çevir, Sola Çevir
- **Düşey Çevrinme (Tilt):** Kameranın, ekseni üzerinde aşağıya veya yukarıya çevrinmesidir.
  Komutlar: Aşağıya Çevir, Yukarıya Çevir
- **Kaldırma ve İndirme:** Kamerayı ayakları üzerinde aşağıya veya yukarıya doğru indirip kaldırma (yükseltme veya alçaltma) işlemidir.
  Komutlar: Kaldır (Yükselt), İndir (Alçalt)
- **Kaydırma:** Bu kamera hareketleri; dikey, yatay, optik kaydırma olmak üzere üçe ayrılır.
  a) **Dikey Kaydırma:** Kamerayı doğrudan nesneye doğru veya geriye doğru (nesneye yaklaştırma, nesneden uzaklaştırma) hareket ettirmektir.
  Komutlar: Öne Kaydır (İleri Git), Geriye Kaydır (Geri Git)
  b) **Yatay Kaydırma:** Kamera sağa veya sola her iki kenara kaydırılır.
  Komutlar: Sola Kaydır, Sağa Kaydır
  c) **Optik Kaydırma:** Optik kaydırma aslında bir kamera hareketi değil merceğin görüş açısının değişmesidir.
  Komutlar: Zoom In, Zoom Out

Zoom yapma, öne veya geriye kaydırmadan tamamen farklı bir harekettir. Zoom yapma, çekimin perspektifinde bir değişikliğe yol açmaz çünkü görüntünün büyütülmesi sürecidir. Öte yandan kaydırmada kamera hedefe yaklaştıkça veya uzaklaştıkça perspektifte bir değişiklik olur. Bir televizyon kameramanı genellikle zoom ile kaydırmanın bir bileşimini yapmayı tercih eder. Yönetmen, bu tarz bir çekimi şu şekilde ifade eder:

- Daralt (İçeri Gir)
- Gevşet (Dışarı Çık)

5.5.3.3. Yönetmenin Dili

Yönetmenin yönetim odasında nasıl konuşacağına ilişkin birkaç temel kural şunlardır:

- **A Kuralı:** Bir şeyin ne zaman yapılacağı söylenmeden önce kimden, ne yapmasının istendiği söylenmelidir. Örneğin "Kamera 1, öne kaydır." veya " Kamera 2, içeri gir." gibi ifadeler kullanılabilir.

- **B Kuralı:** Provaların başlangıcında temel komutlar kalıbı oluşturulmalı ve programın bitimine kadar da oluşturulan bu kalıba titizlikle bağlı kalınmalıdır. Örneğin stüdyoda üç konuk olduğu, üç ayrı kameranın konuklardan her birinin bel çekimlerini verdiği ve yayında da birinci kameranın çekiminin bulunduğu varsayılırsa yönetmen, üçüncü kameradaki konuğun konuşmak üzere olduğunu sezdiğinde "Kes, üçe geç." komutunu verir.

15. Uygulama: Televizyon Program Türüne Göre Program Çekimi

Uygulamanın Amacı: Çekime hazır hâle gelmiş bir programın çekimini yapmak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Program çekimine başlamadan önce teknik hazırlıkları tamamlayınız. Program türü, formatı veya aynı anda ve sonradan yayına verme tercihlerine göre doğru video kayıt tekniğini belirleyiniz. Çekim için tüm ekibin zamanında görev yerlerinde olmasını sağlayınız. Program jenerikle başlayacağı için hangi VTR'den verileceğini belirleyiniz. Resim seçiciye hangi kameranın görüntüsüyle başlanacağını hatırlatınız. Alt yazı operatörüne yayında ilk olarak kullanılacak yazının hazır olmasını sağlayınız. Gerekli ayarları yapınız. Çekim stüdyosu veya mekânın, teknik ekip ve donanımın son kontrollerini yapınız. Program bilgilerinin bulunduğu "klaket" adı verilen kartın kaydını yapınız.

İşlem Basamakları

1. Aydınlatma için ışıkları açınız.
2. Jenerik sesinin hangi VTR'den geleceğini söyleyiniz. Sesçi tarafından seçili olan VTR'nin kanalını açarak sesin yayına verilmesini sağlayınız.
3. Jenerik görüntüsünü yönetmenin talimatı ile resim seçici tarafından yayına veriniz.
4. Program çekimini uygulatmak amacıyla kameraman, resim seçici, ışık, ses, VTR, reji personeli ve set yönetmenlerini komutlarla yönlendiriniz.
5. Program akışı içinde VTR'lerin, arşiv görüntülerin, grafik, KJ çıktısı, efekt, ses, müzik vb. malzemelerin yayın sırasında uygulanması işlemleri için verilecek komutun zamanlamasına dikkat ediniz.
6. Programın kurgulanmasını sağlamaya yetecek çeşitlilikte ve miktarda program sekanslarının çekimini yapınız.
7. Stüdyo çekimi canlı yayın ise çekimi yapınız ve kesintisizce programı bitiriniz.
8. Çekim banda veya farklı bir formata kaydedilecekse çekimi birkaç parçada gerçekleştirip, daha sonra da kurguda kaydedilen görüntüleri birleştirerek programı tamamlayınız.
9. Bant çekimlerde tekrar veya ara çekim şeklinde çekim yapınız.
10. Bant çekimlerde sonradan efekt ve grafik eklenecek şekilde çekim yapınız.
11. Çekimi yapılmış görüntülerin teknik ve sanatsal yeterlilikler bakımından kontrolünü gerçekleştiriniz.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Video kayıt tekniğini belirledi.		
2. Teknik ekip ve donanım kontrolünü yaptı.		
3. Yönetmen, ekibi doğru komutlarla yönlendirdi.		
4. VTR, KJ malzemelerini ve müziği zamanında uyguladı.		
5. Çekim kontrolünü yaptı.		

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki soruların doğru seçeneğini işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi aks çizgisi kuralının diğer adıdır?

A) 30º
B) 90º
C) 180º
D) 270º
E) 360º

2. Aşağıdakilerden hangisi tek kameralı çekimlerin avantajlarından biri değildir?

A) Tek kamera hareketi, izleyicinin neler olup bittiğini anlamasını kolaylaştırır.
B) Yönetmene her çekim üzerinde daha fazla kontrol sağlar.
C) Sadece bir kamera gerektirdiği için daha ekonomiktir.
D) Hareketli setler için daha kolaydır.
E) Işık ve ses her çekim için ayarlanır.

3. Aşağıdakilerden hangisi tek kameralı çekimlerin özelliklerinden biri değildir?

A) Kurgu gerektirmemesi
B) Sürecin kesintili olması
C) Aksiyon çizgisinden yararlanması
D) Sahnelerin senaryodaki sıradan bağımsız çekilmesi
E) Her çekim için ayrı ışık, ses ve kamera konumunun belirlenmesi

4. Aşağıdakilerden hangisi kamera konumlandırılırken dikkat edilecek hususlardan biri değildir?

A) Kamera konumlandırılırken iyi kompozisyon oluşturabilecek bir yer seçilmelidir.
B) Işığın geliş açısı ve yönüne dikkat edilmelidir.
C) Farklı program türlerinde kamera konumu değiştirilmemelidir.
D) Stüdyonun fiziki durumu kamera konumlandırmada önemlidir.
E) Konumlandırma yapılırken kamera sayısına dikkat edilmelidir.

5. Aşağıdakilerden hangisi iki kameralı çekim özelliklerinden biridir?

A) Kayıt sırasında kameraların hareket ettirilmesi gerekmediği için çekim hızlı bir şekilde yapılır.
B) Kameralar arası mesafe fazladır.
C) Kameraların ikisi ayrı ayrı çekim yapar.
D) Çekim ölçeklerinde artış sağlanmaz.
E) Röportaj çekimlerinde iki kamera kullanılmaz.

6. Aşağıdakilerden hangisi çoklu kamera ile çekim özelliklerinden biri değildir?

A) Çekim ekibindeki kişi sayısı daha azdır.
B) Birkaç kamera farklı açılarda kurulur ve aynı anda bir sahneyi kaydeder.
C) Program türüne göre stüdyoda veya stüdyo dışında çekimler yapılabilir.
D) İyi bir planlama gerektirir.
E) Canlı programlar için uygundur.

7. Aşağıdakilerden hangisi çoklu kamera kurulumun dezavantajlarından biri değildir?

A) Daha fazla insanı işe almak gerektiği için daha masraflıdır.
B) Kamera sayısının artmasıyla çekim sırasında elde edilecek görüntülerin çeşidi fazlalaşır.
C) Daha fazla ekipman olduğu için kurulum daha uzun sürer.
D) Birden fazla kamerayla çekim yapmak kısıtlayıcı olarak görülebilir.
E) Kuruldukları perspektifte kaldığı için birkaç perspektifin dışında gerçekleşen olayları yakalayamaz.

8. Aşağıdakilerden hangisi çekilen görüntülerin güvenli bir şekilde kaydedilmesini sağlayan cihazdır?

A) Interkom
B) KJ cihazı
C) Pantograf
D) Video mikseri
E) VTR

9. Aşağıdakilerden hangisi yeşil ekran aydınlatmasında dikkat edilmesi gereken hususlardan biri değildir?

A) Yeşil perde düz ve gergin olmalıdır.
B) Çekimde herhangi bir yansıtıcı malzeme olmamalıdır.
C) Çekimde kullanılacak ışıklar aynı tür olmamalıdır.
D) Çekim yapılacak konu, yeşil ekrandan yaklaşık 2,5 metre uzakta olmalıdır.
E) Yeşil perdede herhangi bir gölge olmamalıdır.

10. Aşağıdakilerden hangisi programın metnine veya senaryoya uygun çekim yapılıyormuş gibi kamera, ışık, aydınlatma vb. tüm ekipmanın kullanımıyla kostüm, aksesuar, makyaj vb. ekranda görünecek her şeyin tümüyle prova edilmesi işlemidir?

A) Deneme çekim
B) Pilot çekim
C) Sıcak prova
D) Soğuk prova
E) Yakın prova

11. Aşağıdakilerden hangisi RTÜK'ün yaptığı sınıflandırmaya ait program türlerinden biri değildir?

A) Eğlence
B) Dinî ve moral
C) Kültür
D) Spor
E) Tarım

12. Aşağıdakilerden hangisi televizyon stüdyolarında farklı mekânlardaki kişiler arası iletişimin sağlandığı araçtır?

A) Dâhilî mikrofonlar
B) Dâhilî telefon
C) Haricî mikrofonlar
D) Interkom
E) Telsiz

13. Aşağıdakilerin hangisinde deneme çekimi yapılmaz?

A) Kameraman seçmek.
B) Oyuncu diksiyonu
C) Oyuncu seçmek.
D) Programı tanıtmak.
E) Sunucu seçmek.

KOD=33498

KONULAR

6.1. KURGU ÖNCESİ ÇALIŞMALAR
6.2. VTR KURGUSU
6.3. YAZI VE GRAFİK HAZIRLAMA
6.4. PROGRAM KURGUSU
6.5. EXPORT (ÇIKTI) ALMA

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Bir televizyon programı çekildikten sonra programın kurgusu için yapılması gereken hazırlıklar
- Program için seslendirme, müzik, efekt ve grafik seçimleri
- VTR kurgusu hazırlama
- Türüne göre televizyon programlarının kurgusunu yapma
- Görüntüde kullanılacak yazı ve grafikleri hazırlama
- Kurgu çalışmasını export alma

ANAHTAR KELİMELER

Export, format, kurgu, jenerik, VTR

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Bir televizyon kanalında ne tür programlar yayınlanır? Siz ne tür programları izlemekten hoşlanırsınız?
2. İzlediğiniz televizyon programlarında kullanılan görsel yazılar, efektler ve müzikler nelerdir?
3. Televizyon programlarında yazı, müzik ve seslendirmelere neden ihtiyaç vardır? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.



TELEVİZYON PROGRAMI KURGUSU

6.

ÖĞRENME BİRİMİ

6.1. KURGU ÖNCESİ ÇALIŞMALAR

Televizyon programı kurgusu, program yapımının son aşamasıdır. Televizyon programındaki hatalar, kurgu aşamasında giderilir. Kurgu aşamasında görüntüler sıralanırken sanatsal ve estetik efektlerle program renklendirilir.

6.1.1. Kurgu Öncesi Yapılması Gereken Hazırlıklar

Birden fazla video bir araya getirilmek istendiğinde video kurgu ve montaj programlarından yararlanılır. Video kurgusu veya video montajı aynı anlama gelen terimler gibi kullanılır fakat kurgu ve montajı birbirinden ayıran farklılıklar vardır. Kurgu, çekim ve oyuncu hatalarını gidermekle kalmaz, kesilen görüntüleri sıralarken kullandığı geçiş ve efektlerle sanatsal ve estetik güzellikler oluşturur. Montaj ise görüntüleri istenen noktalardan kesip art arda sıralamadır. Kurguda sanatsal bakış açışı, estetik gibi kişisel yetenekler gerekirken düz montajda bunlara gerek yoktur. Video düzenlemesi yapılırken uyulması gereken bir kompozisyon kuralı vardır. Bu kompozisyon kuralı, program türüne göre değişir.

Televizyon programı kurgusuna başlanmadan önce yapılması gereken bazı hazırlıklar şunlardır:

- Televizyon programı çekildikten sonra görüntülerin kurgulanması için görüntüler bir araya getirilir, eksik görüntüler varsa tamamlanır.
- Seslendirme gereken kısımlar varsa seslendirme yapılır.
- Efekt ihtiyacı varsa programdan özel efektler indirilir.
- Müzik ihtiyacı varsa hazırlanır.
- Grafik ve yazı için ek program gerekiyorsa bunlar bilgisayara kurulur.
- Program jeneriği hazırlanır.

6.1.1.1. Ses Boyutu

Kurguda ses de görüntü kadar vazgeçilmez bir ögedir. Bu nedenle kurgu yapmaya başlamadan önce hazırlanması gereken malzemelerin başında gelir. Ses, iyi bir televizyon programının en önemli malzemelerindendir. Örneğin bir magazin programında, magazin haberlerinin arasında geçiş olarak kullanılan müzik sesleri veya magazin haberinin dışarıdan seslendirilmesi programa eğlence ve renk katar. Bu yüzden iyi bir sinema filmi veya televizyon programında en çok dikkat edilmesi gereken nokta, görüntü ve sesin uyumudur (Görsel 6.1).



Görsel 6.1: Ses stüdyosu

NOT: Kurguda çok farklı ses vardır. Konuşma, dış ses gibi pek çok ses çeşidinin görüntü ile uyumlu olması, seslerin birbirini engellemesine izin verilmeden ve ortam gürültüsü oluşturmayacak şekilde işlenmesi gerekir.

6.1.1.2. Müzik Tercihi

Sinema filmleri ve televizyon programlarının en çok kullanılan kurgu malzemelerinden biri müziktir. Kurguda kullanılan müziğin ritmi ve ezgisi, çekilen program türüyle uyumlu olmalıdır. Örneğin bir belgesel programında ortamı hüzünlü, neşeli veya heyecanlı göstermek için o atmosferi yaratacak müziğe ihtiyaç vardır. Müzik ve görüntünün doğru birleştirilmesi programın kalitesini artırır. Müzik seçimleri yapılırken müzik bilgisi yeterli değilse danışmanlık alınır. Programda kullanılacak müzikler, piyasada hazır olanlardan seçilebilir veya özgün müzikler oluşturulur (Görsel 6.2).



Görsel 6.2: Müzik tercihi

Televizyon programının sadece başlangıcında .değil her yerinde müziğe ihtiyaç vardır. Program jenerik müziği, televizyon programı kurgusunda çok önemlidir. Televizyon programında kullanılan jenerik müziği, programın imzasını oluşturur. Jenerik müziği, nerede ve ne zaman duyulsa o programı hatırlatmalıdır.

NOT: Müzik seçimleri yapılırken Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na bakılmalı, telif hakkı olan müzikler kullanılacaksa telif hakkı önceden satın alınmalıdır.

6.1.1.3. Ses Efekti Tercihi

Televizyon programlarında ortamda sesler mevcuttur. Bu sesler, karmaşa yaratılmadan ve programın içeriğine uygun bir şekilde yerleştirilmelidir. Televizyon programında kullanılan ses efektleri de müzik gibi yapımda duygusal bir etki yaratır. Örneğin bir yarışma programında yanlış bir cevaptan sonra gelen kırılma sesi veya bir butona basılınca gelen siren sesi gibi ses efektleri yaşanılan duyguları etkiler (Görsel 6.3).



Görsel 6.3: Ses kayıt stüdyosu

Bir bardağın kırılırken çıkardığı ses, duvara sert bir nesne ile vurulunca meydana gelen ses, komik bir olay sonrası gülme sesi gibi ortamda bulunmayan ve ortama sonradan eklenen sesler, **ses efekti** olarak adlandırılır. Ses efektleri, program kurgusuna başlanmadan önce hazırlanmalıdır. Kullanılacak sesler hazır olarak indirilir veya istenen sesler ses kayıt stüdyosunda kaydedilir. Örneğin yarışma programı çekilirken alkış sesine ihtiyaç vardır. Ortamda seyirci varsa ortamdaki mevcut seslerden yararlanılır fakat program çekiminde seyirci yoksa alkış sesi daha öncesinde kaydedilen efektler kullanılarak programa eklenir.

1. Uygulama: Kurgu Öncesi Çalışmalar

Uygulamanın Amacı: Kurgu öncesi çalışmalardan olan ses efektlerini hazırlamak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Televizyon programlarını inceleyiniz. Program türlerine göre ses efektlerinin nerede, nasıl kullanıldığını gözlemleyiniz. Bir program türü belirleyip bu program formatına göre ihtiyacınız olan ses efektlerini oluşturunuz.

İşlem Basamakları

1. Ses efekti konusunu inceleyiniz.
2. Televizyon programlarında kullanılan ses efektlerini araştırınız.
3. Ses efektlerinde yapılması gerekenleri listeleyiniz.
4. Çalışmanız için gerekli malzemeleri toparlayınız.
5. Çalışmanızın ön provasını yapınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Ses efekti konusunu inceledi.		
2. Televizyonda yayınlanan programların efektlerini araştırdı.		
3. Ses efekt listesini oluşturdu.		
4. Gerekli malzemeleri topladı.		
5. Çalışmanın ön provasını gerçekleştirdi.		

6.1.1.4. Kurguda Anlatıcı (Alt Ses)

Kurguda kullanılan sesler farklı tekniklerle elde edilir. Günümüzde seslendirme ve dublaj genellikle aynı terim olarak kabul edilir fakat seslendirme ve dublaj birbirinden tamamen farklı iki kavramdır.

> **NOT:** Çekim yapılırken ortamda doğal olarak bulunan seslere "diegetik ses" denir. Bu durumun tam tersi ortamda müzik sesi verecek bir durum yokken sahnede müzik sesi duyuluyorsa bu duruma "nondiegetic" denir. Dış ses, alt ses, voice over ve nondiegetik ses, aynı durumdaki sesler için kullanılan terimlerdir.

- **Dublaj**

Dublaj, profesyonel seslendirme sanatçıları tarafından yapılan seslendirme çalışmasıdır. Bu çalışmada orijinal senaryo, mevcut film ve belgesel üzerine istenen dilde tekrar seslendirilir. Dublaj, videodaki orijinal ses parçalarıyla onun yerine kaydedilen yeni ses parçalarının değiştirilmesi veya ilgili yerlere eklenmesidir. Dublaj en çok çizgi filmler ve yabancı filmler için tercih edilir. İzleyicinin alt yazı takip

etmek istemediği durumlarda dublaj kurtarıcı olur. Dublaj sanatçıları, görüntü ve sesi uyumlu hâle getirmek için seslendirdiği oyuncu gibi sesiyle oyunculuk yapar. Örneğin bir kovalama sahnesi varsa nefes nefese konuşmalı, ağlayarak konuşulan bir sahne ise o üzüntü sesine yansımalıdır.

SIRA SİZDE: Sınıfta bir filmin sahnesini seslendiriniz. Seslendirme yaparken nelere dikkat ettiğinizi, düz bir metin okumak ile bir oyuncuyu seslendirmek arasında ne gibi farklılıklar yaşadığınızı not alıp sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

- **Seslendirme**

Seslendirme, kamera veya sahne dışı ses olarak da bilinir. Seslendirmenin çoğu zaman herhangi bir karakter karşılığı bulunmaz, kendi bir karakter olabilir. Bu yüzden üzerine rol yapılması gereken bir durum yoktur. Önemli olan husus, seslendirdiği dilin vurgu ve özelliklerine dikkat etmesi, temiz ve düzgün bir diksiyona sahip olmasıdır. Seslendirme, tek bir ses kullanılarak arka planda duyulabilen orijinal video kaydının üzerine kayıt yapılmasıdır. Belgeseller, reklamlar, eğitim materyalleri ve haber yayınlarının daha çok tercih ettiği bir yöntemdir.

2. Uygulama: Kurgu Öncesi Çalışmaları Yürütme

Uygulamanın Amacı: Kurgu öncesi çalışmalardan olan konuşma metni seslendirmek.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Metin seslendirmesi içeren televizyon programlarını araştırınız. Programın içeriğine göre bir metin seslendirmesinin nasıl yapıldığını inceleyiniz. Bir program türü belirleyip bu program formatına göre ihtiyacınız olan metni hazırlayınız. Hazırladığınız metni seslendirip ses dosyası hâlinde kaydediniz.

İşlem Basamakları

1. Metin seslendirme konusunu inceleyiniz.
2. Televizyon programlarında kullanılan sesleri araştırınız.
3. Seslendirme yaparken gereken malzemeleri listeleyiniz.
4. Çalışmanız için gerekli metni yazınız.
5. Çalışmanızın ön provasını yapınız.
6. Metni seslendirip ses dosyası hâline getiriniz.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Metin seslendirme konusunu inceledi.		
2. Televizyonda yayınlanan programlarda kullanılan sesleri araştırdı.		
3. Seslendirme metni oluşturdu.		
4. Gerekli malzemeleri topladı.		
5. Çalışmanın ön provasını gerçekleştirdi.		
6. Çalışmayı ses dosyası olarak kaydetti.		

6.1.1.5. Kurguda Görsel Efekt Tercihi

Televizyon programında iki farklı görüntü arasında geçiş yapılacağı zaman geçiş efektlerinden yararlanılır. Görsel efektlerden yararlanılırken dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, görsel efektlerin yerinde ve yeteri kadar kullanılmasıdır. Görsel efektler, dikkat çekmenin yanında dikkat dağıtıcı da olabilir. Hareketli nesneler, durağan olanlara göre insanın ilgisini daha çok çeker, bakışlar genellikle hareketli nesnelere doğru kayar. Bu bilimsel bilginin ışığında geçiş efektleri kullanmanın programı daha ilgi çekici hâle getireceği söylenebilir.

6.1.1.6. Kurguda Grafik ve Animasyon Tercihi

Grafikler, bilgisayarlarda özel programlarla hazırlanıp kullanıma hazır hâle getirilmiş şablonlardır. Grafikler, harita gibi görsel anlatı şekilleridir. Grafiklerden televizyon programında yer alan konuların daha iyi açıklanması için yararlanılır. Özellikle coğrafi, teknik ve istatistiki bilgilerin daha iyi anlaşılması için ekranlarda sık sık grafikler yer alır. Hava durumlarında harita üzerindeki bulutlar, rüzgâr yönleri, ekonomi haberlerindeki ekonomik göstergeler grafik örnekleridir.

Animasyonlar ile grafikler arasındaki fark, harekettir. Animasyonlar, grafiklerin hareketli şekilleridir. Animasyonlar; hava durumlarında yağmurun, kar yağışının, bulut hareketlerinin sabit değil hareketli olarak gösterilmesini sağlar. Canlandırmalar, elde olmayan görüntüler için animasyon sayesinde yapılır. Animasyonlar, bilgisayarlardaki animasyon programlarında oluşturulur. Örneğin bir kaza anının veya patlama olayının benzeri bilgisayar ortamında canlandırılır. Grafik ve animasyon kullanımı ile televizyon programları daha ilgi çekici ve anlaşılır hâle getirilir (Görsel 6.4).



Görsel 6.4: Grafik ve animasyon örnekleri

6.2. VTR KURGUSU

VTR; izleyicinin dikkatini çekmek, programın tümünün özetini vermek, program akışı içinde farklı konulara geçiş yapmak gibi çeşitli amaçlar için hazırlanır (Görsel 6.5). Sunucular, programın açılışında program hakkında genel bir bilgi verir. Bu bilgilendirme VTR yayınları ile desteklendiğinde izleyicinin daha çok ilgisini çeker. İzleyicinin ön izleme ile ne izleyeceğini bilmesi, programın devamını izleyip izlemeyeceği hakkında düşünmesine yardımcı olur. Hazırlanan VTR; canlı yayınlanan bir televizyon programının akışı içinde yer yer gösterilecekse her bir VTR klasörüne içindeki



Görsel 6.5: VTR cihazı

görüntülerin zaman kodları (time code), toplam süreleri, VTR kaydının içeriğini anlatan kısa bir cümle yazılır. Hazırlanan VTR, yayın öncesinde programdan sorumlu kişiye teslim edilir ve canlı yayın akış sırasına göre yetkili tarafından yayına verilir.

VTR kurgusu için yapılması gereken ön hazırlıklar şunlardır:

- Kurgu yapılacak bilgisayarda hazırlanacak VTR'nin yapım aşamasında gerekli olan teknik donanımı kontrol edilir, varsa eksikler giderilir.
- Aktüel çekimde elde edilen görüntüler, kurgu öncesinde kabaca izlenir ve eksiklik varsa not edilir.
- Elde bulunan görsel malzeme teknik ve estetik açıdan kabaca kontrol edilir.
- Kullanılmayacak görüntüler elenir çünkü gerekli gereksiz her görüntünün elenmeden bilgisayara yüklenmesi hem çalışmanın süresini uzatır hem de bilgisayar hafızasını gereksiz yere doldurarak bilgisayarın düzgün çalışmasını engeller. Bu nedenle görüntü ve ses depolama araçları kullanılır (Görsel 6.6).



Görsel 6.6: Görüntü ve ses depolama araçları

6.2.1. VTR Kurgusunda Ses ve Müzik Kullanımı

VTR'nin kurgusunda müzik kullanılacaksa müzik önceden hazırlanır ve bilgisayara kurguda kullanılacak şekilde kaydedilir. Müziğe göre bir VTR hazırlanacaksa müziğin süresi ve kullanılacak görsel malzeme müzik süresine uygun olmalıdır. Müziğe göre kesmeler ve geçişler olacağı için zengin bir görsele ihtiyaç vardır. Kesimler ve geçişler, müziğin ritmiyle uyumlu olmalıdır. Müzik yerine bir metin kullanılacaksa kurgu öncesi metin oluşturulur ve seslendirilir (Görsel 6.7).



Görsel 6.7: Ses ve görsel araçlar

3. Uygulama: Televizyon Programı Yapım Aşamasıyla İlgili VTR Çalışması Yürütme

Uygulamanın Amacı: Televizyon programı için gerekli bir VTR kurgusunu oluşturmak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Televizyon programlarını inceleyiniz. Program türlerine göre nasıl VTR'ler hazırlandığını belirleyiniz. Televizyon programlarında yayınlanan VTR'lerin televizyon programına katkısını inceleyiniz. Bir televizyon programı belirleyip programa uygun bir VTR oluşturunuz.

İşlem Basamakları

1. VTR konusunu inceleyiniz.
2. Televizyon programlarında kullanılan VTR'leri inceleyiniz.
3. Program türüne göre VTR yayınlarını karşılaştırınız.
4. Programınızı seçiniz.
5. VTR için gerekli görselleri toplayınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. VTR konusunu inceledi.		
2. Televizyonda yayınlanan programların VTR'lerini araştırdı.		
3. Araştırma sonuçlarını karşılaştırdı.		
4. VTR hazırlanacak programı seçti.		
5. VTR kurgusunu tamamladı.		

6.2.2. Arşiv Görselleriyle VTR Hazırlama

VTR oluştururken her zaman program içinden alınan görüntülere veya program için dış çekimlerle hazırlanan görüntülere ihtiyaç yoktur. Televizyon programının türüne göre arşiv görüntüleriyle VTR hazırlanabilir. Arşiv görüntülerinden oluşan bir VTR hazırlanacaksa işin en uzun ve yorucu kısmı, masa başındaki araştırma ve planlama sürecidir. Arşiv taraması yapılarak elde olan malzemenin listesi çıkartılır. Eldeki malzemeler tek tek gözden geçirilir, notlar alınır. Gerekli olan görüntüler için nereden ve nasıl temin edileceğiyle ilgili planlama yapılır. Bu görsel malzemeler kütüphanede eski bir kitapta, gazete kupürlerinde, televizyon kanallarının arşivlerinde bulunabilir. Görsel malzemeleri bir araya getirmek zaman ve emek ister.

Televizyon kuruluşlarından ve bazı kurumlardan görüntü temin etmek için sözlü veya yazılı olarak belli izinlerin alınması gerekir. Bu nedenle gerekli olan prosedürler araştırılır. Arşiv görüntüleri, video görüntülerinden oluşuyorsa izin verilen prosedüre uyarak kopyalanır. Belge, katalog, fotoğraf gibi dokümanlardan oluşuyorsa bunların görüntüleri izin verilen araç gereçle çekim yapılarak kaydedilir (Görsel 6.8).



a b c

Görsel 6.8: Arşiv görüntüleri

4. Uygulama: Kurgu Öncesi Çalışmaları Yürütme

Uygulamanın Amacı: Kurgu öncesi çalışmalardan olan arşiv görüntüleriyle VTR hazırlamak.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Arşiv görüntüleri ile hazırlanan VTR örneklerini inceleyiniz. Arşiv görüntülerine nereden ve nasıl ulaşıldığını araştırınız. Bir program türü belirleyip bu program formatına göre ihtiyacınız olan arşiv görüntülerini listeleyiniz. Arşiv görüntülerine ulaşınız.

İşlem Basamakları

1. Arşiv görüntüleri ile VTR oluşturma konusunu inceleyiniz.
2. Arşiv görüntülerinin nerelerde saklandığını araştırınız.
3. Arşiv görüntülerine ulaşmak için gerekli prosedürü araştırınız.
4. Çalışmanız için gerekli görsellere sahip kurumlara ulaşınız.
5. Arşiv görüntülerini bir araya toplayınız.
6. Arşiv görüntülerini VTR hâline getiriniz.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Arşiv görüntüleri ile VTR oluşturma konusunu inceledi.		
2. Arşiv görüntülerinin nerelerde saklandığını araştırdı.		
3. Arşiv görüntülerine ulaşmak için gerekli prosedürü oluşturdu.		
4. Arşiv görüntülerini bir araya topladı.		
5. Arşiv görüntülerini VTR hâline getirdi.		
6. Çalışmayı ses dosyası olarak kaydetti.		

6.3. YAZI VE GRAFİK HAZIRLAMA

Televizyon program kurgusunda yazı ve grafikler kullanılır. Kullanılacak yazı ve grafikler önceden hazırlanmalıdır.

6.3.1. Yazı Ekleme

Metinler ve grafikler, televizyon programında izleyiciye bilgi aktarılırken kullanılan yardımcılardır. Bu yazı ve grafikler; sabit bir görüntünün üzerinde, boş bir ekranda, akan video üzerinde kullanılır. Örneğin boş ekranda sabit duran yazılar, üsten aşağıya veya aşağıdan yukarıya akan hareketli yazılar, sağdan veya soldan ekrana kayarak gelen yazılar gibi birçok alternatif mevcuttur. Yazı ve grafik, ekranda ne amaçla kullanılacağına karar verildikten sonra istenen amaç doğrultusunda farklı şekillerde hazırlanır.

NOT: Kurgu programının Title Designer penceresi, mevcut video üzerine eklenebilen yazı ve grafikler oluşturmak için kullanılır. Başlık tasarımcısı penceresi şu yollarla başlatılır:

- file>new>title komutu vermek.
- title>new title komutu vermek.
- new item>title'ı seçmek .
- Klavyeden F9 tuşuna basmak.

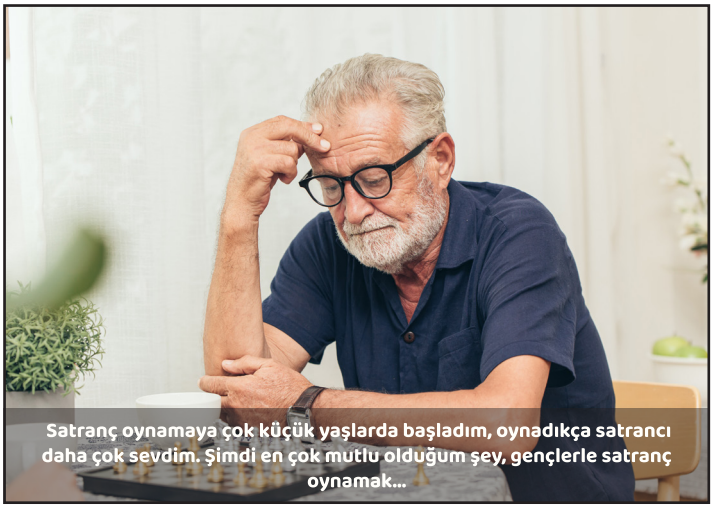
Televizyon programlarında yazının kullanıldığı yerler şunlardır:

- Konuk tanıtımında yazı kullanılır. Konuğun resminin alt kısmında adı, soyadı, ünvanı yer alır. Bu yazılar yerleştirilirken görüntüde estetik bozukluk yapmamalıdır. Yazılar rahatlıkla okunacak puntoda olmalıdır (Görsel 6.9).



Görsel 6.9: Kurgu yazı örneği

- Konuşan kişinin cümleleri anlaşılmadığında alt yazı şeklinde verilir (Görsel 6.10).



Görsel 6.10: Kurgu yazı örneği

- Programda başka bir dilde konuşma varsa tercümesi alt yazı şeklinde verilir (Görsel 6.11).



Görsel 6.11: Kurgu yazı örneği

- Yemek programlarında malzemeler kenarda veya alt yazı şeklinde verilir (Görsel 6.12).



Görsel 6.12: Kurgu yazı örneği

- Çizgi filmlerde öğretici yazılar ekranda kullanılır (Görsel 6.13).



Görsel 6.13: Kurgu yazı örneği

- Son dakika gelişmeleri hakkında bilgi vermek için kayan alt yazılar tercih edilir (Görsel 6.14).



Görsel 6.14: Kurgu yazı örneği

- Program içeriğine göre sol alt köşede piyasa bilgileri; altın, dolar, borsa gibi bilgiler yer alır (Görsel 6.15).



Görsel 6.15: Kurgu yazı örneği

- Program jeneriğinde yazı kullanılır. Jenerik, siyah bir ekrandan akabileceği gibi video üzerinde de yer alabilir (Görsel 6.16).



a



b

Görsel 6.16: Kurgu yazı örneği

6.3.2. Grafik Ekleme

Grafikler, televizyon programında yer alan konuların daha iyi açıklanması için yararlanılan görsellerdir. Grafikler, hareketsiz yazıların bir türü ve harita benzeri görsel anlatı şekilleridir. Örneğin bir ülkenin dünya üzerindeki konumu veya bir ürünün yıllar içinde üretim miktarı gibi coğrafi, teknik ve istatistiki bilgilerin daha iyi anlaşılması için ekranlarda sık sık grafiklerden yararlanılır (Görsel 6.17).



Görsel 6.17: Grafik örneği

Pandemi döneminde ekranda bilgilendirici haritaların yer alması, hava durumlarında harita üzerindeki bulutlar, rüzgâr yönleri, ekonomi haberlerindeki ekonomik göstergeler grafik örnekleridir (Görsel 6.18).



Görsel 6.18: Harita örneği

6.4. PROGRAM KURGUSU

Televizyon programları; televizyonda sunulan haber, müzik, eğlence gibi yayınlardır. Televizyon program türü ise bu bahsedilen haber, müzik, eğlence gibi programların belli özellikleri ile bir araya gelip bir kategori oluşturmasıdır. Ülkemizde bu programların sınıflandırmasını RTÜK gerçekleştirir. Televizyon kanalları için üretilen televizyon programlarının türlerine göre belli kurgu kalıpları vardır. Bu nedenle yayıncılık sektöründe her programın hem kendi türüne hem de yayın zamanına (canlı veya banttan) göre farklı bir kurgulama şekli vardır.

6.4.1. Yayın Zamanına Göre Program Türleri

Yayın zamanına göre program türleri naklen, canlı ve banttan yayın olarak ayrılır (Görsel 6.19). Naklen yayın, bir olayı yaşandığı zamandan daha sonra olduğu gibi bire bir aktarmaktır. Naklen yayında, video üzerinde hiçbir oynama yapılmaz. Canlı yayın ise olayın yaşandığı zamanda olay yerinden bire bir yapılan yayındır. Örneğin bir futbol maçını maç oynanırken stattan yayına aktarmak canlı yayındır. Maç bittikten sonra üzerinde hiçbir kurgu işlemi yapmadan yayına vermek naklen yayındır. Maç bittikten sonra üzerinde kurgu işlemi yapıp, maçı 45 dakika olarak yayınlamak ise banttan yayındır.



Görsel 6.19: Canlı yayın

6.4.1.1. Canlı Yayınlanan Programların Kurgusu

Canlı yayınlanan programların kurgusu ile çekimi eş zamanlı yapılır. Kameralardan gelen görüntüler, yapım kontrol (reji) odasında yönetmen ve resim seçici tarafından kontrol edilir. Programa ait sesler sesçi tarafından, yazı ve grafikler ise KJ operatörü tarafından eklenir. Hazır olan görüntüler, yönetmen ve resim seçici tarafından yayına verilir. Canlı yayınlanan programlarda hata şansı yoktur, çekim ve kurgu eş zamanlı gerçekleşir. Yayında oluşabilecek sıkıntılara karşı ses ve görüntü birkaç saniye gecikmeli gönderilir. Bu nedenle oluşabilecek bir sıkıntıyı engellemek için birkaç saniye vardır. Bu yüzden çok fazla dikkat, özen ve hız gerektirir. Canlı yayınlanan programlarda araya daha önceden çekilmiş görüntüler de girebilir. Programın içeriğine ve yayın akışına göre önceden hazırlanmış VTR'ler kullanılarak program kurgusu zenginleştirilir.

6.4.1.2. Banttan Yayınlanan Programların Kurgusu

Dramalar, belgeseller, reklamlar, müzik klipleri ve haberler banttan yayınlanan program türleridir. Bu tür yapımlarda çekim ve kurgu eş zamanlı yapılamaz çünkü bu tür programların çekim öncesi ve

çekim aşaması, kurgulanmadan yayınlanacak sürenin çok üzerindedir. Bu uzun süreden dolayı kurgu, çekimden sonra yapılır (Görsel 6.20).



Görsel 6.20: Program çekimi

Banttan yayınlanan programların kurgusuna başlanmadan önce programda kullanılacak tüm görsel malzeme; video görüntü, ses, efekt, müzik, grafik ve animasyonlar hazırlanır. Hazırlanan görsel malzeme, programın formatına uygun bir şekilde kurgulanır. Program kurgulanırken program için ayrılan süre dikkate alınır. Kurgu tamamlandıktan sonra hazırlanan program yayını seyredilir, ses ve görüntüde hata olup olmadığı kontrol edilir. Son kontrol çok önemlidir, baştan sona izlenmeden yayının teslimi yapılmamalıdır.

6.4.2. Televizyon Programının Türüne Göre Kurgu

Televizyon programları kurgulanırken türüne göre kurguda farklı teknikler kullanılır.

6.4.2.1. Haber Programı Kurgusu

Haber programları; içinde günlük yaşamdan gelişmeler ile siyaset, ekonomi, hava durumu bilgileri aktaran televizyon programlarıdır. Televizyon haberleri, günlük olarak üretilen ve yayınlanan yapımlar olduğu için kurguları da son derece hızlı yapılır ancak bu durum, haber kurgusunun basit veya kolay olduğu anlamına gelmez. Bazen haber bülteni içinde 3 dakika yer tutacak bir haberin kurgusu saatlerce sürebilir (Görsel 6.21).



Görsel 6.21: Haber programı

Haber kurgusu yapılırken dikkat edilecek hususlar şunlardır:

- Haber kurgusu yapılırken görüntüler, olayı açıkça anlatan ve yanlış anlaşılmaya neden olmayan görüntülerden seçilir.
- Haber içinde yer alan kişiler, olay yeri ve zamanı alt yazı ile desteklenir.
- En az süre ile olay açıklanmaya çalışılır.
- Haberi ilk giren yayıncı olmak her zaman önceliktir fakat yayına erken girmek adına doğruluğu kanıtlanmamış görsel ve yazılı malzeme kurguda kullanılmamalıdır.

6.4.2.2. Drama Programı Kurgusu

Drama programı, oyunculuğun ön planda olduğu yapımdır. Televizyon dizileri, sinema filmleri gibi yapımlar drama türü yapımlardır (Görsel 6.22). Drama programları kurgusunda oyunculuk ve senaryo ön planda olduğu için kurgu çalışması buna göre yapılır. Hızlı geçişler yerine oyuncunun jest ve mimiklerini öne çıkaran kesmeler yapılır. Günümüzde teknolojinin hızla gelişmesi drama programlarının kalitesini de artırmıştır. Uzayda çekilen bir dizi serisinde sahne tasarımlarının çoğu dijital olarak bilgisayar ortamında oluşturulur. İyi bir kurgu çalışmasıyla filmin sahnesi, uzayda çekilmiş hissi verir. Drama programlarında doğru kullanılan kurgu ve geçiş efektleri sayesinde etkileyici sahneler elde edilir.



Görsel 6.22: Televizyon dizisi

6.4.2.3. Belgesel Programı Kurgusu

Televizyon veya sinema için yapılan belgesellerin birçok alt türü vardır. Belgeseller kendi içlerinde de kategorilere ayrılır. Her belgeselin dâhil olduğu kategoriye göre kurgusal bir sistemi vardır. Belgesel programlarının çekimleri de kurgusu da diğer programlara göre çok zahmetlidir. İzlenen 1-2 saatlik belgeseller aylar hatta yıllar süren çekimlerin bir araya gelmesiyle oluşturulur. Aylarca süren bu çekimlerden elde edilen görüntünün izlenmesi ve elenmesi çok zaman alır. Belgesel filminin niteliğine göre bu görüntüler kurgulanır (Görsel 6.23).



Görsel 6.23: Belgesel

Tarihî bir konu hakkında bir belgesel kurgulanıyorsa belgeselde bazen bulunamayan görüntüler olur. Bu durumun kurguda canlandırma veya başka yollarla çözülmesi gerekir. Belgeselin önemli bir kurgu malzemesi de ses ve müziktir. Belgeseller çoğunlukla profesyonel ses sanatçıları tarafından seslendirilir. Kurguda kullanılacak ses, görüntü, müzik üçlemesi çok önemlidir. Doğal sesleri de içeren belgesellerde bu üçlüyü yerleştirmek zordur. Hiçbir öge diğerini bastırmamalıdır. Kurguda kullanılan yazının renk ve stilleri görüntüler üzerinde okunabilmeli ve görsel dengeyi bozmamalıdır (Görsel 6.24).



Görsel 6.24: Belgesel

5. Uygulama: Kurgu Çalışmalarını Yürütme

Uygulamanın Amacı: Televizyon program türüne göre kurgu çalışması örneklerini incelemek.

Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Sınıf arkadaşlarınızla bir belgesel örneği seçiniz. Belgesel görüntülerinin nasıl kurgulandığını, efektlerin nasıl kullanıldığını, belgeseldeki yazı, ses ve müzik ögelerinin nasıl yerleştirildiğini sınıfça tartışınız.

İşlem Basamakları

1. Belgesel konusunu inceleyiniz.
2. Belgesel kurgusu hakkında araştırma yapınız.
3. İncelenecek belgeseli seçiniz.
4. Belgeseli izleyiniz.
5. Belgeseli izlerken notlar alınız.
6. Belgeseli izlerken aldığınız notları arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme: Hazırlayacağınız çalışma aşağıda verilen işlem kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken işlem kontrol listesinde yer alan ölçütleri dikkate alınız.

İşlem Kontrol Listesi		
Ölçütler	**Evet**	**Hayır**
1. Belgesel konusunu inceledi.		
2. Belgesel kurgusu hakkında araştırma yaptı.		
3. İncelenecek belgeseli seçti.		
4. Belgeseli izledi.		
5. Belgeseli izlerken notlar aldı.		
6. Belgeseli izlerken aldığı notları arkadaşlarıyla paylaştı.		

6.4.2.4. Reklam Programı Kurgusu

Reklam programı, televizyon programları içinde mesajını en hızlı ve anlaşılır iletmesi gereken türdür (Görsel 6.25).



Görsel 6.25: Reklam

Reklam programı kurgusunda dikkat edilmesi gerekenler şunlardır:

- Reklam programları hızlı bir şekilde mesajı iletirken dikkat çekici ve etkili olmalıdır.
- Kurguda kullanılacak müzik, yazı, grafik ve görsel efektin her birinin seçimi çok önemlidir.
- Görüntüler hızlıca akarken dikkat dağıtıcı, uyumsuz bir görüntü olmamalıdır. Görüntüler akışkan olmalıdır.
- Müzik ve görüntünün geçişleri uyum göstermelidir.

6.4.2.5. Televizyon Programları Tanıtım Filmi Kurgusu

Bir televizyon kanalı izlenildiğinde reklam kuşağının içinde o televizyon kanalına ait programların tanıtım videoları yayınlanır. Bunlar; programın içeriği, yapımın konusu, yapımda yer alan kişiler hakkında bilgi veren videolardır. Bu tanıtım videoları, programın izlenirliğini artırmak için çok önemlidir. Tanıtım videolarının kurgusu uzun olmamalıdır. Mesajı en kısa sürede ve en etkili şekilde anlatmalıdır. Bu nedenle tanıtım filmleri en etkileyici ve en çok dikkat çeken görsellerin bir araya gelmesiyle oluşturulur. Tanıtım videolarında izleyiciyi çekmek için devamı merak edilen görüntüler kesilerek verilir. Videolarda orijinal sesler veya tanıtıma özel müzikler kullanılır.

6.5. EXPORT (ÇIKTI) ALMA

Export, çekilen televizyon programının kurgu işleminde son aşama olarak kurgu dosyasının içindeki belgelerin tek bir dosya şeklinde kaydedilmesidir. Görüntülerin bilgisayara aktarılmasıyla başlayan bu süreç; gerekli düzenlemelerin yapılması, ses ve yazı eklenmesi, efekt verilmesi, istenmeyen kısımların çıkarılması gibi birçok işlemin gerçekleştirilmesinden sonra kurgunun yapıldığı bilgisayardan yayınlanacağı ortama uygun uzantı dosyasına dönüştürülmesine ve aktarılmasına yönelik işlemlerin bütününü kapsar (Görsel 6.26).



Görsel 6.26: Bilgisayarda export işlemi

Export işlemi yapılırken dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, uzantı dosyasıdır. Piyasada çok çeşitli uzantı dosyaları bulunur. Bu video uzantılarının her biri farklı kalite, boyut ve başka işlemlere olanak sağlayan uzantılardır.

6.5.1. Dosya Uzantıları

Dosya uzantısı, bilgisayar sistemindeki dosya ve uygulamaların hangi program veya işletim sistemiyle çalıştığını gösteren takılardır. Dosyaların uzantıları, dosya isminden nokta (.) ile ayrılır. Örneğin Microsoft Office üzerinden kaydedilen bir PowerPoint sunu dosyasının adının sonunda ".pptx" takısı bulunur. Bu sayede bilgisayar işletim sistemi, bu dosyanın bir sonraki çalıştırılmasında PowerPoint sunusu programını kullanacağını belirler.

6.5.1.1. Video Dosya Uzantıları

AVI

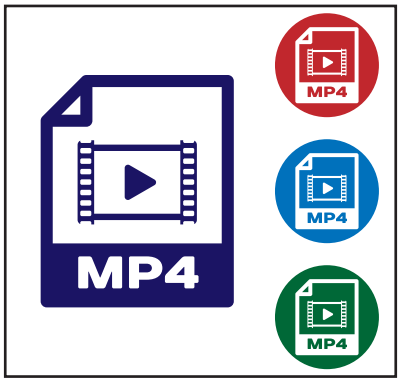
AVI, 1992 yılında kullanılmaya başlanmış bir video uzantısıdır. Film dosyalarında farklı dublaj seçeneklerini aynı anda tutar. Örneğin bir filmin 10 dilde dublaj seçeneğinden birinin seçilmesine imkân verir. AVI her işletim sisteminde rahatlıkla oynatılır. Televizyonda da video görüntülemek için uygundur. Bu nedenle evrensel bir uzantı dosyasıdır. AVI dosyasının dezavantajı, dosya boyutlarının büyüklüğüdür (Görsel 6.27).



Görsel 6.27: AVI

MP4

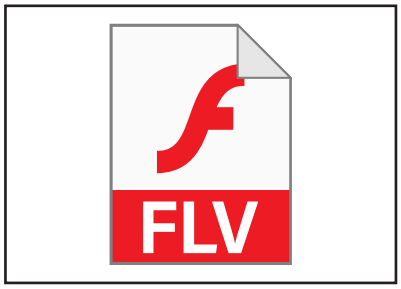
MP4, 2001 yılında piyasaya sürülmüş ve 2003 yılında yenilenmiştir. MP3 uzantısının devamıdır. MP3 sadece sesi desteklerken MP4, ses ve görüntüyü destekler. MP4 çok çeşitli video, ses ve metin kodeklerini destekler. Sosyal medyada yayınlanan videolarda iyi sonuç verir. Bu nedenle günümüzde en çok kullanılan uzantı dosyasıdır (Görsel 6.28).



Görsel 6.28: MP4

FLV

Flash Video'nun kısaltması olan FLV uzantısı, özellikle yüksek sıkıştırma oranları için tercih edilir. Günümüzde kullanımı giderek azalmıştır (Görsel 6.29).



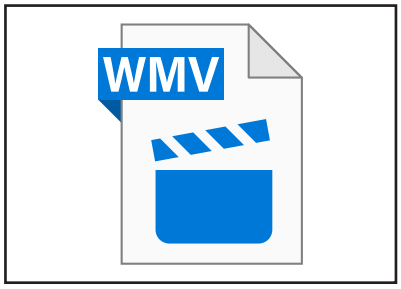
Görsel 6.29: FLV

MOV

MOV (QuickTime Movie); yüksek kaliteli video, ses ve efektleri için kullanılır. MOV dosyası bilgisayarda fazla yer kaplar. MOV, sosyal medya ve televizyon yayını için uygundur.

WMV

WMV (Windows Media Viewer) dosyaları, iyi video kalitesine sahiptir. MOV gibi büyük dosya boyutludur. Microsoft, WMV'yi Windows Media Player için geliştirmiştir (Görsel 6.30).



Görsel 6.30: WMV

AVCHD

Advanced Video Coding High Definition, yüksek boyutlu videolar içindir. Dijital video kameralar için üretilen bu dosyalar, kalite kaybetmeden sıkıştırma yapabilir.

MPEG-2

MPEG-2 genellikle uydu yayınları ve kablolu televizyonlar dâhil canlı yayınlar için ses ve görüntü sıkıştırmasında kullanılır. Görüntü ve ses dosyalarını sıkıştırdığı için DVD'ye yazdırılacak çıktılarda tercih edilir.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

1. Televizyon yayıncılığında kullanılan görüntülerin kaydedilmiş kasetlerini okuyan cihaza ..... adı verilir.

2. Çekim yapılırken ortamda doğal olarak bulunan seslere ..... ses denir.

3. Yaşandığı zamanda olay yerinden bire bir yapılan yayına ..... denir.

B) Aşağıdaki soruların doğru seçeneğini işaretleyiniz.

4. Aşağıdakilerden hangisi yayın zamanına göre program türlerinden biri değildir?

A) Banttan yayın
B) Canlı yayın
C) Naklen yayın
D) VTR yayın
E) Zamanında yayın

5. Aşağıdaki program türlerinden hangisi bir sözcüğün, bir kavramın, bir davranışın, bir fikrin, bir yaşantının veya bir olaylar dizisinin tiyatro ve sinema tekniklerinden yararlanılarak canlandırıldığı yapım türüdür?

A) Belgesel
B) Drama
C) Haber
D) Reklam
E) Yarışma

6. Aşağıdakilerden hangisi görüntü dosyası uzantısı değildir?

A) AVI B) MPG2 C) MP4
D) FLV E) PPX

7. Aşağıdakilerden hangisi ilk olarak 1992 yılında kullanılmaya başlanmış, film dosyalarında farklı dublaj seçeneklerini aynı anda tutan bir video uzantı dosyasıdır?

A) AVI
B) MPG2
C) MP4
D) FLV
E) WMN

8. Aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) Haber kurgusu yapılırken görüntüler, olayı açıkça anlatan ve yanlış anlaşılmaya neden olmayan görüntülerden seçilir.

B) Haber içinde yer alan kişiler, olay yeri ve zamanı alt yazı ile desteklenir.

C) En az süre ile olay açıklanmaya çalışılır.

D) Haberi ilk giren yayıncı olmak her zaman önceliktir fakat yayına erken girmek adına doğruluğu kanıtlanmamış görsel ve yazılı malzeme kurguda kullanılmamalıdır.

E) Haberde olay ve kişilere yer verilmemelidir.

9. Reklam programı kurgusunda dikkat edilmesi gerekenlerden hangisi yanlıştır?

A) Reklam programları hızlı bir şekilde mesajı iletirken dikkat çekici ve etkili olmalıdır.

B) Kurguda kullanılacak müzik, yazı, grafik ve görsel efektin her birinin seçimi çok önemlidir.

C) Görüntüler hızlıca akarken dikkat dağıtıcı, uyumsuz bir görüntü olmalıdır.

D) Görüntüler akışkan olmalıdır.

E) Müzik ve görüntünün geçişleri uyum göstermelidir.

10. Çekilen televizyon programının kurgu işleminde son aşama olarak kurgu dosyasının içindeki belgelerin tek bir dosya şeklinde kaydedilmesine ne ad verilir?

A) Aks

B) Dıskort

C) Export

D) İndex

E) İnfo

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME CEVAP ANAHTARI

1. ÖĞRENME BİRİMİ			
1	C	9	D
2	D	10	A
3	E	11	D
4	A	12	E
5	A	13	B
6	D	14	E
7	D	15	A
8	C		

2. ÖĞRENME BİRİMİ	
1	E
2	D
3	D
4	A
5	E
6	C
7	A

3. ÖĞRENME BİRİMİ	
1	D
2	A
3	E
4	C
5	D
6	D
7	A

4. ÖĞRENME BİRİMİ			
1	C	**11**	D
2	E	**12**	E
3	A	**13**	B
4	D	**14**	C
5	C	**15**	E
6	E	**16**	E
7	C	**17**	E
8	D	**18**	E
9	D	**19**	E
10	E	**20**	D

5. ÖĞRENME BİRİMİ			
1	C	**8**	E
2	E	**9**	C
3	A	**10**	C
4	C	**11**	E
5	A	**12**	D
6	A	**13**	A
7	B		

6. ÖĞRENME BİRİMİ			
1	VTR	**6**	E
2	Dış/Ortam	**7**	A
3	Canlı Yayın	**8**	E
4	E	**9**	C
5	B	**10**	B

MEB. (2020). Radyo - Televizyon Çerçeve Öğretim Programı. Ankara.

TDK. (2021). Yazım Kılavuzu. Ankara.

F. A. (2013). Radyo ve Televizyonda Program Yapımı. Eskişehir: T.C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ YAYINI NO: 2854 AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİ YAYINI NO: 1811.

Akdoğan, S. (2010). Kameramanlık mesleğine giriş. Ankara: Palme Yayıncılık.

Akyazı, A. (2009). İletişimde Dijitalleşme ve Yeni Nesil Habercilik. İstanbul: Kriter Yayınevi.

Aleksey G. Sokolov, (. S. (2011). Sinema ve Televizyonda Görüntü Kurgusu. İstanbul: Agora Kitaplığı.

Asiltürk, C. T. (2008). Sinemada Diyalektik Kurgu. İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınları.

Aslan, K. (2002). Haberin Yol Haritası, . İstanbul: Anahtar Kitaplar.

Atilla Girgin, S. Ö. (2013). Haber Yazmak. İstanbul: Der Yayınları.

Aziz, A. (1981). Radyo ve Televizyona Giriş. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Başkut, C. F. (1967). Gazetecilik Dersleri. İstanbul: Gazetecilik Enstitüsü Yayınları.

Batı, U. (2013). Reklamın Dili .

Bayram , N., Ulusay , N., Ünlüer, O., Yaktıl Oğuz, G., & Oğuz , T. (Ocak 2013). Film ve Video Kültürü. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniveristesi Yayınları No: 2771, Açıköğretim Fakültesi Yayınları No: 1729.

Bozdağ, İ. (1992). Dünyada ve Türkiye'de Basın İstibdadı. İstanbul: Emre Yayınları.

Büker, S. (1991). Sinemada Anlam Yaratma. Ankara: İmge Kitabevi.

Bülbül, R. (2001). Haberin Anatomisi ve Temel Yaklaşımlar. Ankara: Nobel Yayınları.

Can, A. (2005). Kısa Film. Konya: Cereci.

Canikligil, İ. (2014). Dijital video ile sinema. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Cemiloğlu ALtunay, M., Birsen, Ö., Uğurlu, E. G., Bayram, N., & Altunay, A. (Mayıs 2012). Radyo ve Televizyon Programcılığının Temel Kavramları. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniveristesi Yayınları No:2484, Açıköğretim Fakültesi Yayınları No:1455.

Demir, Y., Özgür, A. Z., Akyürek, F., Özkanal, B., & Ataman, Ö. (Ocak 2013). Radyo ve Televizyonda Program Yapımı. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 2854, Açıköğretim Fakültesi Yayınları No: 1811.

Erkan Yüksel, H. İ. (2005). Haber Toplama ve Yazma. Konya: Tablet Yayınları.

F. A. (2013). Radyo ve Televizyonda Program Yapımı. Eskişehir: t.c. anadolu üniversitesi yayını

no: 2854 açıköğretim fakültesi yayını no: 1811.

Girgin, A. (2005). Haber Yazmak. İstanbul: Alfa Yayınları.

Gökçe, G. (1997). Televizyon Program Yapımcılığı ve Yönetmenliği. İstanbul,: Der Yayınları,.

Gösterişli , M. E., Kutlar, T., Kücükcan , U., Terlemez , Y., Orhon , E. N., & Altunay, D. A. (Ocak 2013). Film ve Video Yapımı . Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi No:2172, Açıköğretim Fakültesi Yyainları No:1199.

Gürcan, H. İ. (2005). İnternet haberciliğinde Etik Değerler. İstanbul : İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi.

İnce, M. (2018). Haber Edinme Aracı Olarak İnternet ve İnternet Haberciliği. Konya: Eğitim Yayınevi.

İnuğur, M. N. (2000). Basın ve Yayın Tarihi. İstanbul: Der Yayınları,.

Kafalı, N. (1993). TV Yapımlarında Teknik ve Kuramsal Temeller. Ankara: Ümit Yayıncılık.

Kafalı, N. (1993). TV Yapımlarında Teknik ve Kuramsal Temeller. Ankara: Ümit Yayıncılık.

Kars, N. (2003). Televizyon Programı Yapalım Herkes İzlesin. İstanbul: Derin Yayınları.

Kars, N. (2013). Radyo Televizyon Haberciliği. İstanbul : Der Yayınları.

Kars, N. (2015). Radyo Televizyon Haberciliği. İstanbul: Der Yayınları.

Mehmet Erdem GÖSTERİŞLİ (Ünite 1), M. T. (2013). Film ve Video Yapımı. Eskişehir: T.C.Anadolu Üniversitesi Yayını No:2172 Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1199.

Mutlu, E. (1991). Televizyonu Anlamak. Ankara: Ayraç Yayınları.

Mutlu, E. (1995). Televizyonda Program Yapımı. Ankara: Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.

Mutlu, E. (1995). Televizyonda Program Yapımı. Ankara: Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.

Mutlu, E. (1999). Televizyon ve Toplum. Ankara: TRT Yayınları.

Mutlu, E. (2008). İletişim Sözlüğü. İstanbul : Derin Yayınları.

Nazlı BAYRAM (Ünite 1, 2. N. (2013). Film ve Video Kültürü. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2771 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1729.

Oskay, Ü. (2016). İletişimin ABC'si. Ankara: İnkılap Yayınları.

OyaTokgöz. (2017). Temel Gazetecilik,. Ankara: Baskı, İmge Kitabevi.

Öngören, M. T. (1972). Televizyona Açılan Pencere. Ankara: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.

Özgür, A. Z. (2013). Radyo ve Televizyonda Program Yapımı. Eskişehir: T.C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ YAYINI NO: 2854 AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİ YAYINI NO: 1811.

Peker, M., Gösterişli, E., Serter, S., Altunay, A., Birsen , Ö., & Kıyık Kıcır, G. (Ocak 2013). Radyo ve Televizyon Stüdyoları. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniveristesi Yayınları No:3037, Açıköğretim Fakültesi Yayınları No:1987.

RTÜK. (2003). Yayınlarda Program Türleri Kod, Tanım ve Sınıflandırmaları. Ankara: RTÜK.

Tamer, E. C. (1983). Dünü ve Bugünüyle Televizyon. İstanbul : Varlık Yayınları.

Tokgöz, O. (2012). Temel Gazetecilik. Ankara: İmge Yayınevi.

Uzun, R. (2016). İletişim Etiği: Sorunlar ve Sorumluluklar. Ankara: Dipnot Yayınları.

Ünlüer, A. O. (2005). Ekranın Öte Yüzü: Radyo Televizyon Yayıncılığının Dünü, Bugünü ve Yarınlarına İlişkin Bir Perspektif. Konya: Tablet Kitabevi.

Vardar, B. (2006). Sinema ve Televizyon Görüntüsünün Temel Öğeleri. İstanbul: Beta Basım.

Yalçın DEMİR (Ünite 4, 5. 7. (Ocak 2013). Radyo ve Televizyonda Program Yapımı. Eskişehir: T.C. ANADOLU ÜNiVERSiTESi YAYINI NO: 2854 AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİ YAYINI NO: 1811.

YAVUZ, Y. (2008). Radyonun ABeCe'si. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Yaylagül, L. (2008). Kitle İletişim Kuramları. Ankara: Dipnot.

Yüksel, O. (2014). İnternet Gazeteciliği ve Blog Yazarlığı. Ankara: Sinemis Yayınları.

GENEL AĞ KAYNAKÇASI VE GÖRSEL KAYNAKÇASI

Materyalin genel ağ kaynakçasına ve görsel kaynakçasına buradan ulaşılır.

Karekoda ulaşılmaması durumunda aşağıdaki linki kullanabilirsiniz.

http://kitap.eba.gov.tr/karekod/Kaynak.php?

KOD=2337